

Ministerstvo školství, mládeže
a tělovýchovy

Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávání v České republice v roce 2016

MŠMT

Výroční zpráva

o stavu a rozvoji vzdělávání v České republice v roce 2016

Vzdělávání v roce 2016 v datech
Praha 2017

**Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávání
v České republice v roce 2016**

Vzdělávání v roce 2016 v datech

Zpracovatel: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

© MŠMT, Praha 2017

Náklad: 500 ks

ISBN 978-80-87601-38-9

Úvodní slovo ministryně

Účelem Výroční zprávy o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy je již tradičně podat čtenáři přehledné a souhrnné informace o fungování a vývoji našeho školství společně se stručným popisem významných událostí a změn, které proběhly v uplynulém roce. Jsem potěšena, že rok 2016 byl na události týkající se problematiky vzdělávání bohatý a přinesl řadu pozitivních zpráv.

Za jednu z nejdůležitějších považuji skutečnost, že i v roce 2016 došlo k výraznému navýšení platů učitelů a především, že se podařilo zvýšit rozpočet resortu na rok 2017 o bezprecedentních 13,5 mld. Kč, což umožní další výrazné zvýšení platů pedagogů i nepedagogů. Jedná se o další krok na dlouhé cestě k důstojnému ohodnocení pracovníků ve školství.

Zároveň pokračovaly práce na důležitých legislativních normách a opatřeních vyplývající z programového prohlášení vlády, ze Strategie vzdělávací politiky do roku 2020 a z dlouhodobých záměrů resortu.

Zásadním reformním krokem, který se podařilo po dlouhém vyjednávání prosadit, je reforma financování regionálního školství. Novela školského zákona nahrazuje systém financování podle počtu žáků novým systémem, který bude garantovat financování skutečného rozsahu vzdělávání. Novela tak přinese rovnost podmínek pro jednotlivé školy a školská zařízení a zvýší předvídatelnost financování pro ředitele.

Od 1. 9. 2016 účinná novela školského zákona přinesla mimo jiné povinný poslední rok předškolního vzdělávání a zároveň garanci nároku na umístění dítěte do mateřské školy, jednotné přijímací zkoušky na střední školy v oborech s maturitní zkouškou či postupný náběh povinné maturity z matematiky.

V roce 2016 nadále probíhaly intenzivní práce na legislativních změnách souvisejících s kariérním řádem učitelů, který má za cíl dále zkvalitnit podmínky práce pedagogických pracovníků a umožnit jejich kariérní postup. Tento návrh podpořila koncem roku 2016 vláda. Jsem ráda, že se nám podařilo přes dvě desetiletí odkládaný úkol resortu školství oživit a má naději na úspěšné dotažení do konce.

V neposlední řadě je třeba zmínit, že v návaznosti na novelu vysokoškolského zákona, přijatou počátkem roku 2016, zahájil svou činnost Národní akreditační úřad pro vysoké školství (NAÚ), jehož úkolem je zajistit nový systém akreditací, reakreditací a hodnocení vysokých škol.

V uplynulém roce jsme pokračovali na cestě ke zkvalitnění našeho vzdělávání a zároveň výrazně pokročili při přípravě dlouho očekávaných změn, které by situaci našeho školství měly dále zlepšit. Velmi si proto vážím práce svých kolegů a dalších odborníků z praxe, kteří se na této práci podíleli a podílí. Věřím, že v tomto roce se nám podaří tyto úkoly společnými silami úspěšně dokončit.

Kateřina Valachová
ministryně školství, mládeže a tělovýchovy

Obsah

Úvodní slovo ministryně	3
1. Vzdělávání v roce 2016 v České republice	7
1. 1. Úvod – obecný pohled na vývoj vzdělávání v roce 2016	8
1. 2. Změny v organizačním a legislativním základu	9
1. 2. 1 Změna školského zákona	9
1. 2. 2 Změna vysokoškolského zákona	10
1. 2. 3 Prováděcí právní předpisy k vysokoškolskému zákonu	10
1. 3. Financování vzdělávání	11
1. 3. 1 Systém financování	11
1. 3. 2 Financování regionálního školství	14
1. 3. 3 Financování vysokého školství	15
1. 3. 4 Fond rozvoje kapacit mateřských a základních škol	18
1. 4. Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání	21
1. 4. 1 Implementace operačního programu	21
1. 4. 2 Prioritní osa 1 „Posilování kapacit pro kvalitní výzkum“	23
1. 4. 3 Prioritní osa 2 „Rozvoj vysokých škol a lidských zdrojů pro výzkum a vývoj“	23
1. 4. 4 Prioritní osa 3 „Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání“	24
1. 4. 5 Individuální projekty systémové	25
1. 4. 6 Komunikační kampaň OP VVV	27
2. Vybraná témata regionálního školství	29
2. 1. Hlavní události v regionálním školství v roce 2016	30
2. 1. 1 Předškolní vzdělávání	30
2. 1. 2 Základní vzdělávání	31
2. 1. 3 Základní umělecké školy	33
2. 1. 4 Jednotná přijímací zkouška	33
2. 1. 5 Střední vzdělávání všeobecné	34
2. 1. 6 Střední vzdělávání odborné	35
2. 1. 7 Vzdělávání v konzervatoři	36
2. 1. 8 Vyšší odborné vzdělávání	36
2. 1. 9 Rejstřík škol a školských zařízení	37
2. 1. 10 Další vzdělávání	38

2. 2. Společné vzdělávání a hodnocení jeho průběhu	42
2. 2. 1 Novela školského zákona	42
2. 2. 2 Vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných č. 27/2016 Sb. ..	43
2. 2. 3 Novelizace dalších prováděcích vyhlášek ke školskému zákonu	43
2. 2. 4 Základní vzdělávání a úpravy RVP ZV	44
2. 2. 5 Navýšení kapacit školských poradenských zařízení	45
2. 2. 6 Supervizní mechanismy v oblasti diagnostiky a poradenských zařízení	45
2. 2. 7 Rozvojové a dotační programy na podporu společného vzdělávání	46
2. 3. Příprava reformy financování regionálního školství	46
2. 4. Příprava kariérního systém učitelů	47
2. 4. 1 Kariérní stupně a atestační řízení	48
2. 4. 2 Finanční benefity postupu v kariérním systému	48
2. 4. 3 Nové specializované činnosti	49
2. 4. 4 Periodické hodnocení profesního rozvoje	49
2. 5. Výsledky mezinárodních šetření PISA 2015 a TIMSS 2015	49
2. 5. 1 Klíčová zjištění	49
2. 5. 2 Realizace mezinárodních šetření v roce 2016	50
2. 5. 3 Výsledky PISA 2015	50
2. 5. 4 Výsledky TIMSS 2015	52
2. 5. 5 Výstupy z mezinárodních šetření	53
2. 6. Výsledky vzdělávání žáků středních škol	54
2. 6. 1 Maturitní zkouška v roce 2016	54
2. 6. 2 Obory ukončené závěrečnou zkouškou s výučním listem	62
2. 7. Realizace opatření Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020	66
3. Vybraná témata vysokého školství	69
3. 1. Hlavní události vysokého školství v roce 2016	70
3. 1. 1 Vývoj obecně	70
3. 1. 2 Přijetí novely zákona o vysokých školách a souvisejících předpisů	71
3. 1. 3 Internacionalizace a mezinárodní spolupráce	72
3. 2. Standardy zajišťování kvality, zahájení činnosti Národního akreditačního úřadu	73
3. 3. Výsledky šetření studentů vysokých škol EUROSTUDENT VI	75
3. 3. 1 Popis projektu	75
3. 3. 2 Cíle šetření	76
3. 3. 3 Výsledky šetření	76
3. 3. 4 Neúspěšně ukončovaná studia	76

3. 3. 5	Finanční problémy a související výtěžná činnost studentů	77
3. 3. 6	Překážky pro mezinárodní mobilitu	78
4.	Vzdělávání v roce 2016 v číslech – statistický přehled	79
4. 1.	Úvod	80
4. 2.	Regionální školství v roce 2016	82
4. 2. 1	Předškolní vzdělávání	82
4. 2. 2	Základní vzdělávání	86
4. 2. 3	Střední školy.....	88
4. 2. 4	Konzervatoře	94
4. 2. 5	Vyšší odborné školy	95
4. 2. 6	Zařízení ústavní a ochranné výchovy.....	97
4. 2. 7	Zařízení zájmového vzdělávání.....	98
4. 2. 8	Pracovníci v regionálním školství.....	101
4. 2. 9	Tematické okruhy.....	103
4. 3.	Vysoké školství v roce 2016	107
4. 3. 1	Vysokoškolské vzdělávání.....	107
4. 3. 2	Celoživotní vzdělávání.....	111
4. 3. 3	Pracovníci ve vysokém školství	112

Výroční zpráva je zpracována na základě ustanovení § 10 odst. 1 školského zákona a § 87 písm. b) zákona o vysokých školách.

1

Vzdělávání v roce 2016 v datech

Vzdělávání v roce 2016 v České republice

1. 1. Úvod – obecný pohled na vývoj vzdělávání v roce 2016

Rok 2016 byl charakteristický řadou pokroků v rámci implementace Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020 (dále jen „Strategie“), schválené dne 9. 7. 2014 vládním usnesením č. 538, která vymezila základní rámec pro další rozvoj českého vzdělávacího systému. Strategie představuje zastřešující dokument, který slouží jako východisko všem tvůrcům vzdělávací politiky, zejména MŠMT, dalším ústředním orgánům státní správy a územně samosprávným celkům s odpovědností za oblast vzdělávání.

Na základě zhodnocení stavu vzdělávací soustavy v České republice stanovila Strategie pro období své působnosti tři klíčové priority dalšího rozvoje, a sice:

- ♦ snižovat nerovnosti ve vzdělávání;
- ♦ podporovat kvalitní výuku a učitele jako její klíčový předpoklad;
- ♦ odpovědně a efektivně řídit vzdělávací systém.

S ohledem na skutečnost, že Strategie vstoupila teprve do třetího roku své implementace, je provedení komplexního hodnocení jejího naplňování v současné chvíli obtížné a bylo by jistě i předčasné. Už nyní však lze konstatovat, že v roce 2016 byla schválena řada opatření, která posunula sektor školství blíže k naplnění cílů Strategií vytyčených. Jedná se zejména o tři zásadní oblasti: **profesní rozvoj pedagogických pracovníků, reforma financování regionálního školství a společné vzdělávání**. Níže popsané změny lze realizovat pouze za předpokladu jejich finančního zajištění, proto je potřeba zdůraznit, že se průběhu vyjednávání rozpočtu v roce 2016 podařilo resortu školství získat historicky rekordní navýšení své rozpočtové kapitoly o 13,6 mld. korun. Předmětné finance budou směřovány především na zvýšení platů pedagogických pracovníků, ale i například do výstavby mateřských a základních škol.

V listopadu 2016 vláda schválila návrh **novely zákona o pedagogických pracovnících**, který přináší nový kariérní řád učitelů. Po více než 20 letech byl navržen systém, který učitelům umožní jejich profesní rozvoj, zlepší finanční podmínky, a také přispěje v k lepšímu postavení kantorů ve společnosti. Cílem změn je především udržet mladé učitele v českém vzdělávacím systému a dostatečně ocenit ty zkušenější. Kariérní řád je navržen jako komplexní systém, který zahrnuje propojení atestací s motivujícím systémem odměňování. Základem nového kariérního řádu pro učitele se stane třístupňový standard odražející různé úrovně rozvoje profesních kompetencí a podmínky pro postup kariérním systémem. Kariérní systém je navržen jako nástroj pro dosahování, udržování a zvyšování kvality práce. Nedílnou součástí rozvoje profesních kompetencí učitelů představuje nově také adaptační období začínajícího učitele v délce dvou let. Zákon mimo jiné definuje roli uvádějícího učitele a vytváří předpoklady pro jeho práci se začínajícím učitelem, a to například v podobě sníženého rozsahu přímé pedagogické činnosti či nároku na příplatek. Schválená podoba kariérního řádu byla komunikována napříč politickým spektrem, stejně jako se školskými odbory, zástupci pedagogických fakult a především se samotnými učiteli a řediteli škol.

Druhou ze zásadních změn v českém vzdělávacím systému bylo projednání **reformy financování regionálního školství**, která byla schválena Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR na počátku roku 2017. Rozdělování financí v českém školství se dosud vyznačuje velkými rozdíly ve výši krajských normativů, popřípadě nezamýšleným zvýhodněním škol s vyšší naplněností tříd. I fakticky nevýznamné změny v počtech žáků školy pak mohly mít pro školu zásadní důsledky v oblasti odměňování zaměstnanců. Reforma spočívá v zavedení zcela odlišného systému nor-

mativního financování pedagogické práce ve vybraných druzích škol a školských zařízeních. Dle schváleného návrhu bude nově stanoven maximální rozsah pedagogické činnosti hrazený ze státního rozpočtu, který bude určen pro základní a střední školy a konzervatoře v závislosti na počtu žáků. Na mateřské školy a školní družiny se opatření vztahuje v podobě určení maximálního počtu hodin pedagogické činnosti v závislosti na organizační struktuře mateřské školy, respektive školní družiny. Změny ve financování regionálním školství tak přispívají k spravedlivějšímu a férovějšímu prostředí. Výsledná podoba návrhu byla podpořena napříč širokým spektrem aktérů zahrnující odborné asociace, školské odbory i zaměstnavatelské svazy.

Třetí klíčovou oblastí spojenou s první z priorit Strategie je podpora dostupnosti a kvality předškolního vzdělávání. V dubnu 2016 byla schválena novela školského zákona, která zajišťuje přednostní přijetí dětí k předškolnímu vzdělávání i pro děti mladší pěti let a přináší zavedení povinného předškolního vzdělávání (pokud není zákonem stanoveno jinak) pro děti od pěti let až zahájení povinné školní docházky, a to s účinností od školního roku 2017/18. V mateřských školách zřizovaných státem, krajem, obcí nebo svazkem obcí bude povinné předškolní vzdělávání poskytováno bezúplatně.

Dalším významným krokem bylo vyhlášení celkem 13 výzev v rámci prioritní osy Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání (OP VVV). Program se mimo jiné zaměřuje na podporu vzdělávání k integraci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, zvýšení kvality předškolního vzdělávání a zlepšení kvality vzdělávání. Obce a další aktéři mohou díky tomuto programu zacílit své aktivity na podporu mateřských, základních, středních škol a školských zařízení pro zájmové vzdělávání v oblasti zavádění a realizace individuální integrace, nebo také oblast prevence školní neúspěšnosti a zvyšování kvality ve vzdělávání.

1. 2. Změny v organizačním a legislativním základu

V roce 2016 byly přijaty především novely školského zákona a vysokoškolského zákona. Dále probíhaly práce na další novele školského zákona a na novele zákona o pedagogických pracovnících.

1. 2. 1 Změna školského zákona

Změna zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, provedená zákonem č. 178/2016 Sb., především upravila nárok na přijetí do mateřské školy, povinné předškolní vzdělávání, jednotné přijímací zkoušky na střední školy a povinné zkoušky maturitní zkoušky. Dále se umožnilo zařazení lesních mateřských škol do rejstříku škol a školských zařízení a možnost individuálního vzdělávání se rozšířila i na druhý stupeň základní školy.

Nárok na přijetí do mateřské školy

Povinné předškolní vzdělávání se zavádí od školního roku 2017/2018 pro děti pětileté a starší a bude možné jej plnit v mateřské škole zapsané ve školském rejstříku nebo jiným způsobem, například individuálně. Nárok na přijetí

děti do spádové mateřské školy se rozšiřuje s účinností od 1. 9. 2017 na děti čtyřleté a starší, s účinností od 1. 9. 2018 na děti tříleté a starší a s účinností od 1. 9. 2020 na děti dvouleté a starší.

Jednotná přijímací zkouška na střední školy

Součástí přijímacího řízení do oborů středního vzdělávání s maturitní zkouškou (s výjimkou oborů vzdělání s talentovou zkouškou) od školního roku 2016/2017 je jednotná přijímací zkouška z českého jazyka a literatury a z matematiky. Tato přijímací zkouška se podílí na hodnocení uchazeče nejméně 60 %.

Matematika jako povinný zkušební předmět společné části maturitní zkoušky

Ve společné části maturitní zkoušky se zavedla matematika jako povinný zkušební předmět pro ty obory, které stanoví vláda nařízením. Povinnost konat tři povinné zkoušky bude pro vybrané obory vzdělání účinná od 1. 11. 2020.

1. 2. 2 Změna vysokoškolského zákona

Změna zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, provedená zákonem č. 137/2016 Sb., s účinností od 1. 9. 2016 upravila zejména nový systém zajišťování kvality a vnitřního a vnějšího hodnocení vysokých škol, spojený s novou úpravou akreditací studijních programů a se zavedením možnosti získání institucionální akreditace pro jednotlivé oblasti vzdělávání, na základě které budou moci vysoké školy dosahující určitých kvalitativních standardů samostatně vytvářet a uskutečňovat studijní programy stanoveného typu v jedné nebo více určených oblastech vzdělávání. O akreditacích rozhoduje nově zavedený nezávislý orgán – Národní akreditační úřad pro vysoké školství.

Upravilo se postavení a působení zahraničních vysokých škol a jejich poboček na území České republiky, stanovily se podmínky řízení o vyslovení neplatnosti vykonání státní zkoušky předepsané na závěr studia (nebo její součásti nebo obhajoby disertační práce) a pozbytí platnosti vysokoškolského diplomu a řízení o vyslovení neplatnosti jmenování docentem. Navázáním výpočtu sociálního stipendia vypláceného vysokou školou na minimální mzdu došlo k jeho faktickému zvýšení.

1. 2. 3 Prováděcí právní předpisy k vysokoškolskému zákonu

Novela zákona o vysokých školách zrušila vyhlášku č. 42/1999 Sb., o obsahu žádosti o akreditaci studijního programu, ve znění vyhlášky č. 312/2011 Sb. K provedení novelizovaného zákona o vysokých školách bylo vydáno pět nových prováděcích právních předpisů.

Nařízení vlády č. 274/2016 Sb., o standardech pro akreditace ve vysokém školství

Nařízení s účinností od 1. 9. 2016 stanoví standardy pro institucionální akreditaci, pro akreditaci studijního programu a pro akreditaci habilitačního řízení a řízení ke jmenování profesorem. Standardy vymezují požadavky týkající se vysoké školy, ze kterých bude při své akreditační a hodnotící činnosti vycházet Národní akreditační úřad pro vysoké školství.

Nařízení vlády č. 275/2016 Sb., o oblastech vzdělávání ve vysokém školství

Nařízení s účinností od 1. 9. 2016 vymezuje 37 oblastí vzdělávání zavedených novelou zákona o vysokých školách. Nařízení pro jednotlivé oblasti uvádí základní tematické okruhy, které jsou pro danou oblast vzdělávání charakteristické, výčet typických studijních programů a rámcový profil absolventů s uvedením hlavních cílů vzdělávání, zahrnujících odborné znalosti, dovednosti a další kompetence, a charakteristických profesí, včetně profesí regulovaných.

Prováděcí vyhlášky

Vyhláška č. 276/2016 Sb., o předávání údajů do registru docentů, profesorů a mimořádných profesorů vysokých škol, s účinností od 1. 1. 2017 upravuje formát a strukturu datové zprávy, jejímž prostřednictvím vysoké školy a poskytovatelé zahraničního vysokoškolského vzdělávání na území České republiky předávají do registru údaje týkající se jejich zaměstnanců.

Vyhláška č. 277/2016 Sb., o předávání statistických údajů vysokými školami, s dělenou účinností od 1. 9. 2016 a od 1. 1. 2017 upravuje termíny, strukturu a formu, ve které vysoké školy předávají MŠMT údaje o uchazečích o přijetí ke studiu ve studijních programech a o účastnících a absolventech celoživotního vzdělávání, informace z matrik studentů a agregované údaje o zaměstnancích vysokých škol a jejich odměňování.

Vyhláška č. 278/2016 Sb., o předávání údajů do registru řízení o žádostech o uznání zahraničního vysokoškolského vzdělání a kvalifikace, s účinností od 1. 1. 2017 upravuje formát a strukturu datové zprávy, jejímž prostřednictvím jiné uznávací orgány než MŠMT (veřejné vysoké školy, Ministerstvo obrany a Ministerstvo vnitra) vkládají do registru (zavedeného novelou zákona) údaje týkající se jimi vedených nostrifikačních řízení, a technické podmínky a lhůty předávání uvedených údajů.

1. 3. Financování vzdělávání

1. 3. 1 Systém financování

- ◆ Skutečnost celkových příjmů byla vykázána k 31. 12. 2016 ve výši 18 163 412,8 tis. Kč, z toho příjmy z rozpočtu Evropské unie bez SZP ve výši 17 836 519,8 tis. Kč.
- ◆ Rozpočet výdajů celkem byl stanoven na rok 2016 na částku 142 368 844,9 tis. Kč, skutečné čerpání činilo 140 564 292,9 tis. Kč.
- ◆ Objem výdajů pro oblast vzdělávání činil na rok 2016 ve schváleném rozpočtu 130 778 527,6 tis. Kč, skutečnost k 31. 12. 2016 byla vykázána ve výši 130 377 127,3 tis. Kč.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, jím řízené organizační složky státu Česká školní inspekce a Vysokoškolské sportovní centrum a příspěvkové organizace hospodařily v roce 2016 podle zákona č. 400/2015 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2016, jehož součástí jsou i závazné ukazatele rozpočtu kapitoly 333. Zákon o státním rozpočtu na rok 2016 byl schválen Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky usnesením č. 998 dne 9. 12. 2015.

Hospodaření s prostředky státního rozpočtu v resortu školství, mládeže a tělovýchovy se v roce 2016 řídilo zejména zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací), ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu, ve znění pozdějších předpisů.

MŠMT splnilo v roce 2016 všechny úkoly vyplývající ze zákona o státním rozpočtu a dalších právních předpisů, usnesení vlády České republiky, pokynů a opatření Ministerstva financí. Dodrželo všechny závazné rozpočtové ukazatele.

MŠMT zabezpečilo ekonomické náležitosti školského zákona, výdaje na veřejné vysoké školy a výdaje v oblasti výzkumu, experimentálního vývoje a inovací.

V průběhu roku 2016 intenzivně probíhaly činnosti spojené s ukončováním OP VK a OP VaVpI. Byly schvalovány závěrečné monitorovací zprávy u projektů obou těchto operačních programů, byly vypořádávány případné námitky k závěrečným žádostem o platby a byly poskytovány poslední doplatky projektů. U relevantních projektů byla ze strany řídicího orgánu sledována udržitelnost. Za celou dobu realizace byly příjemcům poskytnuty v OP VK finanční prostředky přesahující 51 mld. Kč a v OP VaVpI pak finanční prostředky ve výši téměř 56 mld. Kč.

V případě Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání (OP VVV), který přispívá ke strukturálnímu posunu České republiky směrem k ekonomice založené na vzdělané, motivované a kreativní pracovní síle, na produkci kvalitních výsledků výzkumu a jejich využití pro zvýšení konkurenceschopnosti, bylo v roce 2016 vyhlášeno celkem 13 nových výzev včetně výzev podporujících inkluzivní vzdělávání prostřednictvím tzv. „šablon“. Od začátku realizace programu tak byly vyhlášeny výzvy za více než 48 mld. Kč, z toho v oblasti regionálního školství bylo vyhlášeno 10 výzev za 10 mld. Kč.

Od 1. 9. 2016 byl zákonem č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů zřízen Národní akreditační úřad pro vysoké školství, který nahradil Akreditační komisi. Národní akreditační úřad pro vysoké školství je nezávislým úřadem, který zejména rozhoduje o akreditacích studijních programů, institucionálních akreditacích pro oblasti vzdělávání a akreditacích habilitačního řízení a řízení ke jmenování profesorem, vykonává kontrolu dodržování právních předpisů při uskutečňování akreditovaných činností a provádí vnější hodnocení vzdělávací činnosti, vědecké, výzkumné, vývojové, inovační, umělecké a další tvůrčí činnosti a s nimi souvisejících činností vysokých škol. Tento úřad je plně finančně zabezpečován přímo z rozpočtu MŠMT.

Návrh limitů příjmů a výdajů na rok 2016 pro rozpočet kapitoly 333 byl schválen dne 24. 6. 2015 usnesením vlády České republiky č. 484 k přípravě státního rozpočtu České republiky na rok 2016 a střednědobého výhledu na léta 2017 a 2018.

Na základě schválených rozpočtových limitů na rok 2016 zpracovalo MŠMT podle vyhlášky č. 133/2013 Sb., kterou se stanoví rozsah a struktura údajů pro vypracování návrhu zákona o státním rozpočtu a termíny jejich předkládání, a podle doplňujících pokynů ministra financí návrh rozpočtu kapitoly.

Usnesením vlády České republiky č. 748 ze dne 23. září 2015 k návrhu zákona o státním rozpočtu České republiky na rok 2016 a k návrhům střednědobého výhledu státního rozpočtu České republiky na léta 2017 a 2018 byl návrh zákona o státním rozpočtu včetně rozpočtové dokumentace schválen. V Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR byl rozpočet kapitoly 333 dne 9. 12. 2015 schválen usnesením PSP ČR č. 998 jako součást zákona č. 400/2015 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2016.

Schválený **rozpočet příjmů kapitoly 333** na rok 2016 byl stanoven ve výši 8 118 893,6 tis. Kč v členění: daňové příjmy ve výši 400,00 tis. Kč, nedaňové příjmy ve výši 89 552,0 tis. Kč a přijaté transfery ve výši 8 028 941,6 tis. Kč, v tom: příjmy z rozpočtu Evropské unie bez SZP ve výši 7 915 802,2 tis. Kč a příjmy z prostředků finančních mechanismů 113 139,4 tis. Kč.

Skutečnost celkových příjmů byla vykázána k 31. 12. 2016 ve výši 18 163 412,8 tis. Kč, v tom: daňové příjmy 433,8 tis. Kč, příjmy z rozpočtu Evropské unie bez SZP ve výši 17 836 519,8 tis. Kč, příjmy z prostředků finančních mechanismů ve výši 162 620,6 tis. Kč a ostatní nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a přijaté transfery celkem 163 838,6 tis. Kč, což představuje plnění na 223,7 %. Meziroční index příjmů 2016/2015 celkem činí 110,8. Nárůst celkových příjmů oproti roku 2015 činil 1 773 349,4 tis. Kč.

Rozpočet výdajů celkem byl stanoven zákonem č. 400/2015 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2016 na částku 142 368 844,9 tis. Kč. Rozpočtovými opatřeními Ministerstva financí byl upraven na výši 144 964 193,9 tis. Kč. Konečný rozpočet činil 151 512 987,8 tis. Kč, skutečné čerpání činilo 140 564 292,9 tis. Kč, plnění na 96,9 % (92,8 % konečného rozpočtu). V čerpání výdajů je zahrnuto použití finančních prostředků získaných z pojistných náhrad ve výši 438,9 tis. Kč, mimorozpočtových prostředků komunitárního programu Erasmus+ ve výši 602,9 tis. Kč, prostředků rezervního fondu ve výši 225,0 tis. Kč a použití prostředků z nároků z nespotřebovaných výdajů ve výši 4 980 832,0 tis. Kč.

Oproti skutečným výdajům roku 2015 došlo ke snížení výdajů o částku 3 103 281,8 tis. Kč, meziroční index 2016/2015 činí 97,8.

Při hodnocení plnění priorit v kapitole 333 je nutné se zaměřit **na oblast vzdělávání a školské služby**, oddíl 31 a 32 rozpočtové skladby.

V roce 2016 činil objem výdajů pro oblast vzdělávání ve schváleném rozpočtu 130 778 527,6 tis. Kč, v rozpočtu po změnách 133 692 531,2 tis. Kč, v konečném rozpočtu 138 432 200,7 tis. Kč, skutečnost k 31. 12. 2016 byla vykázána ve výši 130 377 127,3 tis. Kč, plnění na 97,5 % rozpočtu po změnách a 94,2 % konečného rozpočtu. Schválený rozpočet se oproti srovnatelnému údaji roku 2015 zvýšil o 8 244 144,8 tis. Kč, tj. nárůst o 6,7 %, rozpočet po změnách se zvýšil proti roku 2015 o 7 240 607,8 tis. Kč, tj. o 5,7 %, konečný rozpočet se zvýšil proti roku 2015 o 5 030 688,8 tis. Kč, tj. o 3,8 % a skutečnost 2016 byla vyšší oproti skutečnosti předchozího roku o 2 081 319,7 tis. Kč, tj. 1,6 %, meziroční index 2016/2015 činil 101,6.

1. 3. 2 Financování regionálního školství

Hlavním principem pro přidělování přímých výdajů na vzdělávání z rozpočtu MŠMT do rozpočtu jednotlivých krajů a MHMP bylo i v roce 2016 výkonové financování prostřednictvím „republikových normativů“. Republikové normativy stanovuje ministerstvo podle ustanovení § 161 zákona č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, jako výši výdajů připadajících na vzdělávání a školské služby pro jedno dítě, žáka nebo studenta příslušné věkové kategorie v oblasti předškolního, základního, středního a vyššího odborného vzdělávání ve školách a školských zařízeních zřizovaných kraji, obcemi nebo svazky obcí na kalendářní rok. Součástí republikových normativů je také vyjádření limitů počtu zaměstnanců připadajících na 1 000 dětí, žáků nebo studentů v dané věkové kategorii.

Regionální školství bylo kromě výkonového financování prostřednictvím republikových normativů financováno rovněž finančními prostředky určenými na rozvojové programy, a to v souladu s § 163 zákona č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Tyto programy jsou používány k podpoře rozvoje vzdělávací soustavy a k financování specifických záležitostí, které nelze zohlednit v normativu.

Za **použití republikových normativů** provedlo ministerstvo **rozpis přímých neinvestičních výdajů** rozpočtovacích na rok 2016 v kapitole 333-MŠMT na jednotlivé kraje a hlavní město Prahu. Celkový objem těchto finančních prostředků na přímé výdaje na vzdělávání dosáhl výše 85 498 601,0 tis. Kč (56 924 653,0 tis. Kč pro školy zřizované obcemi a dobrovolnými svazky obcí, 28 583 948,0 tis. Kč pro školy zřizované kraji). Přímé výdaje na sportovní přípravu žáků ve sportovních gymnáziích činily 72 923,0 tis. Kč. Krajské úřady a MHMP za pomoci krajských normativů provedly rozpis a převedení těchto finančních prostředků jednotlivým právníkům osobám vykonávajícím činnost škol a školských zařízení. Krajské normativy jsou upraveny vyhláškou č. 492/2005 Sb., o krajských normativěch, ve znění pozdějších předpisů.

Republikové normativy byly stanoveny pro pět základních kategorií:

1. dítě v předškolním vzdělávání (kategorie 3–5 let);
2. žák plnící povinnou školní docházku (kategorie 6–14 let);
3. žák v denní formě středního vzdělávání včetně žáků nástavbového studia (kategorie 15–18 let);
4. student v denní formě vyššího odborného vzdělávání (kategorie 19–21 let);
5. dítě, žák, student umístěný v krajských zařízeních ústavní výchovy (kategorie 3–18 let v KZÚV).

Pro rok 2016 byla novelizována směrnice č. j. 28768/2005-45, ve znění pozdějších předpisů, která umožnila krajským úřadům vytvořit si vyšší rezervu mimo jiné i pro financování náběhu nových podpůrných opatření od 1. 9. 2016. Z tohoto titulu byly republikové normativy zvýšeny oproti roku 2015 o 528 mil. Kč.

Financování soukromých škol a školských zařízení probíhá v souladu se zákonem č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů. Rozpis finančních prostředků je ze strany MŠMT realizován za pomoci normativů pro soukromé školy, které MŠMT každoročně vyhlašuje, a finanční tok je shodný jako v případě krajských a obecních škol. V roce 2016 bylo z MŠMT na financování 889 soukromých škol a školských zařízení zasláno 4 547 489,1 tis. Kč, to je o 7,3 % více než v předchozím roce

2015, za celé pětileté sledované období (2012 až 2016) došlo k nárůstu o 14,1 %. Počet subjektů působících v regionálním školství se v tomto pětiletém období zvýšil o 172.

Stejnou formou, tedy transferovou platbou, byly z MŠMT převedeny do rozpočtu ÚSC finanční prostředky na rozvojové programy (2 753 851,9 tis. Kč), projekty OP VVVV (411 682,4 tis. Kč) a další projekty, jako např. integrace cizinců, integrace romské komunity, prevenci kriminality, protidrogová politika a další.

Financování **církevních škol a školských zařízení** je rovněž realizováno normativně, přičemž MŠMT zasílá v souladu s § 162 a § 160 odst. 1 písm. b) zákona č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, dotace přímo jednotlivým právnickým osobám vykonávajícím činnost škol a školských zařízení. K 31. 12. 2016 bylo financováno 139 církevních právních subjektů vykonávajících činnost školy a školského zařízení, které jsou zapsány v rejstříku škol a školských zařízení, tj. stejně jako v roce 2015. Církevní školy obdržely celkem 1 435 313,3 tis. Kč, z toho provozní dotaci ve výši 1 367 224,0 tis. Kč. Kromě provozní dotace byly církevním školám a školským zařízením poskytnuty finanční prostředky určené na rozvojové programy a další účelové dotace na projekty. Meziročně došlo k nárůstu výdajů na církevní školství o 4,7 %, za celé pětileté sledované období (2012 až 2016) pak došlo k nárůstu o 23,0 %, nutno však podotknout, že se zvýšil ve sledovaném období i počet škol a školských zařízení, a to o 16. Největší nárůst byl v segmentu mateřských škol, školních klubů a středisek volného času.

MŠMT komplexně ekonomicky zabezpečilo 69 škol a školských zařízení poskytujících vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami (11) a zajišťujících ústavní a ochrannou výchovu (58), **jejichž je zřizovatelem**. Provozní výdaje těchto přímo řízených organizací dosáhly v roce 2016 výše 2 275 599,5 tis. Kč, což je nárůst o 5,1 % oproti předchozímu roku (2015), z toho provozní výdaje na střediska výchovné péče byly 223 724,7 tis. Kč, což je nárůst oproti roku 2015 o 16,2 %.

1.3.3 Financování vysokého školství

Financování vysokých škol vychází ze zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů. Konkrétní postupy pro rok 2016 byly stanoveny resortními Pravidly pro poskytování příspěvku a dotací veřejným vysokým školám Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy č. j. MSMT-901/2016-1, resp. Pravidly pro poskytování dotací soukromým vysokým školám Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy na stipendia podle § 40 odst. 2, § 91 odst. 2, písm. e) a § 91 odst. 3 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, č. j. 2435/2011-33.

Veřejným vysokým školám je ze státního rozpočtu podle zákona o vysokých školách poskytován příspěvek na vzdělávací a vědeckou, výzkumnou, vývojovou a inovační, uměleckou nebo další tvůrčí činnost, dotace na rozvoj vysoké školy a dotace zejména na ubytování a stravování studentů. Pro stanovení výše příspěvku je rozhodující typ a finanční náročnost akreditovaných studijních programů a programů celoživotního vzdělávání, počet studentů a dosažené výsledky ve vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové a inovační, umělecké nebo další tvůrčí činnosti a její náročnost. Výši příspěvku i poskytnutých dotací rovněž ovlivňuje dlouhodobý záměr dané školy a dlouhodobý zá-

měr pro oblast vysokých škol vypracovaný ministerstvem. Soukromé vysoké školy působící jako obecně prospěšná společnost může být v zákonem povolených případech poskytnuta dotace na uskutečňování akreditovaných studijních programů a programů celoživotního vzdělávání, s nimi spojenou vědeckou, výzkumnou, vývojovou a inovační, uměleckou nebo další tvůrčí činností a dotace na stipendia. O poskytnutí příspěvku nebo dotace rozhoduje ministerstvo rozhodnutím na základě žádosti vysoké školy.

V roce 2016 bylo z rozpočtu MŠMT vysokým školám vyplaceno včetně programů EU celkem 31 388 559 341,8 Kč¹.

Z této částky bylo poskytnuto 27 862 037 168,4 Kč, tj. 88,8 % jako neinvestiční prostředky, 3 526 522 173,4 Kč, tj. 11,2 % jako prostředky investiční.

Z pohledu účelového členění objem 21 671 245 970,8 Kč představuje výdaje na činnosti mimo výzkum a vývoj (v tom zejména činnost vzdělávací), zbývajících 9 717 313 371,2 Kč jsou výdaje na výzkum a vývoj.

Rozhodující část finančních prostředků na činnost mimo výzkum a vývoj je veřejným vysokým školám, kterých v roce 2016 v ČR působilo 26, přidělována formou příspěvku. V roce 2016 se jednalo o částku 19 080 395 358,3 Kč, tedy 88,0 %. Rozhodující část příspěvku (cca 80 %) je stanovena normativně odvozením od rozsahu a obsahu vzdělávací činnosti vysoké školy (tzv. ukazatel A) a zohledněním parametrů výkonů a kvality veřejných vysokých škol (ukazatel K). Způsob rozdělování těchto institucionálních prostředků veřejným vysokým školám použitý v letech 2010–2014 se vyznačoval mimo jiné postupně narůstajícím podílem výpočtu založeným na vyhodnocování kvalitativních parametrů činnosti vysokých škol, jehož jedním z projevů byla diferenciací financování jednotlivých škol. V důsledku souběžného opakovaného poklesu výdajů na vysoké školy ve státním rozpočtu však vznikla obava, že by další pokračování v diferenciaci přidělovaných finančních prostředků mohlo u některých škol, které se v důsledku uplatňování tohoto postupu finančně výrazně propadly (týká se zejména vysokých škol v regionech), způsobit stav, kdy již nebudou schopny realizovat plnohodnotnou vzdělávací činnost. Nutnost předejít vzniku takové situace přiměla MŠMT již v roce 2015 zavést korekční mechanismy systému financování a pro rok 2016 dokonce uplatňování tohoto postupu zmrzit. Pro rozdělování příspěvku tak byly použity údaje z roku 2015.

Součástí příspěvku jsou též finanční prostředky určené pro úhradu stipendií (stipendia studentů doktorských studijních programů, ubytovací a sociální stipendia) a finanční prostředky na aktivity v rámci fondu vzdělávací politiky. V dotaci poskytované na činnost mimo výzkum a vývoj (dále jen činnost) představují rozhodující objem dotace na programové financování.

Formou neinvestičních výdajů mimo výzkum a vývoj byly vysokým školám poskytnuty prostředky ve výši 19 352 622 113,2 Kč, zejména na:

- ♦ vzdělávací činnost (příspěvek v celkové výši 15 613 072 703,9 Kč);
- ♦ doktorská stipendia v prezenčním studiu (příspěvek ve výši 1 009 687 500,0 Kč);
- ♦ fond vzdělávací politiky (příspěvek a dotace ve výši 1 843 742 454,4 Kč);
- ♦ podporu mezinárodní spolupráce (příspěvek a dotaci ve výši 286 598 679,9 Kč);
- ♦ ubytovací stipendia (příspěvek ve výši 731 081 000,0 Kč);

¹ Jedná se o finanční prostředky zúčtované pod položkami 5332 a 6352

- ◆ rozvojové programy (příspěvek a dotace ve výši 913 867 000,0 Kč);
- ◆ sociální stipendia (příspěvek ve výši 34 221 314,0 Kč);
- ◆ ubytování a stravování (dotace ve výši 135 456 000,0 Kč);
- ◆ projekty programového financování (dotace ve výši 100 876 494,6) Kč.

Neinvestiční prostředky mimo výzkum a vývoj byly veřejným vysokým školám dále poskytnuty na projekty realizované prostřednictvím OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OP VK) jako dotace ve výši 1 352 317,8 Kč a na projekty v programu OP VVV ve výši 161 281 850,6 Kč.

Z ostatních finančně podpořených aktivit se dále jednalo o:

- ◆ zahraniční rozvojovou pomoc (109 196 724,0 Kč);
- ◆ humanitární zahraniční pomoc (1 431 844,0 Kč);
- ◆ podporu činnosti Egyptologického ústavu UK (20 000 000,0 Kč);
- ◆ vzdělávání národnostních menšin (277 088,0 Kč);
- ◆ mezinárodní spolupráce ve vzdělávání a výzkumu (850 000,0 Kč);
- ◆ využití volného času dětí a mládeže (12 199 663,1 Kč);
- ◆ projekty kulturního dědictví (2 040 972,0 Kč);
- ◆ prevence před návykovými látkami (736 258,0 Kč);
- ◆ prevenci kriminality (230 000,0 Kč);
- ◆ ostatní výdaje souhrnně (výši 67 798,0 Kč).

Investiční prostředky byly školám poskytnuty na činnost ve výši 2 318 623 857,6 Kč, v tom na:

- ◆ projekty realizované prostřednictvím programového financování tj. EDS/SMVS (dotace ve výši 1 880 671 848,0 Kč);
- ◆ investiční potřeby vzdělávací činnosti mimo EDS/SMVS, v tom zejména splátky NFV (příspěvek ve výši 405 511 497,0 Kč);
- ◆ investiční potřeby vzdělávací činnosti mimo EDS/SMVS, v tom především rozvojové programy (dotace ve výši 32 155 512,6 Kč);
- ◆ projekty realizované prostřednictvím OP VVV (dotace ve výši 285 000,0 Kč).

Veřejné vysoké školy se nemalou měrou podílejí na výzkumu a vývoji. Jeho financování upravuje zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu a vývoje, experimentálního vývoje a inovací), ve znění pozdějších předpisů a Nařízení vlády č. 397/2009 Sb., o informačním systému výzkumu, experimentálního vývoje a inovací. Na tuto oblast činnosti vysokých škol bylo v roce 2016 poskytnuto celkem 9 717 313 371,2 Kč, z toho neinvestiční prostředky tvořily 87,6 % (8 509 415 055,2 Kč).

Neinvestiční výdaje byly směřovány zejména do oblastí:

- ◆ institucionální podpory vysokých škol jako výzkumných organizací (5 414 973 011,0 Kč);
- ◆ účelové podpory na specifický výzkum (1 145 218 992,0 Kč);

- ◆ účelové podpory na VŠ (1 154 452 884,0 Kč);
- ◆ projektů OP VK (30 509 024,8 Kč);
- ◆ projektů OP VaVpI (14 100 524,2 Kč);
- ◆ projektů OP VVV (164 711 667,1 Kč);
- ◆ projektů EHP N2 (113 942 000,0 Kč);
- ◆ institucionální podpory na mezinárodní spolupráci (9 225 531,6 Kč);
- ◆ účelové podpory na velké infrastruktury (312 630 343,0 Kč);
- ◆ účelová podpora aplikovaného výzkumu VVI – VŠ (146 062 077,4 Kč).

Investiční výdaje na výzkum a vývoj zejména do oblastí:

- ◆ institucionální podpory vysokých škol jako výzkumných organizací (134 112 400,0 Kč);
- ◆ účelové podpory na specifický výzkum (2 728 200,0 Kč);
- ◆ projektů OP VVV (119 676 579,9 Kč);
- ◆ projektů OP VaVpI (935 793 830,6 Kč);
- ◆ účelové podpory na VŠ (11 400 000,0 Kč);
- ◆ účelové podpory na velké infrastruktury (4 185 000,0 Kč).

Soukromé vysoké školy jsou v souladu se zákonem o vysokých školách povinny zajistit finanční prostředky na svou vzdělávací a vědeckou nebo výzkumnou, vývojovou a inovační, uměleckou a další tvůrčí činnost. Dotace, které mohou získat ze státního rozpočtu, jsou určeny převážně na ubytovací a sociální stipendia studentů. V roce 2016 soukromé vysoké školy vyčerpaly celkem 33 722 660,0 Kč, vše jako neinvestiční prostředky na činnost. Uvedená částka obsahuje zejména dotace na sociální stipendia ve výši 1 083 900,0 Kč (18 z celkového počtu 40 aktivních soukromých vysokých škol), dotace na ubytovací stipendia ve výši 24 858 960,0 Kč (33 SVŠ), dotaci na program CEEPUS ve výši 51 800,0 Kč (3 SVŠ) a prostředky ze SR, které byly poskytnuty soukromé vysoké škole – Vysoké škole zdravotnické, o. p. s. v celkové výši 7 728 000,0 Kč jako platba za závazek veřejné služby uskutečňování akreditovaného studijního programu „ošetřovatelství“.

1.3.4 Fond rozvoje kapacit mateřských a základních škol

V roce 2016 pokračovala třetím rokem realizace **Fondu na podporu rozvoje kapacit mateřských a základních škol** v rámci **programu 133310 Rozvoj výukových kapacit mateřských a základních škol zřízených územně samosprávnými celky** (dále jen „program 133310“). Vyhlášení fondu vychází z programového prohlášení koaliční vlády. MŠMT si vyhlášením fondu, v souladu se svými úkoly plynoucími z kompetenčního zákona, klade za cíl koordinovat celkovou koncepci a strategii investic v oblasti předškolního a základního vzdělávání dle potřeb infrastruktury a dosáhnout co nejefektivnějšího využití budovaných kapacit.

Hlavním cílem fondu je nastavit dlouhodobý systém podpory ve vazbě na demografický vývoj a potřeby trhu práce. Tímto napomoci zajištění dostupných kapacit mateřských a základních škol v lokalitách ohrožených nedostupností podmínek plnění povinné školní docházky, poskytnout obcím pobídku k řešení tíživé demografické situace. Cí-

lem programu není sejmout z obcí jejich odpovědnost za zajištění podmínek povinné školní docházky vyplývající z § 178 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a nahradit jejich aktivitu dotacemi ze státního rozpočtu. Proto se také na prvním místě vyžaduje jako podmínka přístupu k dotacím v tomto programu aktivita obcí a jejich ochota ke vzájemné spolupráci, navázání na existující školskou infrastrukturu a změna pohledu na vzdělávací politiku obce.

Počátkem roku 2016 byla realizována již třetí výzva programu. Do hodnocení v rámci třetí výzvy byly zařazeny projekty:

- ♦ mateřských škol, které reálně dokončily budování potřebných kapacit k termínu zahájení školního roku 2016/2017 (1. 9. 2016). Důvodem časového omezení dotace bylo zejména vyloučení překryvu dotací z operačních programů Evropské unie;
- ♦ základních škol, které reálně dokončí budování potřebných kapacit k termínu zahájení školního roku 2017/2018 (1. 9. 2017) a u kterých bude objektivně prokázán nedostatek kmenových učeben. Podpora kapacit odborných učeben, školních družin, školních jídelen a interiérové vybavení musí bezprostředně souviset s navýšením kapacit kmenových učeben. Vzhledem k omezenému limitu prostředků státního rozpočtu nebylo v rámci třetí výzvy podpořeno budování tělocvičen a školních hřišť.

Zároveň s nově vybranými akcemi byly dokončovány projekty zahájené v roce 2015.

V roce 2016 bylo z rozpočtu MŠMT v programu 133 310 poskytnuto celkem 319 562 877,0 Kč.

Od roku 2014 v rámci Fondu rozvoje kapacit mateřských a základních škol, vzniklo v letech 2014–2016 v celé České republice 179 nových tříd pro 4 338 dětí a žáků za více než 726 milionů korun. Celkem bylo od roku 2014 podpořeno 83 projektů.

Dotace z programu 133 310 jsou poskytovány v souladu se zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů a vyhlášky č. 560/2006 Sb., o účasti státního rozpočtu na financování programů reprodukce majetku, ve znění pozdějších předpisů. Na poskytnutí dotace není právní nárok.

Účastníky programu 133 310 jsou obce zřizující mateřskou nebo základní školu v právní formě příspěvkové organizace, jejichž právnické osoby vykonávají činnost mateřské školy nebo základní školy, nebo dobrovolné svazky obcí, které zřizují základní nebo mateřskou školu v právní formě školské právnické osoby v souladu § 124 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) ve znění pozdějších předpisů.

Dotace v tomto programu jsou poskytovány na investiční výdaje na vytvoření nových výukových kapacit v základní škole, kterou zřizuje obec nebo dobrovolný svazek obcí, a které se podle § 178 odst. 2 zákona č. 561/2004 Sb. stanovuje školský obvod, nebo v mateřské škole, kterou zřizuje obec nebo dobrovolný svazek obcí:

- ♦ novostavby;
- ♦ přístavby, nástavby, vestavby;
- ♦ rekonstrukce a modernizace stávajících prostor.

Z dotace lze hradit účelně a hospodárně vynaložené výdaje na projektovou činnost, inženýrskou činnost, stavební část, dodávky interiérového vybavení. Novými výukovými kapacitami se rozumí primárně kapacity tzv. kmenových

učeben, tzn. prostor, umožňujících vytvoření nové třídy pro vzdělávání. Doplňkové kapacity mohou být vytvářeny do výše odůvodněné rozsahem nových výukových kapacit. Doplňkovými kapacitami se rozumí kapacity odborných učeben, zázemí školy, popřípadě kapacity zařízení školního stravování, školní družiny.

Dotaci lze poskytnout žadateli, který prokáže splnění následujících věcných, právních a finančních podmínek:

- ◆ realizace projektu nesmí být ukončena před podáním žádosti o podporu;
- ◆ příjemcem dotace je obec zřizující základní nebo mateřskou školu v právní formě příspěvkové organizace nebo školské právnické osoby nebo svazek obcí zřizující základní nebo mateřskou školu v právní formě školské právnické osoby zřízované svazkem obcí v souladu § 124 školského zákona nebo školská právnická osoba zřízovaná svazkem obcí v souladu § 124 školského zákona;
- ◆ ve školském obvodu obce nebo svazku obcí se minimálně při posledním termínu zápisu k povinné školní docházce před podáním žádosti o dotaci v tomto programu projevil nedostatek výukových kapacit v základním vzdělávání, v případě mateřské školy škola vykazuje odmítnuté žádosti z důvodu nedostatku kapacit;
- ◆ výhled demografického vývoje ve školském obvodu obce nebo svazku obcí ukazuje, že stávající výukové kapacity pravděpodobně nebudou v příštích alespoň 10 letech dostatečovat poptávce ze strany občanů obcí sdružených v příslušném školském obvodu obce nebo svazku obcí;
- ◆ nové výukové kapacity nelze vytvořit jiným způsobem, který by z hlediska okamžitých nákladů i bilance dlouhodobých nákladů a přínosů byl efektivnější;
- ◆ výukové kapacity musí být projektovány v souladu s § 2 vyhlášky č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, nebo § 4 vyhlášky č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění školní docházky, ve znění pozdějších předpisů, vyhláškou č. 268/2009 Sb., o technických požadavcích na stavby, ve znění pozdějších předpisů, a vyhláškou č. 137/2004 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných, ve znění vyhlášky č. 602/2006 Sb., kterou se stanoví nové požadavky na stravovací služby, a vyhláškou č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých, ve znění vyhlášky č. 343/2009 Sb., kterou jsou stanoveny hygienické požadavky na provoz škol, předškolních a ubytovacích zařízení;
- ◆ žadatel je vlastníkem nemovitostí, které jsou předmětem projektového záměru nebo má příslušnost hospodařit s majetkem, který bude předmětem poskytnuté dotace (v případě svazku obcí se jedná o majetek ve vlastnictví jednoho z členů svazku obcí);
- ◆ majetek pořízený z dotace bude po dobu minimálně pět let od jeho pořízení využíván za účelem, pro který je dotace poskytována;
- ◆ předmět dotace nebude po dobu 10 let od jeho pořízení převeden na jinou osobu a po dobu 10 let od jeho pořízení je příjemce dotace povinen předmět podpory řádně provozovat;
- ◆ k majetku, který je předmětem poskytované dotace, nesmí být po dobu realizace a udržitelnosti projektu zřízeno zástavní právo;
- ◆ právní existence příspěvkové organizace nebo školské právnické osoby, jedná-li se o školskou právnickou osobu zřízovanou svazkem obcí je k žádosti vyžadován doklad o zápisu do rejstříku školských právnických osob;

- ♦ v případě realizace stavební části akce bude ze žádosti patrné, že žadatel splní podmínky pro uskutečnění investičního záměru stanovené zákonem č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů;
- ♦ žadatel prokáže schopnost financovat investiční akci ve výši povinné spoluúčasti na rozpočtu akce stanovené v podmínkách výzvy (do spolufinancování účastníka programu mohou být zahrnuty uznatelné výdaje před vydáním Registrace akce podle vyhlášky č. 560/2006 Sb., např. náklady přípravy a zabezpečení akce);
- ♦ žadatel není v prodlení s plněním svých povinností vůči veřejným rozpočtům.

Objem celkových výdajů státního rozpočtu na realizaci tohoto programu v letech 2014–2021 činí 1,5 mld. Kč. Financování programu je kombinací prostředků státního rozpočtu, poskytovaných prostřednictvím programového financování kapitoly MŠMT, dotace z územních rozpočtů a vlastních zdrojů účastníka programu. Minimální výše spolufinancování ze strany účastníka programu na financování akce činí 15 % z celkových nákladů akce. Do spolufinancování účastníka programu mohou být zahrnuty výdaje před vydáním rozhodnutí o poskytnutí dotace, zejména náklady přípravy a zabezpečení akce.

1. 4. Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

- ♦ Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání je spolufinancován z Evropských strukturálních a investičních fondů.
- ♦ Celková alokace programu činí 3,4 mld. EUR.
- ♦ Nejdůležitější aktivity v roce 2016: vyhlašování výzev a hodnocení předložených projektových žádostí.
- ♦ Celkem vyhlášeno 31 výzev (60 % alokace), z toho 22 výzev v roce 2016.
- ♦ Podpořeno 1 495 projektů v hodnotě cca 14 % alokace programu.

1. 4. 1 Implementace operačního programu

Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání (OP VVV) je realizován na základě Dohody o partnerství pro programové období 2014–2020, která stanoví cíle a priority pro efektivní využívání Evropských strukturálních a investičních fondů (ESIF). Dohoda o partnerství byla schválena ze strany Evropské komise dne 26. 8. 2014, následně dne 13. 5. 2015 byl schválen OP VVV. V roce 2016 proběhl v souladu s nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1303/2013 tzv. Audit designace, na základě kterého bylo MŠMT potvrzeno ve funkci Řídícího orgánu OP VVV.

Hlavním deklarovaným cílem OP VVV je přispět ke strukturálnímu posunu České republiky směrem k ekonomice založené na vzdělané, motivované a kreativní pracovní síle, na produkci kvalitních výsledků výzkumu a jejich využití pro zvýšení konkurenceschopnosti. Oblasti intervencí OP VVV zejména zahrnují podporu rovnosti a kvality ve vzdělávání, rozvoj lepších kompetencí pro trh práce a posílení kapacit pro kvalitní výzkum a jeho přínos pro společnost.

Celková alokace OP VVV včetně národního spolufinancování činí 3,4 mld. EUR. Příspěvek z Evropského fondu

pro regionální rozvoj (EFRR), který se zaměřuje na modernizaci a posilování hospodářství podporou investičních projektů, je ve výši 1,5 mld. EUR, příspěvek z Evropského sociálního fondu (ESF), který podporuje aktivity v oblastech zaměstnanosti a rozvoje lidských zdrojů, činí 1,3 mld. EUR. Národní podíl v sobě zahrnuje kromě veřejných zdrojů též povinnou míru spolufinancování ze strany příjemců podpory. Výši tohoto spolufinancování upravuje materiál Ministerstva financí ČR „Pravidla spolufinancování evropských strukturálních a investičních fondů v programovém období 2014–2020“ dle fondu (ESF/EFRR), rozvinutosti regionu a typu organizace.

Program se podílí na naplňování tří z jedenácti tematických cílů vymezených v čl. 9 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1303/2013 ze dne 17. prosince 2013 o společných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu, Fondu soudržnosti, Evropském zemědělském fondu pro rozvoj venkova a Evropském námořním a rybářském fondu, o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu, Fondu soudržnosti a Evropském námořním a rybářském fondu a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1083/2006, které věcně vymezují oblasti, na něž se ESIF fondy zaměřují. Konkrétně se jedná o první tematický cíl „Posilování výzkumu, technologického rozvoje a inovací“, devátý tematický cíl „Podpora sociálního začleňování a boj proti chudobě a diskriminaci“ a desátý tematický cíl „Investice do vzdělávání, odborného vzdělávání, včetně odborné přípravy pro získání dovedností a do celoživotního učení“. Tematicky je OP VVV členěn do tří prioritních os.

Do implementace programu jsou zapojeni partneři z řad veřejnoprávních institucí, zástupců orgánů veřejné správy, hospodářských a sociálních partnerů a subjektů zastupujících občanskou společnost. Jedná se zejména o organizace, které se podílely již na přípravě OP VVV a zabývají se vzděláváním, výzkumem a vývojem.

Základním nástrojem pro zapojení partnerů do implementace a monitorování programu je Monitorovací výbor, kde se zasedání v roli poradců zúčastňují zástupci Evropské komise z Generálního ředitelství pro regionální politiku a Generálního ředitelství pro zaměstnanost, sociální věci a rovné příležitosti, v roli pozorovatelů pak zástupci Auditního orgánu Ministerstva financí. Monitorovací výbor se v roce 2016 sešel pětkrát. Na zasedáních byli členové informováni o průběhu realizace programu a o věcném a finančním pokroku. Zejména projednávali a schvalovali metodiku výběru projektů a výběrová kritéria pro připravované výzvy, Strategický realizační plán, Evaluační plán a Roční komunikační plán OP VVV. Monitorovací výbor projednal a schválil Charty připravovaných individuálních projektů systémových. Partneři participovali též na přípravě harmonogramu výzev a na věcném utváření chystaných výzev, také na jednáních Plánovací komise programu, která byla zřízena jako pracovní platforma Monitorovacího výboru OP VVV. Informace o činnosti Monitorovacího výboru jsou zveřejněny na webových stránkách MŠMT.

Aktivity Řídicího orgánu v roce 2016 spočívaly obdobně jako v předchozím roce především v přípravě a vyhlášení výzev k předkládání projektových žádostí a zajištění hodnocení podaných projektových žádostí. V posledním čtvrtletí 2016 se pak rozbíhala administrace prvních podpořených projektů v oblasti vzdělávání. Řídicí orgán vyhlásil v uplynulém roce ve třech tematických prioritních osách celkem 22 výzev s alokací 39,1 mld. Kč (zahrnuta je výše podpory z ESIF a národní spolufinancování). Celkem od zahájení implementace programu bylo do konce roku 2016 vyhlášeno již 31 výzev s finančním objemem přesahujícím 56 mld. Kč, což činí více než 60 % alokace OP VVV.

Absorpční kapacita, i díky velmi intenzivně vedené propagační kampani, byla vysoká, finanční objem zaregistrovaných projektových žádostí o podporu dosahoval dvojnásobku vyhlášené alokace. Procesem hodnocení od začátku realizace programu do konce roku 2016 prošlo více než čtyři tisíce projektových žádostí. V tomto období získa-

lo podporu již 1 495 projektů, na které byla přidělena částka přesahující 13 mld. Kč, tj. částka přesahující 14 % celkové alokace programu.

1. 4. 2 Prioritní osa 1 „Posilování kapacit pro kvalitní výzkum“

Prioritní osa 1 „Posilování kapacit pro kvalitní výzkum“ je zaměřena na dosažení špičkové úrovně českého výzkumu v mezinárodním měřítku, zlepšení spolupráce ve výzkumu a zkvalitnění infrastrukturních podmínek pro přípravu budoucích výzkumníků. V roce 2016 byly v rámci této prioritní osy vyhlášeny výzvy:

Výzva „Výzkumné infrastruktury“ (alokace 4 mld. Kč), která podporuje výzkumné a investiční aktivity výzkumných infrastruktur komplementárně k podpoře provozu výzkumných infrastruktur ze státního rozpočtu.

Výzva „Výzkumné infrastruktury pro vzdělávací účely – budování či modernizace“ (alokace 3,5 mld. Kč), pro podporu infrastrukturního a materiálního zajištění výuky. Tato výzva je provázána s dalšími třemi výzvami v prioritní ose 2, směřujícími k podpoře studentů VŠ.

Výzva „Excelentní výzkum“ (alokace 4 mld. Kč) na podporu výzkumu, který napomůže efektivnímu využití výzkumných center a iniciuje dosažení mezinárodně konkurenceschopné kvality výzkumu.

Výzva „Strategické řízení VaVaI na národní úrovni I“ (alokace 1,4 mld. Kč) pro podporu systému centralizovaného zpřístupňování elektronických informačních zdrojů pro výzkum a vývoj a řízení národní Strategie inteligentní specializace.

V roce 2016 byl ukončen výběr projektů výzev „Teaming“ a „Podpora excelentních výzkumných týmů“, které byly vyhlášeny v minulém roce. Z důvodů předložení množství kvalitních projektových žádostí byla u výzvy „Podpora excelentních výzkumných týmů“ navýšena alokace na 5,3 mld. Kč.

V rámci této prioritní osy je využíván nástroj Integrovaných teritoriální investic (ITI). V roce 2016 byla vyhlášena výzva Ministerstva pro místní rozvoj na předkládání strategií ITI a proběhlo hodnocení těchto strategií. Řídící orgán v případech relevantních pro OP VVV posoudil soulad strategií s cíli, zaměřením a podmínkami OP VVV. Ve druhém pololetí roku 2016 proběhlo několik jednání se zástupci zprostředkujících subjektů k přípravě a nastavení výzev „Dlouhodobá mezisektorová spolupráce pro ITI“ a „Předaplikační výzkum pro ITI“ a jejich procesu hodnocení a hodnotících kritérií a také k procesu spolupráce s Řídicím orgánem. Výsledky těchto jednání byly promítnuty do návrhu veřejnoprávní smlouvy mezi Řídicím orgánem a zprostředkujícími subjekty ITI a do předmětných výzev a související dokumentace. Dále byla během uvedených jednání prodiskutována návaznost nastavení výzev nositelů ITI.

V rámci PO1, na základě výzvy „Fázované projekty“ vyhlášené v roce 2015, probíhala realizace dvou velkých fázovaných projektů Extreme Light Infrastructure – Beam lines (ELI) a Sustainable Energy (SUSEN).

1. 4. 3 Prioritní osa 2 „Rozvoj vysokých škol a lidských zdrojů pro výzkum a vývoj“

Prioritní osa 2 „Rozvoj vysokých škol a lidských zdrojů pro výzkum a vývoj“ je zaměřena na zkvalitnění a otevřenost vzdělávání na vysokých školách společně se zkvalitněním strategického řízení vysokých škol, rozvoj lidských zdrojů pro výzkum a vývoj, včetně podpory výuky spojené s výzkumem, zkvalitnění infrastrukturních podmínek pro

zkvalitnění a otevřenost vzdělávání na vysokých školách. V roce 2016 byly vyhlášeny následující výzvy:

Výzva „Budování expertních kapacit – transfer technologií“ (alokace 0,5 mld. Kč + navýšení o 52 mil. Kč), která je zaměřena na zajištění vyhovujících expertních kapacit a podmínek pro transfer technologií z výzkumu do praxe.

Výzva „Rozvoj kapacit pro výzkum a vývoj“ (alokace 0,7 mld. Kč), zaměřená na rozvoj kapacit, znalostí a dovedností manažerských, výzkumných a dalších pracovníků výzkumných organizací za účelem zvýšení jejich odborné kapacity pro manažerské řízení výzkumných organizací i strategické řízení výzkumu a vývoje.

Společně byly vyhlášeny výzvy „ESF výzva pro vysoké školy“ (alokace 3,5 mld. Kč), která je zaměřena na studenty bakalářských a magisterských studijních programů a výzva „Rozvoj výzkumně zaměřených studijních programů“ (alokace 0,6 mld. Kč), která je zaměřena na studenty doktorských studijních programů. Uvedené výzvy byly současně komplementárně doplněny výzvami investičními – „ERDF výzva pro vysoké školy“ (alokace 10 mld. Kč) a „Výzkumné infrastruktury pro vzdělávací účely – budování či modernizace“ (PO1), které se zaměřují na infrastrukturní zajištění výuky, přístrojové a materiálové vybavení. V průběhu roku 2016 byly připravovány dvě výzvy týkající se Mezinárodních mobilit výzkumných pracovníků.

Prioritní osa 2 je též zaměřena na podporu studentů se specifickými potřebami prostřednictvím dvou komplementárně se doplňujících výzev: „ESF výzva pro vysoké školy“ pro podporu účasti studentů se specifickými potřebami ze socioekonomicky znevýhodněných skupin a z etnických minorit na vysokoškolském vzdělávání a snížení studijní neúspěšnosti studentů a „ERDF výzva pro vysoké školy“, která poskytuje doplňkovou podporu intervencí ESF prostřednictvím investic do infrastruktury a investičně náročného vybavení.

1. 4. 4 Prioritní osa 3 „Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání“

Prioritní osa 3 „Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání“ je zaměřena na vzdělávání k sociální integraci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, zvýšení kvality předškolního vzdělávání včetně usnadnění přechodu dětí na ZŠ, zlepšení kvality vzdělávání a výsledků v klíčových kompetencích, rozvoj strategického řízení a hodnocení kvality ve vzdělávání, zkvalitnění přípravy budoucích a začínajících pedagogických pracovníků, zvyšování kvality vzdělávání a odborné přípravy včetně posílení jejich relevance pro trh práce.

V roce 2016 bylo vyhlášeno 13 výzev, jejichž celková alokace činila 9 mld. Kč. Za celou dobu trvání programu bylo v této prioritní ose vyhlášeno celkem 17 výzev s celkovou alokací 13,2 mld. Kč.

Centra kolegiální podpory a společenství praxe podporují výzvy „Budování kapacit pro rozvoj škol I“ (alokace 0,7 mld. Kč), „Rozvoj klíčových kompetencí v rámci oborových didaktik“ (alokace 0,4 mld. Kč), a výzva „Gramotnosti“ (alokace 0,4 mld. Kč).

S implementací společného vzdělávání pomohou školám aktivity vyhlášených výzev „Podpora škol formou projektů zjednodušeného vykazování – Šablony pro MŠ a ZŠ I“ vyhlášené pro méně rozvinuté regiony (alokace 4 mld. Kč) a pro hl. město Praha (alokace 0,4 mld. Kč), „Podpora škol formou projektů zjednodušeného vykazování – Šablony pro SŠ a VOŠ I“, vyhlášené pro méně rozvinuté regiony (alokace 0,8 mld. Kč) a pro hl. město Praha (alokace 0,2 mld. Kč). Na rozvoj digitálních dovedností je zaměřena výzva „Implementace strategie digitálního vzdělávání I“ (alokace 0,3 mld. Kč) a na podporu budoucích pedagogických pracovníků výzva „Pregraduální vzdělávání“ (alokace 0,4 mld. Kč).

Podpora znevýhodněných dětí, žáků a studentů je průřezové téma PO3, děti a žáci ze socioekonomicky znevýhodněného a kulturně odlišného prostředí jsou primární cílovou skupinou investiční priority „Socioekonomická integrace marginalizovaných skupin“.

Na podporu inkluzivního vzdělávání cílí výzva „Inkluzivní vzdělávání pro KPSVL I a II“ (alokace 0,3 mld. Kč a 0,5 mld. Kč), „Podpora žáků se zdravotním postižením I (Implementace APIV)“ (alokace 0,3 mld. Kč) a již výše zmíněné výzvy „Gramotnosti“, „Podpora škol formou projektů zjednodušeného vykazování – Šablony pro MŠ a ZŠ I“ pro území hl. m. Prahy a mimo hl. m. Praha a „Podpora škol formou projektů zjednodušeného vykazování – Šablony pro SŠ a VOŠ I“ pro území hl. m. Prahy a mimo hl. m. Praha. Podpora inkluzivního vzdělávání je též předmětem následujících individuálních projektů systémových, které v roce 2016 zahájily realizaci: Podpora krajského akčního plánování (P-KAP), Strategické řízení a plánování ve školách a v územích (SRP), Podpora kvalitních poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních zaměřených na podporu inkluze (KIPR), Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami (IKV) a Podpora práce učitelů (PPUČ).

Prioritní osa 3 též podporuje vznik krajských a místních akčních plánů, které vznikají na principu širokého partnerství, a jejich cílem je zabývat se kvalitou vzdělávání a nacházet inovativní řešení s cílem zajištění udržitelnosti místní spolupráce do budoucna. Tento princip je podporován i ve výzvách „Budování kapacit pro rozvoj škol I“, „Gramotnosti“ a „Rozvoj klíčových kompetencí prostřednictvím oborových didaktik“, kde vznikají centra kolegiální podpory a společenství praxe, v nichž se mají možnost učitelé setkávat, vyměňovat si zkušenosti a nacházet nové postupy, které aplikují ve výuce.

V rámci této prioritní osy jsou do implementace OP VVV zapojeny též Místní akční skupiny (MAS), které pracují formou komunitně vedeného místního rozvoje a poskytují podporu mateřským a základním školám pro uplatnění žádostí ve výzvě „Podpora škol formou projektů zjednodušeného vykazování Šablony pro MŠ a ZŠ I“.

1.4.5 Individuální projekty systémové

V roce 2015 byla vyhlášena první výzva pro realizaci individuálních projektů systémových (IPs) s alokací 2 mld. Kč, v roce 2016 následovala druhá výzva s alokací 0,5 mld. Kč.

Stav přípravy a realizace IPs k 31. 12. 2016 uvádí následující přehled:

Název projektu	Příjemce podpory	Stav realizace/přípravy projektu	Rozpočet pro realizaci	Anotace projektu
Podpora krajského akčního plánování	NÚV	1.3.2016 zahájena realizace	276 mil. Kč	Projekt podporuje vzdělávání ve středních a vyšších odborných školách, a to v souladu se vzdělávací strategií MŠMT a s využitím akčního plánování. Zajišť metodickou a supervizní podporu při využívání akčního plánování na úrovni kraje - příprava krajského akčního plánu i na úrovni škol - příprava školních akčních plánů /plánů aktivit rozvoje vzdělávání. Umožní efektivní podporu škol prostřednictvím projektů ESF a koncentrací investic do školské infrastruktury podle potřeb.
Strategické řízení a plánování ve školách a v územích	NIDV	1.3.2016 zahájena realizace	239 mil. Kč	Projekt vytváří podmínky pro efektivní strategické řízení a plánování ve školách a v územích s akcentem na pedagogické vedení (leadership). Bude vytvořen a ověřen systém intenzivní podpory škol směřující k podpoře kompetencí pedagogických pracovníků v oblasti strategického managementu vedoucí ke zvyšování kvality vzdělávání. Projekt prohloubí spolupráci mezi vedením škol, zřizovateli a dalšími aktéry při tvorbě místního akčního plánu.

Název projektu	Příjemce podpory	Stav realizace/přípravy projektu	Rozpočet pro realizaci	Anotace projektu
Podpora kvalitních poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních zaměřených na podporu inkluze: Kvalita – Inkluze – Poradenství – Rozvoj	NÚV	1.5.2016 zahájena realizace	150 mil. Kč	Projekt je určený na podporu školských a školních poradenských služeb v ČR. Realizace projektu přispěje ke zvýšení profesních kompetencí pracovníků školských poradenských zařízení a pedagogických pracovníků škol, k identifikaci a poskytování podpůrných opatření ve vzdělávání, k nastavení jednotné úrovně poradenských služeb a k jejich koordinaci. Projekt posiluje kapacitu školního a školského poradenství v poskytování efektivní podpory žákům, přispívá k nastavení pravidel pro poskytování služby a vyhodnocování jejich efektivity.
Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami	Úřad vlády České republiky (Odbor pro sociální začleňování - Agentura)	1.7.2016 zahájena realizace	229 mil. Kč	Projekt vyvíjí systém pro podporu plné integrace tématu inkluzivního a kvalitního vzdělávání do komplexu činností a intervencí realizovaných Agenturou v územích se sociálně vyloučenými lokalitami. V zapojených lokalitách podporuje uplatnění principů inkluzivního a kvalitního vzdělávání a vytváří podmínky pro dlouhodobé udržení a rozvoj v rámci projektu formulovaných opatření.
Podpora práce učitelů	NÚV	1.12.2016 zahájena realizace	99 mil. Kč	Cílem projektu je posílit rozvoj základních gramotností ve všech vzdělávacích oblastech kurikula mateřské a základní školy a tím zvýšit kvalitu vzdělávání s cílem podpory každého žáka. Toho bude dosaženo systematicky vedenou metodickou a technologickou podporou učitelů v oblasti přípravy a realizace výuky.
Komplexní systém hodnocení	Česká školní inspekce	Schválení MV OP VVV 30.9.2015, předpokl. zahájení realizace 2/2017	249 mil. Kč	Realizací projektu dojde k propojení externího a interního hodnocení škol na všech úrovních, tedy na úrovni hodnocení vzdělávací soustavy ČR, kde je externí hodnocení vykonáváno prostřednictvím mezinárodních šetření a interní hodnocení v tomto kontextu realizuje Česká školní inspekce, a na úrovni hodnocení školy, kde externí hodnocení zajišťují Česká školní inspekce a zřizovatel a interní hodnocení je prováděno autoevaluačními nástroji.
Národní centrum pro elektronické informační zdroje – CzechELib	Národní technická knihovna	Vydání právního aktu o poskytnutí dotace 20.2.2016, (předp. zahájení realizace 1/2017)	1,3 mld. Kč	Předmětem projektu je systémová změna zajištění přístupu k informačním zdrojům VaVal v souladu s Národní RISS strategií s cílem zvýšit výkonnost VaVal vybudováním Národního licenčního centra CzechELib. Projekt poskytne i věrohodné statistiky a podporu hodnocení vědy.
Modernizace odborného vzdělávání	NÚV	Schválení Charty projektu MV OP VVV 22.9.2016, (předp. zahájení realizace 4/2017)	(97 mil. Kč)	Projekt směřuje k posílení a podpoře kvality odborného vzdělávání ve středních školách v souladu se strategií vzdělávací politiky do roku 2020, vytvoří podporu provázanosti systému počátečního vzdělávání v oblasti kurikula odborného vzdělávání s potřebami trhu práce a pomůže využitím profesních kvalifikací propojit oblast počátečního a dalšího vzdělávání. Přispěje k uplatnitelnosti absolventů na trhu práce v souladu s požadavky zaměstnavatelů.

Název projektu	Příjemce podpory	Stav realizace/přípravy projektu	Rozpočet pro realizaci	Anotace projektu
Společné vzdělávání a podpora škol krok za krokem	NÚV	Schválení Charty projektu MV OP VV 22.9.2016	(157 mil. Kč)	Cílem projektu je podpořit zavádění a realizaci společného vzdělávání a zajistit efektivní implementaci určených úkolů Akčního plánu inkluzivního vzdělávání.
Podpora společného vzdělávání v pedagogické praxi	NIDV	Schválení Charty projektu MV OP VV 22.9.2016, (předp. zahájení realizace 4/2017)	(184 mil. Kč)	Projekt se zaměřuje na zajištění podpory implementace Akčního plánu inkluzivního vzdělávání, a to především prostřednictvím posílení osobnostních a profesních kompetencí pedagogických pracovníků potřebných k realizaci společného vzdělávání v předškolním, základním, středním a zájmovém a neformálním vzdělávání a dále realizaci informační a osvětové kampaně zaměřené na školy, odbornou a širokou veřejnost.
Implementace kariérního systému učitelů	NIDV	Schválení Charty projektu MV OP VV 15.12.2016		Cílem projektu je komplexně připravit, ověřit a implementovat metody, opatření a nástroje, které zajistí úspěšné zavedení a přijetí kariérního systému učitelů.

1. 4. 6 Komunikační kampaň OP VVV

V roce 2016 probíhala intenzivní komunikační kampaň OP VVV. Jejím cílem bylo zajistit maximální informovanost potenciálních žadatelů o možnostech podpory z OP VVV a zajistit jednotný a jasný výklad pravidel čerpání dotací a přiměřenou podporu příjemcům při administraci projektů. Dále komunikace, s ohledem na aktuální fázi implementace operačního programu, cílila na informování potenciálních a konečných uživatelů pomoci o realizovaných projektech a na informování odborné a široké veřejnosti o zaměření a smyslu OP VVV. Hlavními komunikačními nástroji byly:

- ◆ Přímá komunikace: 95 seminářů pro žadatele a příjemce (téměř 6 000 účastníků);
- ◆ Konference Vize a cíle OP VVV v oblasti regionálního školství (22. 11. 2016);
- ◆ Tematické veletrhy a konference (např. konference Řízení školy, veletrhy Gaudeamus, Absolvent a Schola Pragensis, Týden vědy a techniky nebo Den Evropy);
- ◆ Publikační aktivity (čtyři vydání Newsletteru OP VVV, 15 různých letáků, 17 tiskových zpráv, 21 článků, brožura);
- ◆ Mediální kampaň: tištěná inzerce na téma společného vzdělávání (11. 4.–15. 6. 2016: Deník ČR, Právo, Učitel-ské noviny), příprava šesti televizních spotů zaměřených na různé oblasti OP VVV pro realizaci TV kampaně na ČT1, Nově a Primě.

2

Vzdělávání v roce 2016 v datech

Vybraná témata regionálního školství

2. 1. Hlavní události v regionálním školství v roce 2016

2. 1. 1 Předškolní vzdělávání

V roce 2016 došlo v předškolním vzdělávání k zásadním změnám, které přinesla novela školského zákona č. 178/2016 Sb., kterou se zavádí od 1. 9. 2017 povinné předškolní vzdělávání, lesní mateřské školy mohou od 1. 9. 2016 žádat o zápis do rejstříku škol a školských zařízení jako rovnocenné mateřské školy. Organizace a rozsah předškolního vzdělávání byl upraven v novelách vyhlášky č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání pod č. 197/2016 Sb. a 280/2016 Sb., kde je nově popsána organizace vzdělávání pro lesní mateřské školy a rozsah povinného předškolního vzdělávání. Dále byl upraven počet dětí ve třídách s ohledem na zařazování dětí s priznanými podpůrnými opatřeními 3.–5. stupně a počet dětí ve třídách lesní mateřské školy.

- ◆ V České republice je cca 5,2 tis. právních subjektů mateřských škol zapsaných v rejstříku škol a školských zařízení zajišťujících předškolní vzdělávání, což zahrnuje 6,5 tis. pracovišť mateřských škol, ve kterých se vzdělává 362 tis. předškolních dětí.
- ◆ Vzdělávání dětí mladších tří let v mateřské škole zákon č. 561/2005 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), již od své účinnosti v roce 2005, nevyklučoval. V mateřské škole se mohly vzdělávat děti zpravidla od tří do šesti let. Počet dětí, které nedosáhly věku tří let před nástupem do mateřské školy, výrazně nekolísá.
- ◆ Ve školním roce 2015/2016 byl podíl dětí mladších tří let z celkového počtu dětí v mateřských školách již 11,5 %, což je nárůst o 1,2 %. Přijímání dětí ve věku od 2 do 3 let do mateřských škol má díky nižšímu počtu starších dětí hlásících se k předškolnímu vzdělávání a stále se zvyšujícímu počtu předškolních zařízení (včetně mateřských škol) vzrůstající tendenci.
- ◆ Proto bylo zákonem č. 178/2016 Sb., ze dne 20. dubna 2016, kterým se mění školský zákon, s účinností od 1. 9. 2016 ustanoveno, že se předškolní vzdělávání organizuje pro děti ve věku zpravidla od 3 do 6 let, nejdříve však od 2 let.
- ◆ MŠMT vydalo podrobné informace pro úpravu podmínek pro vzdělávání dětí od 2 do 3 let v mateřské škole tak, aby bylo zajištěno naplňování jejich aktuálních potřeb ve vztahu ke vzdělávání v podmínkách mateřských škol.
- ◆ Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (dále „RVP PV“) byl doplněn v souvislosti s předškolním vzděláváním dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí ve věku od 2 do 3 let. Úpravy v inovovaném RVP PV se týkají především podmínek vzdělávání.
- ◆ Pro zkvalitnění stávajících podmínek pro vzdělávání dětí mladších tří let umožňuje MŠMT v současné době zapojení škol do projektu OP VVV – Podpora škol formou projektů zjednodušeného vykazování – Šablony pro MŠ. Mateřské školy tak mají od června 2016 do června 2017 možnost žádat o finanční prostředky např. na chůvu v mateřské škole, a to prostřednictvím průběžné výzvy.
- ◆ V programu 133310 poskytovalo MŠMT dotace na realizaci projektů za účelem vytvoření nových výukových kapacit mateřských a základních škol zřizovaných obcemi zejména v oblastech s dlouhodobým nárůstem dětí nebo žáků z nové bytové výstavby nebo mateřských škol a základních škol zřizovaných svazky obcí v lokalitách

s nedostačující dostupností předškolního a základního vzdělávání. V programu 133 310 Rozvoj výukových kapacit mateřských a základních škol byly první fázi pro rok 2016 vybrány k financování žádosti mateřských škol. Maximální výše poskytnuté dotace činila 25 mil. Kč, podmínkou poskytnutí dotace bylo předání díla uživateli nejpozději k 1. 9. 2016. Do roku 2021 se předpokládá poskytnutí dotací v celkové výši 1,5 mld. Kč.

- ◆ MŠMT bude vyhlašovat další výzvu v rámci programu pro rozvoj výukových kapacit mateřských a základních škol pro roky 2017 a 2018.
- ◆ V poslední době je u dětí předškolního věku na nízké úrovni rozvoj řečových dovedností, což vede ke stále se zvětšujícím počtům odkladů školní docházky z důvodu vad řeči u dětí. Pedagogickým pracovníkům v předškolním vzdělávání chybí kvalitní vzdělání na zajištění logopedické prevence a náležité vybavení, které může výrazně ovlivnit kvalitu vzdělávání dětí s narušenou komunikační schopností. Z tohoto důvodu byl vyhlašován od roku 2013 rozvojový program, který má napomoci zvýšit řečové dovednosti u dětí a zlepšit pedagogické kompetence v zajišťování logopedické prevence. V roce 2016 bylo podpořeno 169 škol celkovou částkou 5248 130 Kč.
- ◆ Uplatňování inkluzivního přístupu ve vzdělávání, aby každé dítě využilo právo na vzdělávání, adekvátní podporu v naplňování svého vzdělávacího potenciálu a pozitivní perspektivu budoucího života. V případě, že jsou v běžné třídě nebo škole vzdělávány děti se speciálními vzdělávacími potřebami, uplatňuje škola dle § 16 odst. 4 školského zákona podpůrná opatření prvního stupně i bez doporučení školského poradenského zařízení. Podpůrná opatření druhého až pátého stupně lze uplatnit pouze s doporučením školského poradenského zařízení.
- ◆ **Speciální mateřské školy** vzdělávají děti, pro které není výhodné se vzdělávat v běžné mateřské škole z důvodu jejich speciálních vzdělávacích potřeb (§ 16 odst. 9 školského zákona). Podmínky k zařazení dětí do těchto škol řeší školský zákon, a v návaznosti pak vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Vzdělávání dítěte ve speciální třídě/škole zřízené podle § 16 odst. 9 není podpůrným opatřením. Speciální třídy nebo mateřské školy mají upravené prostředí, pravidla pro přijímání dětí jsou jiná, nicméně to nevylučuje, že jsou v nich případně poskytována podpůrná opatření.
- ◆ **Povinnost předškolního vzdělávání** stanovuje školský zákon s účinností od září 2017. V § 34a tohoto zákona je uvedeno, že **zákonný zástupce dítěte je povinen přihlásit dítě k zápisu k předškolnímu vzdělávání** (§ 34 odst. 2) v kalendářním roce, ve kterém začíná povinnost předškolního vzdělávání dítěte (zápis k předškolnímu vzdělávání pro následující školní rok bude vyhlašovat ředitel mateřské školy po dohodě se zřizovatelem v období od 2. do 16. května 2017).
- ◆ Školský zákon umožňuje nově lesním mateřským školám zápis do rejstříku škol a školských zařízení. V § 34 školského zákona je uvedeno, že za lesní mateřskou školu se považuje mateřská škola, ve které vzdělávání probíhá především ve venkovních prostorách mimo zázemí lesní mateřské školy, které slouží pouze k příležitostnému pobytu. Zázemí lesní mateřské školy nesmí být stavbou. **Lesní mateřské školy jsou** v souladu s § 1 vyhlášky č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, **typem mateřské školy**.

2.1.2 Základní vzdělávání

- ◆ Novela zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon);

- ◆ Úpravy Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání;
- ◆ Dotační a rozvojové programy v roce 2016;
- ◆ Evropská jazyková cena Label;
- ◆ Vzdělávání žáků v zahraničí;
- ◆ Ukončení pokusného ověřování individuálního vzdělávání na 2. stupni ZŠ;
- ◆ Definice pravidel zápisů k povinné školní docházce.

Od září vstoupily v účinnost klíčové změny školského zákona (zákon č. 82/2015 Sb.), které uvedly do praxe komplexní změny ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a posílily inkluzivní prostředí (společné vzdělávání) na všech stupních škol, zejména však na základních školách. Zároveň od září 2016 došlo k úpravě Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, která zohlednila zrušení přílohy upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (více v kapitole 2.2).

V roce 2016 vyhlásilo MŠMT v oblasti základního vzdělávání dva dotační programy, jejichž tematické moduly, které obsahují, jsou aktuálně obměňovány. Jedná se o Program na podporu vzdělávání v jazycích národnostních menšin a multikulturní výchovy a Dotační program na podporu nestátních neziskových organizací působících v oblasti regionálního školství. V roce 2016 byl první z nich rozdělen do dvou modulů: Modul 1 – podpora vzdělávání v jazycích národnostních menšin a Modul 2 – podpora multikulturní výchovy. V podpořených projektech byly zastoupeny národnostní menšiny: běloruská, bulharská, chorvatská, maďarská, německá, polská, romská, rusínská, řecká, slovenská, ukrajinská, vietnamská a židovská. Cíle stanovené Dotačním programem na podporu vzdělávání v jazycích národnostních menšin a multikulturní výchovy byly plněny v souladu s vyhlášenými aktivitami. Druhý dotační program pro NNO byl v roce 2016 zaměřen na tři tematické moduly v oblasti společenských věd. První modul byl zaměřen na podporu rozvoje občanských kompetencí v mateřských, základních a středních školách, druhý reagoval na potřebu vzniku a využití výukových materiálů (včetně audiovizuálních) s didaktickou hodnotou k výuce dějin 20. století, třetí modul reagoval na významné výročí narození Karla IV. Využití kulatých výročí je z didaktického hlediska výhodou, která nabízí zasazení vybraného tématu do širšího rámce probíhajících celospolečenských akcí, připomínek a oslav. V případě výročí Karla IV. má tento rámec i mezinárodní rozměr.

Jako třetí byl vyhlášen Dotační program pro nestátní neziskové organizace k podpoře školního stravování žáků, jehož cílem bylo podpořit školní stravování žáků základních škol, jejichž rodina se ocitla dlouhodobě v nepříznivé finanční situaci, avšak tyto rodiny nesplňují podmínky pro pobírání dávek hmotné nouze v rozhodném období a nemohou proto čerpat prostředky z Operačního programu potravinové a materiální pomoci, na základě kterého připravilo opatření Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Opakovaně byl vyhlášen rozvojový program Podpora implementace etické výchovy v základním vzdělávání a v nižších ročnících víceletých gymnázií, na základě kterého dochází k posilování postavení etické výchovy v celém vzdělávacím systému.

V oblasti vzdělávání v cizích jazycích bylo v roce 2016 Evropskou jazykovou cenou Label oceněno sedm projektů, z toho tři projekty podaly základní školy, jeden mateřská škola a jeden praktická škola. V roce 2016 byly oceňovány projekty zaměřené na jazykové vzdělávání sociálně znevýhodněných osob, problematiku vícejazyčných tříd, podporu neformálního vzdělávání v oblasti cizích jazyků a podporu jazykového vzdělávání v předškolním a raném školním věku.

V roce 2016 vyhlásilo MŠMT tříleté pokusné ověřování „Soustavná podpora občanského vzdělávání na školách (Stabilizace role žákovských parlamentů v občanském vzdělávání formou pokusného ověřování)“. Smyslem soustavné podpory občanského vzdělávání na školách formou pokusného ověřování je rozvíjet občanské kompetence žáků.

Na základě schválení novely školského zákona (zákon č. 178/2016 Sb.), kterou bylo úpravou § 41 školského zákona umožněno individuální (domácí) vzdělávání na 2. stupni ZŠ od 1. 9. 2016 ve všech základních školách, MŠMT ukončilo „Pokusné ověřování individuálního vzdělávání na 2. stupni ZŠ“ k 31. 8. 2016. MŠMT zároveň vydalo podrobný metodický materiál ve formě komentovaného znění § 41 školského zákona jako pomůcku především pro školy, které mají malé nebo žádné zkušenosti se zavedením individuální formy vzdělávání nebo mají zkušenosti se zavedením individuálního vzdělávání pouze na 1. stupni základní školy.

V oblasti vzdělávání českých občanů v zahraničí pokračovalo v roce 2016 na základě novely § 38 školského zákona, která nově zavedla tzv. poskytovatele vzdělávání v zahraničí, uzavírání smluv s těmito školami: Česká škola bez hranic Ženeva a Česká škola Madrid.

V souvislosti s novelou vyhlášky č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, která nově upravila obsah a organizaci zápisů k povinné školní docházce, aktualizovalo MŠMT Doporučení k organizaci zápisů k povinné školní docházce. Informace uvedené v novém materiálu mají sloužit jako metodická pomoc pro základní školy k organizaci zápisů k povinné školní docházce, jejichž součástí může být orientační posouzení školní připravenosti, respektive schopností a dovedností dítěte v oblastech stanovených Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání (očekávaných výstupů vzdělávacích oblastí, které lze v průběhu zápisu orientačně posoudit a zajistit tak optimální průběh zápisů k povinné školní docházce).

2.1.3 Základní umělecké školy

Pokračuje plynulý náběh výuky v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní umělecké vzdělávání (RVP ZUV). Od září 2016 probíhá v základních uměleckých školách výuka od přípravných ročníků, 1. až 5. ročníků I. stupně a na celém II. stupni základního studia na základě školních vzdělávacích programů (tvorba ŠVP je plně v kompetenci ředitele školy). ŠVP jsou školami sestavovány na základě Rámcového vzdělávacího programu pro základní umělecké vzdělávání, který MŠMT vydalo s účinností od 1. 9. 2010.

2.1.4 Jednotná přijímací zkouška

V roce 2016 byl ukončen druhý rok pokusného ověřování změn v přijímacím řízení zavedením jednotné přijímací zkoušky. Počet škol přihlášených k pokusnému ověřování organizace přijímacího řízení s využitím jednotných testů byl 644 škol, což odpovídá 56,9 % z celkového počtu škol, na kterých se v letošním roce koná maturitní zkouška. Celkově se pokusné ověřování konalo na 637 školách, což odpovídá 56,3 %.

Povinná jednotná přijímací zkouška do maturitních oborů

Na základě poznatků z pokusného ověřování jednotné přijímací zkoušky byly přijaty od školního roku 2016/2017

změny v přijímacím řízení úpravou příslušných právních předpisů. **Zákonem č. 178/2016 Sb., kterým byl novelizován školský zákon, byla zavedena do praxe nově povinná jednotná přijímací zkouška v 1. kole přijímacího řízení pro stanovené obory středního vzdělání s maturitní zkouškou** (netýká se oborů zkráceného studia a oborů vzdělání skupiny oborů 82 Umění a užité umění). Současně byla stávající vyhláška o přijímacím řízení ke střednímu vzdělávání (vyhláška č. 671/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o organizaci přijímacího řízení ke vzdělávání ve středních školách, ve znění pozdějších předpisů) nahrazena vyhláškou č. 353/2016 Sb., o přijímacím řízení ke střednímu vzdělávání. Vlastní jednotná zkouška je tak poprvé povinně zajišťována v dubnu 2017.

Změny v přijímacím řízení související s jednotnou přijímací zkouškou:

- ◆ povinná jednotná zkouška je součástí hodnocení uchazečů ve stanovených maturitních oborech (§ 60 odst. 5 školského zákona);
- ◆ možnost konání ve dvou termínech (§ 60c odst. 1 školského zákona), na které mohou být podány obě přihlášky v oborech s maturitní zkouškou (s výjimkou oborů zkráceného studia podle § 60 odst. 6 školského zákona a oborů vzdělání skupiny oborů 82 Umění a užité umění podle § 62 odst. 4 školského zákona), a to pro všechny formy vzdělávání;
- ◆ uchazeči bude započítán lepší výsledek z jednotné zkoušky (§ 60d odst. 2 školského zákona);
- ◆ zajištění přípravy zadání testů jednotné zkoušky, jejich distribuce, zpracování a hodnocení výsledků v Centru (Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání);
- ◆ jednotné zkoušky se konají formou písemných testů z předmětů Český jazyk a literatura a Matematika a její aplikace v rozsahu stanoveném Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání (§ 60c odst. 1 školského zákona);
- ◆ jednotné testy budou vyhodnoceny centrálně a zaslány školám, na které se uchazeč přihlásil (§ 60d odst. 2 školského zákona);
- ◆ školy hodnocení jednotné zkoušky zapracují v celkovém hodnocení splnění kritérií přijímacího řízení uchazečem; možné dosažené hodnocení jednotné zkoušky se podílí na hodnocení uchazeče nejméně 60 % a v případě přijímacího řízení do oborů vzdělání Gymnázium se sportovní přípravou nejméně 40 % (§ 60d odst. 2 školského zákona);
- ◆ výsledek jednotné zkoušky je novým kritériem přijímacího řízení, dosavadní kritéria zůstávají v platnosti (§ 60d odst. 1 školského zákona).

Termíny přijímacích zkoušek jsou převzaty do školského zákona a do oborů s maturitní zkouškou se každoročně v řádném termínu konají v období 12. až 28. 4.; přesné termíny pro jednotné zkoušky pro příslušný školní rok stanoví MŠMT vždy do 30. 9.

2.1.5 Střední vzdělávání všeobecné

Všeobecně zaměřené střední vzdělávání² poskytují v českém vzdělávacím systému tyto obory vzdělání: gymná-

² Vzdělávání je v rámci mezinárodní klasifikace vzdělávání ISCED97 považováno za všeobecné tehdy, pokud podíl odborné složky činí maximálně 25 % kurikula.

zia (4letá, 6letá, 8letá), gymnázia se sportovní přípravou (4letá, 6letá, 8letá) a dvojjazyčná gymnázia (6letá) a dále obory lyceí.

Ve všech školách vyučujících obory vzdělání gymnázií v České republice se vyučuje podle školních vzdělávacích programů (ŠVP), které respektují a rozvíjejí požadavky některého ze tří gymnaziálních rámcových vzdělávacích programů (RVP). Existuje RVP pro gymnázia, RVP pro gymnázia se sportovní přípravou a RVP pro dvojjazyčná gymnázia. Školní vzdělávací programy pro nižší stupeň gymnázií a gymnázií se sportovní přípravou (první dva ročníky šestiletého vzdělávacího cyklu nebo první čtyři ročníky osmiletého cyklu) jsou zpracovány podle RVP pro základní vzdělávání (RVP ZV). Podle RVP pro dvojjazyčná gymnázia, zahrnujícího celý šestiletý vzdělávací cyklus, začalo od školního roku 2016/2017 počínaje 1. ročníkem vyučovat 16 středních škol; tento obor vzdělání se vyznačuje dvěma vyučovacími jazyky. V současnosti je v ČR šest česko-španělských gymnázií, čtyři česko-francouzská a tři česko-německá gymnázia, dále dvě česko-anglická a jedno česko-italské gymnázium.

Ve školním roce 2016/2017 se vyučoval některý z gymnaziálních oborů vzdělání v 359 středních školách; z toho 291 gymnázií realizovalo 4letý gymnaziální obor, 70 gymnázií 6letý a 275 gymnázií 8letý.

Ve školním roce 2016/2017 se v některém z gymnaziálních oborů vzdělávalo celkem 129 tisíc žáků (z toho 74 tisíc, tj. necelých 60 %, tvoří dívky); v naprosté většině se gymnazisté vzdělávají v denní formě vzdělávání. V oborech vzdělání lyceí se v roce 2016/2017 vzdělávalo celkem téměř 15 tisíc žáků, a to celkem ve 145 středních školách a opět téměř výhradně v denní formě vzdělávání.

Počty absolventů a nově přijímaných žáků do oborů vzdělání gymnázií (včetně víceletých oborů) a oborů vzdělání lyceí se oproti předešlému období nijak výrazně nezměnily. Ve školním roce 2015/2016 ukončilo gymnaziální obor vzdělání maturitní zkouškou celkem 20,2 tis. absolventů (z toho 9,5 tis. ve víceletých gymnáziích); naproti tomu do 1. ročníku gymnázií bylo ve školním roce 2016/2017 přijato 23,8 tis. žáků (z toho 11,6 tis. do víceletých gymnázií). Do oborů vzdělání lyceí bylo v roce 2016/2017 nově přijato 3,9 tisíce žáků; v roce 2015/2016 absolvovalo 3,3 tisíce žáků.

Školy s gymnaziálními a lyceálními obory vzdělání nejčastěji ze všech středních škol žádají MŠMT o povolení výuky některých předmětů v cizím jazyce dle **Výnosu č. 9/2013, kterým se upravuje postup při povolování výuky některých předmětů v cizím jazyce**. Ve školním roce 2016/2017 vyučovalo na základě tohoto povolení některé předměty v cizím jazyce celkem 42 středních škol s gymnaziálními obory vzdělání a sedm středních škol s obory lyceí.

Konference o odborném cizím jazyku

Ve dnech 6. a 7. 10. 2016 organizovalo MŠMT ve spolupráci s NIDV, zastoupením Evropské komise, Goethe institutem, Francouzským institutem, Cambridge English a slovenskými partnery již pátou mezinárodní konferenci k vícejazyčnosti, tentokrát zaměřenou na využití digitálních technologií ve výuce cizích jazyků. MŠMT poskytlo částku 40 tis. Kč.

2.1.6 Střední vzdělávání odborné

Problematikou odborného technického vzdělávání se vláda pravidelně zabývá. V roce 2015 byla vládě předložena

pro informaci zpráva o plnění Nových opatření na podporu odborného vzdělávání na období let 2013–2020, volně navazují na Akční plán na podporu odborného vzdělávání, který byl realizován v letech 2008–2013.

Obdobně jako v roce 2015, tak i v roce 2016 MŠMT vyhlásilo Rozvojový program na podporu odborného vzdělávání v oborech vzdělání, které lze z pohledu potřeb trhu práce, popřípadě i z pohledu unikátnosti a tradice, považovat v daném území za nenahraditelné. Program zajistil podporu vzdělávání žáků vybraných oborů vzdělání ve třídách, v nichž je realizována výuka několika příbuzných oborů vzdělání, a žáků oborů vzdělání ve třídách jednooborových v případě, že víceoborovou třídu nelze v dané konkrétní škole pro vybraný obor vzdělání efektivně vytvořit. Vybrané obory vzdělání stanovily v rámci působnosti krajské úřady a vybraným školám byly prostřednictvím krajských úřadů poskytnuty finanční prostředky ve výši 200 mil. Kč.

MŠMT ve spolupráci s příslušnými resorty a zástupci zaměstnavatelů zpracovalo Metodické doporučení k zabezpečení jednotného postupu při uzavírání smluvního vztahu mezi zaměstnavatelem a školou. Doporučení bylo zveřejněno na webových stránkách MŠMT.

MŠMT iniciovalo uzavření dohody mezi zástupci zaměstnavatelů (Hospodářská komora ČR, Svaz průmyslu a dopravy ČR, Agrární komora ČR a Konfederace zaměstnavatelských a podnikatelských svazů) dohodu o rozdělení odpovědnosti za jednotlivé oblasti počátečního odborného vzdělávání. Výše uvedené komory, svaz a unie si rozdělily zodpovědnost za jednotlivé skupiny oborů vzdělání, které jsou uvedeny v nařízení vlády č. 211/2010 Sb., o soustavě oborů v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů. Podepsaná dohoda byla představena signatáři na jednání Platformy pro odborné vzdělávání dne 24. 11. 2016.

V rámci jednotlivých skupin oborů proběhla řada odborných soutěží, přehlídek odborných dovedností či vzdělávacích akcí, které Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy podpořilo finančně nebo na jejich pořádání udělilo záštitu. Byl uspořádán 22. ročník Mezinárodního veletrhu fiktivních firem.

Střední školy ve své práci využívaly metodické materiály, které byly publikovány na Metodickém portále www.rvp.cz.

2.1.7 Vzdělávání v konzervatoři

V České republice je 18 konzervatoří. Dvanáct konzervatoří je zřizováno kraji, pět konzervatoří zřizuje církev nebo právnická osoba. Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy je zřizovatelem jedné konzervatoře určené pro žáky uvedené v § 16 odst. 9 školského zákona. Koncepte vzdělávání v konzervatoři vychází, tak jako koncepte základního a celého středního vzdělávání, z celoživotně pojatého a na principu znalostní společnosti vybudovaného konceptu vzdělávání, ve kterém je vzdělávání cestou i nástrojem rozvoje lidské osobnosti.

Důležitou složku vzdělávání v konzervatořích tvoří umělecké soutěže pro konzervatoře a hudební školy, které byly organizovány také v roce 2016. V těchto soutěžích mají žáci jedinečnou příležitost seznámit se s uměleckou úrovní a hráčskou vyspělostí svých kolegů z jiných škol.

2.1.8 Vyšší odborné vzdělávání

Vyšší odborné školy nabízejí studium ve 3–3,5letých programech oborů poskytujících vyšší odborné vzdělání

v denní formě vzdělávání a 3–4,5letých programech v jiných formách vzdělávání. Vyšší odborné vzdělávání je ukončeno absolutoriem, po jehož úspěšném složení absolvent získá označení „diplomovaný specialista“ („DiS.“).

Programy vyššího odborného vzdělávání podléhají akreditaci, kdy po získání souhlasu Akreditační komise pro vyšší odborné vzdělávání se žádostí MŠMT může/nemusí udělit akreditaci dotčenému vzdělávacímu programu. Současně při uskutečňování akreditovaného vzdělávacího programu může vyšší odborná škola v souladu s právní úpravou požádat o prodloužení platnosti akreditace a o akreditaci změny vzdělávacího programu.

V r. 2016 bylo následující zastoupení jednotlivých typů žádostí:

Typ žádosti	Počet	Podíl %
Nová akreditace	70	63,1
Akreditace změny a prodloužení platnosti akreditace	28	25,2
Akreditace změny	5	4,5
Prodloužení platnosti akreditace	8	7,2
Celkem	111	100

V r. 2016 bylo přijato celkem 124 žádostí k projednání v Akreditační komisi pro vyšší odborné vzdělávání, ze kterých bylo 13 žádostí v souladu s příslušným ustanovením zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, vzato zpět.

Nejvíce žádostí bylo z oblasti oborů vzdělání zdravotnických a sociálních prací (50); dále z oblasti oborů ekonomických (30) a z oblasti oborů uměleckých (26). Nejméně bylo doručeno žádostí o akreditaci programů z oblasti technických oborů vzdělání (18).

Počet studentů vyšších odborných škol má trvale sestupnou tendenci; oproti roku 2015/16 je ve školním roce 2016/2017 zapsáno o téměř 3 000 studentů méně.

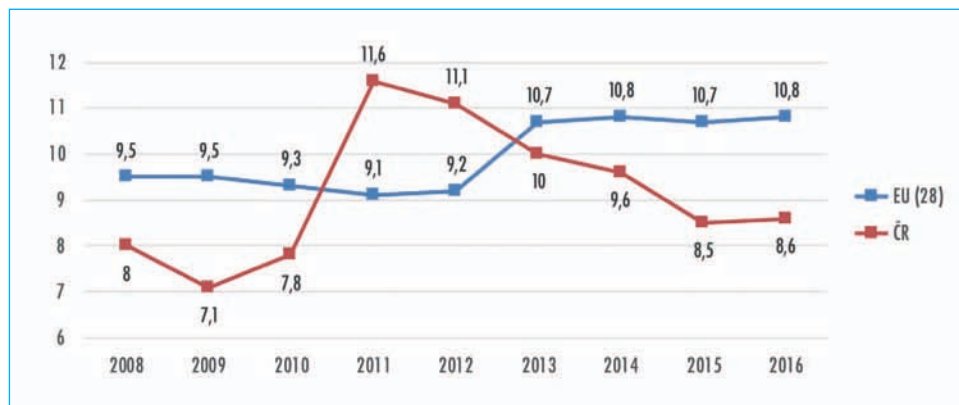
V roce 2016 byla připravena koncepční výzva pro vyšší odborné vzdělávání v rámci OP VVV, která bude mít za cíl přípravu koncepce rozvoje sektoru vyššího odborného vzdělávání.

2.1.9 Rejstřík škol a školských zařízení

Dnem 1. 6. 2016 nabyla účinnosti vyhláška č. 54/2016 Sb., kterou se mění vyhláška č. 274/2009 Sb., o školských zařízeních, u nichž se nejvyšší povolené počty dětí, žáků a studentů nebo jiných obdobných jednotek vedených v rejstříku škol a školských zařízení neuvádějí. Novela spočívala v opětovném uvádění údaje vedeném ve školském rejstříku o nejvyšším povoleném počtu žáků ve školním klubu. Žádost se podává orgánu, který vede v rejstříku škol a školských zařízení údaje o školských zařízeních v režimu zápisu změny v údajích o nejvyšším povoleném počtu žáků podle § 149 školského zákona.

Novelou školského zákona č. 178/2016 Sb. došlo k vypuštění písm. g) z výčtu v § 149 odst. 2 a 4, avšak nebylo současně zařazeno nově v odst. 1 uvedeného paragrafu. Nově lze změnu místa poskytovaného vzdělávání pro-

Graf 1: Podíl (v %) dospělé populace na dalším vzdělávání v ČR a EU v letech 2008–2016

Zdroj: Eurostat a MŠMT

vést postupem podle ustanovení § 149 odst. 1 školského zákona, tedy nikoliv ve zjednodušeném režimu, jako tomu bylo dříve.

Novela školského zákona zákonem č. 178/2016 Sb. s sebou přinesla i rozšíření údajů vedených v rejstříku škol a školských zařízení obsažených v § 144 odst. 1 školského zákona o elektronické adresy právnických osob, vykonávajících činnost škol a školských zařízení a jejich zřizovatelů (v případě příspěvkových organizací a školských právnických osob). Doplněním písm. m) do § 149 odst. 2 a 4 školského zákona vznikla povinnost zapisovat tyto údaje ve správním řízení, i když se o něm nevydává rozhodnutí, nýbrž jen výpis správního řízení.

2. 1. 10 Další vzdělávání

Další vzdělávání, coby integrální součást celoživotního učení, je důležitým faktorem růstu produktivity a konkurenceschopnosti ekonomiky. Definicí dalšího vzdělávání lze nalézt v zákoně č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání) ve znění pozdějších předpisů, (dále jen zákon č. 179/2006 Sb.)³, kde se dalším vzděláváním rozumí vzdělávací aktivity, které nejsou počátečním vzděláním.

Výsledky výzkumu Labour Force Survey⁴ ukazují, jak se v posledních letech měnila účast ve vzdělávání dospělých. Zatímco v ČR se počet osob zapojených do dalšího vzdělávání od roku 2011 stále snižuje, v Evropské unii (EU28) byl od roku 2011 jasně patrný trend zvyšování průměrné úrovně účasti v dalším vzdělávání. V roce 2016 Evropská unie v tomto trendu pokračovala, tentokrát následována i Českou republikou.

³ Zákon č. 179/2006 Sb. nabyl v plném rozsahu účinnosti dne 1. 8. 2007.

⁴ Labour Force Survey – Výběrové šetření pracovních sil, realizované Eurostatem. Účast na dalším vzdělávání je v rámci výzkumu definována jako počet osob ve věku 25 až 64 let, které se vzdělávaly v posledních čtyřech týdnech před realizací šetření.

V České republice se v roce 2011 účastnilo dalšího vzdělávání 11,6 % populace, v roce 2015 to bylo již jen 8,5 %. Předběžná data za rok 2016 však ukazují, že se pokles zastavil, dokonce byl zaznamenán nárůst účasti v dalším vzdělávání na 8,6 % populace. Oproti tomu průměr EU28 ve stejném období stoupal z 9,1 % v roce 2011 na 10,7 % v roce 2015. Zvyšování evropského průměru pokračovalo i v roce 2016, ve kterém účast v dalším vzdělávání činila 10,8 %.

Další vzdělávání se v ČR dosud rozvíjelo především na základě oblastí definovaných ve Strategii celoživotního učení ČR⁵ pro období 2007–2015. Dne 9. 7. 2014 byla usnesením vlády č. 538 schválena Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020, v rámci které jsou nově definovány priority a cíle, kterých by mělo být v oblasti dalšího vzdělávání dosaženo do roku 2020:

- ♦ vytvářet podmínky pro rozvoj dostatečně pestré nabídky dalšího vzdělávání;
- ♦ vytvářet informované prostředí stimulující poptávku po dalším vzdělávání především s ohledem na nízko kvalifikované a sociálně znevýhodněné občany;
- ♦ podporovat a rozvíjet práci škol, školských zařízení a knihoven jako center celoživotního učení, které poskytují nejen počáteční vzdělávání pro žáky a studenty, ale i širokou nabídku dalšího vzdělávání (profesního, zájmového, občanského, rekvalifikačního) zaměřeného na dospělou populaci, včetně seniorů, a podílejí se na systému uznávání založeném na Národní soustavě kvalifikací pro nejrůznější skupiny dospělých;
- ♦ prostřednictvím Národní soustavy kvalifikací usměrňovat rozvoj nabídky dalšího vzdělávání úzce provázaného s potřebami trhu práce a umožňovat její propojování s nástroji aktivní politiky zaměstnanosti (např. rekvalifikace).

Novou prioritu pro oblast dalšího vzdělávání přineslo Usnesení vlády České republiky č. 616 ze dne 7. července 2016 o Akčním plánu Strategie digitální gramotnosti České republiky na období let 2015 až 2020 (tuto strategii připravilo MPSV a byla schválena Usnesením vlády ČR č. 523 ze dne 1. července 2015). Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy bylo uloženo plnění 12 opatření Strategie digitální gramotnosti České republiky na období let 2015 až 2020 (dále jen SDG).

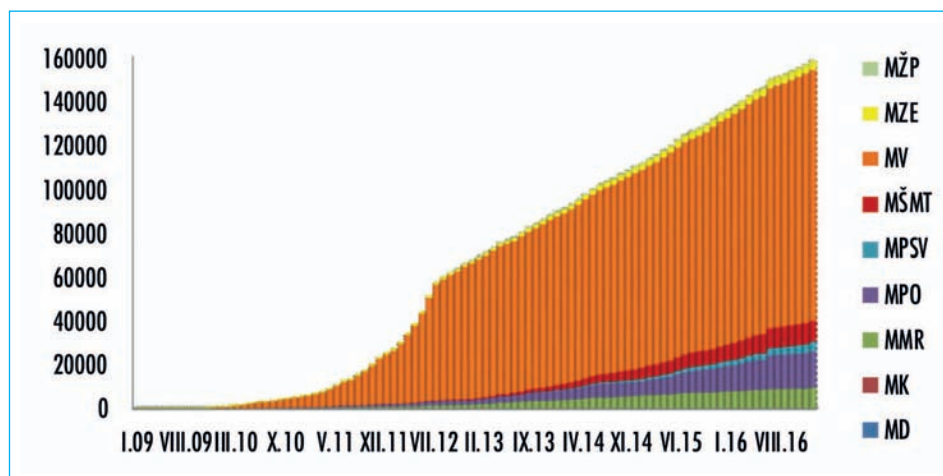
V roce 2016 byl stejně jako v předchozích letech nejvyšší důraz kladen na podporu a rozvoj systému uznávání výsledků předchozího učení založeném na zákoně č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 179/2006 Sb.“).

Základním nástrojem naplnění tohoto zákona v praxi je Národní soustava kvalifikací⁶ (dále jen „NSK“). Její zá-

⁵ *Strategie celoživotního učení ČR („dále jen Strategie CŽU“)* je koncepčním dokumentem celoživotního učení v oblasti počátečního, terciárního a dalšího vzdělávání a který zaštiťuje iniciativy směřující k rozvoji lidských zdrojů v ČR v letech 2007–2015. V souladu s cíli Lisabonské strategie. Strategie CŽU byla schválena usnesením vlády č. 761 ze dne 11. července 2007. V oblasti dalšího vzdělávání se tyto cíle týkají především stimulace poptávky po dalším vzdělávání, nastavení a implementace systému uznávání různých vzdělávacích cest k získání kvalifikace, sladění nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce, rozšíření nabídky dalšího vzdělávání a zajištění jeho dostupnosti, zvýšení a zajištění kvality dalšího vzdělávání a rozvoje oblasti kariérového poradenství v celoživotní perspektivě.

⁶ *Národní soustava kvalifikací* je veřejně přístupný registr všech úplných a profesních kvalifikací potvrzovaných, rozlišovaných a uznávaných na území České republiky, zveřejněných na www.narodni-kvalifikace.cz.

Graf 2: Počet zkoušek profesních kvalifikací 1/2009–12/2016

Zdroj: MŠMT

kladní prvky tvoří **profesní kvalifikace**⁷, které se mohou skládat do tzv. **úplných profesních kvalifikací**⁸ (jejich získání je zpravidla potvrzováno dokladem o dosažení stupně vzdělání v oboru vzdělání). Přičemž každá profesní kvalifikace má stanoven **kvalifikační⁹ a hodnotící¹⁰ standard**.

V roce 2016 bylo schváleno 237 nových profesních kvalifikací. Jejich celkový počet tak stoupl na 1 100. Počet autorizovaných osob se ve sledovaném období zvýšil z 1 134 na 1 277, tedy o 143. Počet autorizací pak v roce 2016 vzrostl o 393 na 4 178. K největšímu posunu došlo v oblasti počtu složených zkoušek profesních kvalifikací. V roce 2016 bylo zrealizováno téměř 22 000 zkoušek profesních kvalifikací. Celkový počet zkoušek tak za sledované období stoupl na 158 579. Vývoj v počtu zkoušek profesních kvalifikací od ledna roku 2009 do prosince 2016 ukazuje Graf 2.

⁷ *Profesní kvalifikace* je v § 2 písm. d) zákona č. 179/2006 Sb. definována jako „odborná způsobilost fyzické osoby vykonávat řádně určitou pracovní činnost nebo soubor pracovních činností v určitém povolání, popřípadě ve dvou nebo více povoláních, v rozsahu uvedeném v kvalifikačním standardu“.

⁸ *Úplná profesní kvalifikace* je v § 2 písm. c) zákona č. 179/2006 Sb. definována jako „odborná způsobilost fyzické osoby vykonávat řádně všechny pracovní činnosti v určitém povolání“.

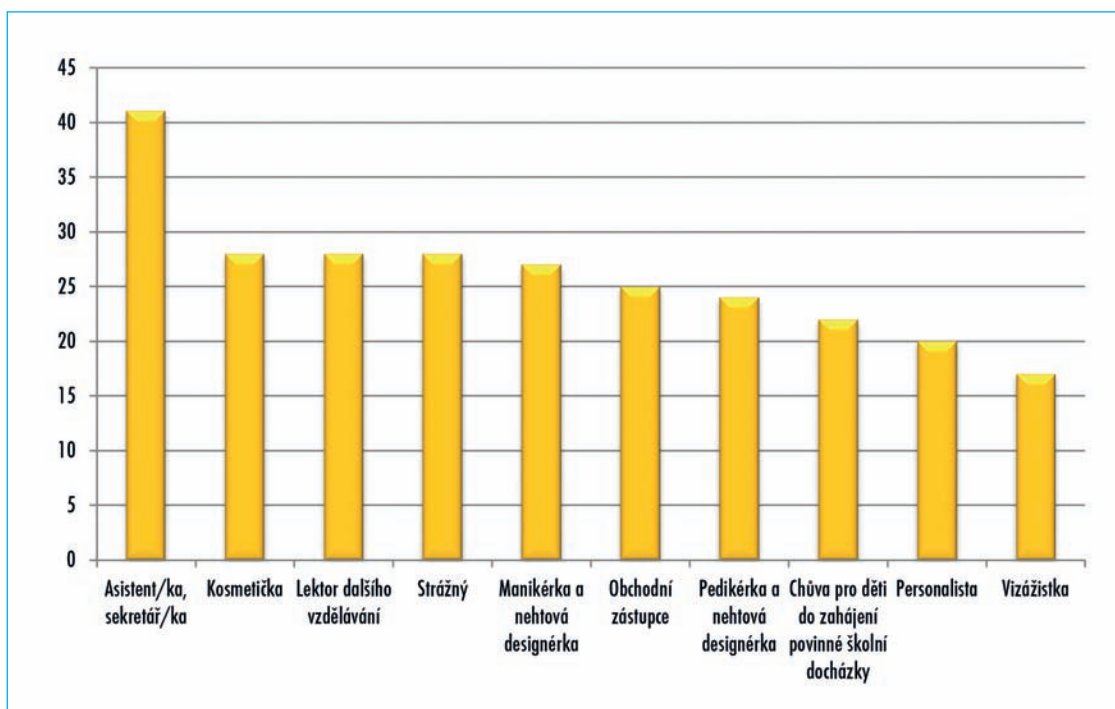
⁹ *Kvalifikační standard profesní kvalifikace* je v § 2 písm. f) zákona č. 179/2006 Sb. definován jako „strukturovaný popis odborné způsobilosti fyzické osoby pro řádný výkon určité pracovní činnosti nebo souboru pracovních činností v určitém povolání, popřípadě ve dvou nebo více povoláních“.

¹⁰ *Hodnotící standard profesní kvalifikace* je v § 2 písm. g) zákona č. 179/2006 Sb. definován jako „soubor kritérií, organizačních a metodických postupů a materiálních a technických předpokladů stanovených pro ověřování dosažení odborné způsobilosti vykonávat řádně určitou pracovní činnost nebo soubor pracovních činností v určitém povolání, popřípadě ve dvou nebo více povoláních“.

Na základě § 108 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, akredituje MŠMT rekvalifikační programy vedoucí k získání plné kvalifikace k výkonu konkrétní pracovní činnosti uplatnitelné na trhu práce nebo k získání konkrétních pracovních dovedností připravující k závěrečným zkouškám z profesních kvalifikací schválených v rámci NSK dle zákona č. 179/2006 Sb., dále rekvalifikace vedoucí k závěrečným zkouškám dle jiných právních předpisů či nespécifické rekvalifikační programy určené pouze pro neumístěné absolventy škol. V roce 2016 bylo Akreditační komisí posouzeno celkem 1 165 rekvalifikačních vzdělávacích programů (z toho 1 111 vzdělávacích rekvalifikačních programů bylo akreditováno a 54 vzdělávacích rekvalifikačních programů bylo zamítnuto).

Nejvíce akreditací pro vzdělávací programy připravující k závěrečným zkouškám z profesních kvalifikací dle zákona č. 179/2006 Sb. bylo v roce 2016 uděleno pro profesní kvalifikace uvedené v tabulce pod názvem Nejčastěji akreditované programy ve vazbě na NSK a jejich počet:

Graf 3: Nejčastěji akreditované rekvalifikační programy ve vazbě na NSK a jejich počet

Zdroj: MŠMT

2. 2. Společné vzdělávání a hodnocení jeho průběhu

- ◆ Novela školského zákona a prováděcích předpisů v souvislosti se společným vzděláváním;
- ◆ Úpravy RVP ZV;
- ◆ Navýšení kapacit školských poradenských zařízení;
- ◆ Nastavení supervizních mechanismů v oblasti diagnostiky a poradenských zařízení;
- ◆ Rozvojové a dotační programy na podporu společného vzdělávání.

2. 2. 1 Novela školského zákona

Novela školského zákona, především § 16, v roce 2015 zavedla nové pojetí podpory žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP). Upustila od kategorizace žáků podle druhu postižení či znevýhodnění. Cílem posouzení dítěte, žáka nebo studenta ve školském poradenském zařízení je tak stanovení speciálních vzdělávacích potřeb a nastavení podpůrných opatření, která povedou k naplňování vzdělávacích možností a potřeb žáka.

Dítě, žák nebo student, kteří potřebují k naplnění svých vzdělávacích potřeb podpůrná opatření, se považují za jedince se speciálními vzdělávacími potřebami. Jedná se tak o žáka (dítě nebo studenta), který potřebuje úpravy ve vzdělávání nebo ve školských službách z důvodů svého zdravotního stavu, příslušnosti k jiné kultuře nebo se jedná o odlišné životní podmínky.

Podpora žáků se realizuje prostřednictvím podpůrných opatření představujících úpravy ve vzdělávání žáka v:

- ◆ oblasti metod a forem výuky, hodnocení žáka, organizace výuky;
- ◆ obsahu výuky např. zařazením výuky českého jazyka jako jazyka cizího, předmětů speciálně pedagogické péče či pedagogické intervence, dále je možné upravovat výstupy ze vzdělávání u žáků s těmi druhy zdravotních znevýhodnění, kde je stupeň podpory od 3. stupně do 5. stupně;
- ◆ oblasti personální podpory pedagoga při výuce žáků s potřebou podpůrných opatření, a to jak asistentem pedagoga, tak dalším pedagogem nebo speciálním pedagogem;
- ◆ podpoře školy s větším počtem žáků s potřebou podpůrných opatření školním psychologem nebo školním speciálním pedagogem;
- ◆ metodické podpoře ŠPZ pro školy;
- ◆ ve vzdělávání žáků se sluchovým postižením s možností využívat tlumočníky českého znakového jazyka nebo přepisovatele;
- ◆ ve využívání speciálních učebnic, pomůcek, kompenzačních pomůcek, včetně zařazování nových technologií do práce se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Podpůrná opatření se týkají jak vyrovnání podmínek u přijímacího řízení na střední školy a VOŠ, tak pokračuje úprava podmínek při ukončování studia, a to ve všech formách studia, kdy k uzpůsobení podmínek dochází u maturitních i závěrečných zkoušek.

Tato opatření tak mohou být poskytována široké škále žáků: těm, kteří mají jen menší a dočasné obtíže ve vzdělá-

vání, žákům nadaným i žákům zdravotně znevýhodněným. Nastavují se také pravidla pro podporu žáků z odlišného kulturního prostředí a s odlišnými životními podmínkami (cizinci, minority, sociálně znevýhodnění žáci).

Podpora v podobě podpůrných opatření v nynější podobě je určena také žákům, kteří ve škole selhávají z důvodů nezvládnutí dílčích dovedností, těm pomáhá sama škola Plánem pedagogické podpory (1. stupeň podpůrných opatření). Tam, kde je souběh dalších potřeb žáka, které vyžadují širší škálu podpůrných opatření s normovanou finanční náročností, vstupuje do posuzování potřeb žáka školské poradenské zařízení (2.–5. stupeň podpůrných opatření).

Vzhledem k tomu, že podpůrná opatření představují zákonné finanční nároky, jsou vytvářeny podmínky, ve kterých jsou žák i pedagog skutečně podpořeni opatřeními směřujícími ke zlepšení jejich vzdělávání.

System společného vzdělávání přináší podporu všem žákům (dětem, studentům), kteří se doposud vzdělávali ve školách hlavního vzdělávacího proudu bez podpory nebo výhradně ve školách samostatně zřízených pro žáky se zdravotním postižením („školy speciální“). Vyrovnává tak podmínky pro vzdělávání pro všechny skupiny žáků (děti, studentů) bez rozdílu instituce, ve které se vzdělávají.

2.2.2 Vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných č. 27/2016 Sb.

K provedení novely školského zákona Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) vydalo v lednu 2016 vyhlášku č. 27/2016 Sb., která nabyla účinnosti dne 1. 9. 2016.

Nová vyhláška nahradila stávající vyhlášku č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění pozdějších předpisů, a částečně představuje lex specialis vůči novelizované právní úpravě obsažené ve vyhlášce č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

Vyhláška obsahuje systematické rozčlenění podpůrných opatření podle jejich věcné i finanční náročnosti. Součástí vyhlášky tak mj. je i samostatná Příloha č. 1 Přehled podpůrných opatření, která člení podpůrná opatření podle druhu i stupně podpůrných opatření, popisuje možnosti personální, organizační a materiální podpory poskytované žákům (dětem, studentům) se speciálními vzdělávacími potřebami, členění je do pěti stupňů dle organizační, pedagogické a finanční náročnosti.

Podpůrná opatření jsou svázána s normovanou finanční náročností. Škola tak získává finanční prostředky na podpůrná opatření pro vzdělávání žáka se SVP ze zákona.

Vyhláška popisuje, jak má škola postupovat, jestliže zákonný zástupce žáka nebude spolupracovat se školským poradenským zařízením nebo se školou, a to i přesto, že u jeho dítěte je k naplnění jeho vzdělávacích potřeb nezbytné použití podpůrných opatření.

Vyhláška současně popisuje podporu dětí, žáků a studentů, kteří využívají služeb školských zařízení a kteří pro pobyt v těchto zařízeních vyžadují také některá z podpůrných opatření.

2.2.3 Novelizace dalších prováděcích vyhlášek ke školskému zákonu

Dne 1. 9. 2016 nabyly účinnosti významné novelizace dalších vyhlášek, které reflektují jak změnu terminologie, kterou přinesla novela školského zákona, tak zejména změnu v oblasti vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími

potřebami. Byly tak novelizovány tyto předpisy:

- ♦ vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních;
- ♦ vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky;
- ♦ vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání;
- ♦ vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání.

Dále byla novelizovaná vyhláška č. 364/2005 Sb., o dokumentaci škol a školských zařízení (vyhláškou č. 202/2016 Sb.). Tato novela vymezila sledování podpůrných opatření poskytovaných podle § 16 školského zákona v souvislosti se společným vzděláváním žáků. Byly vydány číselníky pro sběr dat o podpůrných opatřeních a inkluzivním vzdělávání, zpracovány metodiky pro předávání nových údajů a statistických výkazů v souladu s novelizovanou vyhláškou č. 364/2005 Sb. Na školách všech stupňů vzdělávání a ve školských zařízeních, kde se předpokládá poskytování podpůrných opatření, je zajištěno evidování a sledování počtů žáků, kterým jsou tato podpůrná opatření poskytována a dále sledování jednotlivých přiznaných podpůrných opatření se stanoveným kódem normované finanční náročnosti.

2.2.4 Základní vzdělávání a úpravy RVP ZV

Opatřením ministryně školství mládeže a tělovýchovy ze dne 22. 2. 2016 byl vydán upravený Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV), který nabyl účinnosti dnem 1. 9. 2016.

Nově upravený RVP ZV sjednocuje kurikulum, a tím vytváří podmínky pro zajištění rovného přístupu ke vzdělávacím obsahům pro všechny žáky. Příloha upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením byla z RVP ZV odstraněna, v ní uvedené očekávané výstupy žáků byly transformovány do očekávaných výstupů jednotlivých vzdělávacích oborů jako tzv. minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů žáků s lehkým mentálním postižením (LMP) v rámci podpůrných opatření od třetího stupně podpory. Pro žáky s LMP, kterým byl na základě diagnostiky přiznán třetí stupeň podpory, bude škola na návrh školského poradenského zařízení vytvářet individuální vzdělávací plán.

Všechny základní školy (vyjma základních škol speciálních, které jsou určeny pro vzdělávání žáků se středně těžkým a těžkým mentálním postižením) budou nově tvořit svůj školní vzdělávací program na základě upraveného RVP ZV. RVP ZV podporuje jak sjednocení podmínek vzdělávání pro všechny žáky základní školy, tak individualizované vzdělávání žáků využívajících podpůrná opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, včetně možnosti úpravy vzdělávacího obsahu a výstupů vzdělávání od třetího stupně podpory.

Jako metodická podpora pro školy byl v okamžiku dokončení úprav RVP ZV zpřístupněn na metodickém portálu <http://rvp.cz/> Průvodce upraveným RVP ZV s metodickými komentáři k upravenému RVP ZV a k tvorbě školního vzdělávacího programu (ŠVP) – <http://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=6433>.

Konzultační centrum NÚV telefonicky i písemně realizovalo konzultace k úpravě a tvorbě školních vzdělávacích programů v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání. Současně byla k dispozici telefonická linka a emailová adresa ke společnému vzdělávání, kterou zabezpečoval NÚV. Tato linka a emailová adresa vyřídila něko-

lik tisíc dotazů, a to jak telefonických tak emailových, které se vztahovaly k zavádění § 16 školského zákona do praxe škol a školských poradenských zařízení.

Konzultační centra NIDV pracovala ve všech krajích České republiky a realizovala činnosti třemi základními formami:

- ♦ konzultacemi k realizaci a úpravám školních vzdělávacích programů pro předškolní vzdělávání a základní vzdělávání (MŠ, ZŠ a nižší ročníky gymnázií), osobními návštěvami konzultantů ve školách nebo hromadnými setkáními učitelů s konzultanty na krajských pobočkách NIDV;
- ♦ supervizní podporou pedagogům i celým pedagogickým sborům (MŠ, ZŠ a SŠ);
- ♦ individuální mentorskou podporou pedagogů (MŠ, ZŠ a SŠ).

Veškeré informace, metodická doporučení a aktuality jsou zveřejňovány na internetových stránkách MŠMT (<http://www.msmt.cz/vzdelavani/spolecne-vzdelavani-1>) a NÚV (<http://www.nuv.cz/t/in>). Informace jsou průběžně aktualizovány a doplňovány.

Dne 8. února 2016 vzala vláda České republiky usnesením č. 111 na vědomí Podnět k řešení situace života osob s poruchou autistického spektra a jejich rodin. Materiál obsahuje deset oblastí, v nichž jsou spatřovány nejpálčivější problémy, se kterými se potýkají lidé s PAS a jejich rodiny. Mezi tyto oblasti bylo také zařazeno téma týkající se informovanosti veřejnosti. Za tímto účelem byl vytvořen Komunikační soubor, jehož úkolem je výrazně usnadnit komunikaci odborné i laické veřejnosti s osobami s autismem a naopak, a zároveň změnit chování intaktní společnosti k lidem s tímto druhem znevýhodnění. V září 2016 MŠMT tento Komunikační soubor zveřejnilo. Pedagogickým pracovníkům pomůže lépe zvládnout i pro ně zátěžovou a náročnou situaci, která je důsledkem nedorozumění, plynoucího z nedostatku informací.

2.2.5 Navýšení kapacit školských poradenských zařízení

MŠMT pro zajištění dostatečné odborné podpory pro realizaci § 16 školského zákona vyhlásilo v roce 2016 rozvojový program, kterým rozšířilo kapacity zařízení o 10 % (oproti roku 2015). Navýšení kapacit zařízení bylo v roce 2016 dosaženo poskytnutím mzdových prostředků na činnost pracovníků zařízení. Podmínkou poskytnutí dotace z tohoto programu bylo bezplatné poskytování standardních poradenských služeb v rozsahu uvedeném v přílohách č. 1 až 4 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, a to u zařízení všech zřizovatelů. Část poskytnutých finančních prostředků však ze strany školských poradenských zařízení nebyla využita a byla vrácena do státního rozpočtu. Důvodem bylo především posílení kapacit konkrétních jednotlivých zařízení až od pozdějšího termínu. Celkové alokované finanční náklady na program pro rok 2016 byly 58 520 553 Kč.

2.2.6 Supervizní mechanismy v oblasti diagnostiky a poradenských zařízení

S implementací novely školského zákona bylo spojeno i vytvoření revizního pracoviště. Revizním orgánem je Ná-

rodní ústav pro vzdělávání, právnická osoba zřízená a pověřená MŠMT. K 1. 9. 2016 začal Národní ústav pro vzdělávání, sekce pedagogicko-psychologického poradenství NÚV příspěvková organizace MŠMT, vykonávat v souladu s uvedenou novelou školského zákona úkoly revizního pracoviště v oblasti diagnostiky v souladu s § 16b školského zákona. Žák (v případě nezletilého žáka jeho zákonný zástupce), případně Česká školní inspekce (ČŠI) či orgán sociálně právní ochrany dětí, mají nově možnost obrátit se na NÚV se žádostí o revizi zprávy a doporučení ke vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Do systému školských poradenských služeb je tak zaveden nový kontrolní prvek, který doplňuje právo příjemce služeb na výhrady k závěrům vyšetření, a přispívá tím ke zvyšování kvality školských poradenských služeb.

V květnu 2016 schválil Parlament ČR novelu školského zákona (zákon č. 178/20016 Sb.), kterou došlo mj. k rozšíření kompetencí a inspekční činnosti ČŠI ve vztahu k poradenským zařízením. ČŠI bude ve spolupráci s odbornými útvary NÚV zjišťovat a hodnotit podmínky a průběh poskytování školských poradenských služeb. Dosud ČŠI v poradenských zařízeních vykonávala pouze kontrolu. Nově je ČŠI oprávněna hodnotit kvalitu činnosti poraden.

2. 2. 7 Rozvojové a dotační programy na podporu společného vzdělávání

V roce 2016 realizovalo MŠMT několik rozvojových programů pro školy a školská zařízení na podporu společného vzdělávání.

Jednalo se o tyto rozvojové programy:

- ♦ Navýšení kapacit školských poradenských zařízení;
- ♦ Vybavení školských poradenských zařízení diagnostickými nástroji;
- ♦ Podpora školních psychologů a školních speciálních pedagogů ve školách a metodiků – specialistů ve školských poradenských zařízeních;
- ♦ Financování asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se zdravotním postižením a pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním;
- ♦ Dotační program pro nestátní neziskové organizace k podpoře školního stravování žáků základních škol;
- ♦ Kompenzační pomůcky.

2. 3. Příprava reformy financování regionálního školství

V roce 2016 pokračovaly práce na přípravě reformy financování regionálního školství. Těžiště těchto prací se v roce 2016 přeneslo na úroveň legislativního procesu k ukotvení nového systému financování škol zřizovaných krajem, obcí nebo svazky obcí ve školském zákoně. V průběhu ledna až února 2016 byl vypracován komplexní návrh zákona, kterým se v souvislosti se změnou financování regionálního školství mění zákon č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů. V březnu 2016 proběhlo meziresortní připomínkové řízení k tomuto návrhu a v dubnu 2016 byl tento návrh na změnu školského zákona předložen ke schválení vládě ČR. Vláda návrh schválila dne 15. 6. 2016 a dne 17. 6. 2016 jej předložila Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR. V následujícím období roku 2016 probíhal schvalovací proces návrhu zákona, kterým se v souvislosti se změnou financování regionálního školství mění zákon

č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR. První čtení návrhu proběhlo dne 12. 7. , ve dnech 21. 9. až 8. 11. byl návrh projednán ve výborech Poslanecké sněmovny a ve dnech 29. 11. až 20. 12. proběhlo v Poslanecké sněmovně druhé čtení návrhu.

Souběžně s probíhajícím schvalovacím procesem návrhu zákona, kterým se v souvislosti se změnou financování regionálního školství mění zákon č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, započala v roce 2016 rovněž intenzivní příprava nastavení některých hlavních parametrů budoucího financování krajských a obecních škol. Pozornost se v tomto roce zaměřila zejména na přípravu stanovení maximálního týdenního rozsahu výuky financovaného ze státního rozpočtu v závislosti na počtu žáků ve třídě v jednotlivých oborech vzdělání a na přípravu nového modelu normativního financování nepedagogické práce (kombinace normativu na školu, na pracoviště a na třídu).

Navržené změny financování se primárně dotýkají financování mateřských, základních a středních škol a konzeruatorů a financování pedagogické práce ve školních družinách zřizovaných krajem, obcí, nebo svazky obcí. Změny sledují jednak eliminaci některých hlavních nedostatků dosavadního normativního systému financování, jako je např.:

- ◆ nerovné postavení jednotlivých srovnatelných příjemců (krajů i jednotlivých krajských a obecních škol);
- ◆ rozdílné financování stejných oborů vzdělání, nerovnosti v odměňování zaměstnanců a negativní dopady spojené s takovým snížením počtu žáků, které je z pohledu organizace vzdělávání bezvýznamné, avšak ve stávajícím systému může školu přivést až k vážným ekonomickým problémům;
- ◆ u středních škol ekonomický tlak na přijímání co největšího počtu žáků;
- ◆ a zároveň přinášejí:
 - ◆ zohlednění objektivních rozdílů vzdělávacích soustav v jednotlivých krajích;
 - ◆ zvýšení efektivity vynakládání finančních zdrojů státního rozpočtu, neboť finanční prostředky „následují“ jak realitu poskytovaného vzdělávání, tak i platovou úroveň v jednotlivých školách;
 - ◆ větší transparentnost pro školy i jejich zaměstnance;
 - ◆ větší předvídatelnost pro ředitele škol;
 - ◆ větší možnost cílené realizace podpory prioritních záměrů státu v oblasti vzdělávání.

2. 4. Příprava kariérního systém učitelů

Jednou z priorit MŠMT zůstává dlouhodobé zvyšování profesionality a zlepšování pracovních podmínek pedagogických pracovníků. V dubnu roku 2016 byl zahájen legislativní proces, kterým má být ukotven nový kariérní systém učitelů – návrh novely zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. V listopadu 2016 byl návrh novely předložen k projednání Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky.

Návrh novely zákona doplňuje existující kariérní systém pedagogických pracovníků o **novou kariérní cestu** pro učitele – **cestu rozvoje profesních kompetencí**. Doposud mohou učitelé volit jen kariérní cestu k výkonu specializovaných činností ve škole (např. specializaci školního metodika prevence nebo koordinátora v oblasti informačních a komunikačních technologií) nebo směřovat k vedoucí pracovní pozici.

2. 4. 1 Kariérní stupně a atestační řízení

Podle vládního návrhu zákona by měl být **každý začínající učitel zařazen do prvního kariérního stupně** a měl by absolvovat **dvouleté adaptační období**. Jeho cílem je adaptace učitele na podmínky pedagogické praxe a přizpůsobení poznatků nabytých v pregraduální přípravě reálně praxi ve škole. Na konci adaptačního období by mělo proběhnout hodnocení (**atestační řízení**) zaměřené na plnění plánu profesního rozvoje a na konkrétní pokroky v práci učitele ve vztahu k výsledkům žáků. Učitel v prvním kariérním stupni by měl zaměstnavatel zajišťovat podporu pro dosažení příslušných profesních kompetencí (např. působení tzv. fakultního tutora). Začínajícího učitele by měl také podporovat **uvádějící učitel**, kterému by měl za výkon této činnosti náležet příplatek ve výši 3 000 Kč nebo příplatek ve výši 1 500 Kč, pokud uvádějícímu učiteli ředitel školy sníží týdenní rozsah přímé pedagogické činnosti.

Učitelé s dvouletou a delší praxí by měli být podle návrhu novely zákona zařazeni **do druhého kariérního stupně**.

Po **úspěšném absolvování atestačního řízení** by měl být učitel zařazen **do druhého kariérního stupně**. V případě, že učitel neabsolvuje atestační řízení úspěšně a setrvá u svého dosavadního zaměstnavatele, měl by pokračovat v jednoletém adaptačním období, na jehož konci by měl opět konat atestační řízení. Počet opakování atestačního řízení není omezen.

Podle návrhu novely zákona o pedagogických pracovnících se po sedmi letech pedagogické praxe bude moci učitel ve druhém kariérním stupni přihlásit **k atestačnímu řízení pro třetí kariérní stupeň** (dosavadním učitelům se praxe částečně započítá). MŠMT předpokládá, že na třetí kariérní stupeň by mohlo dosáhnout 15–30 % všech učitelů. Učitelé, kteří úspěšně absolvují atestační řízení pro třetí kariérní stupeň, by měli vedle své přímé pedagogické činnosti zajišťovat také profesní rozvoj ostatních pedagogických pracovníků školy a metodicky usměrňovat a koordinovat vzdělávací a výchovnou činnost učitelů.

Novela navrhuje, aby atestační komise pro druhý kariérní stupeň byla tříčlenná, pro třetí kariérní stupeň pak pětičlenná.

Základem nového kariérního systému pro učitele by měl být **třístupňový standard učitele**, který je postaven na profesních kompetencích učitele a jejich gradaci směrem k rostoucí kvalitě práce učitele. Standard je navržen jako nástroj pro dosahování, udržování a zvyšování kvality práce učitele a postihuje i rozsah působení učitele ve škole.

Navrhovaný standard má tři oblasti:

- ◆ oblast osobního profesního rozvoje;
- ◆ oblast vlastní pedagogické činnosti;
- ◆ oblast spolupráce a podílu na rozvoji školy.

2. 4. 2 Finanční benefity postupu v kariérním systému

Úspěšný postup kariérním systémem by měl pro učitele znamenat i **vyšší finanční ohodnocení**. Učitelé ve druhém kariérním stupni by se měl zvýšit plat o cca 1 000 Kč, učitelé ve třetím kariérním stupni o cca 5 000 Kč. Ke zvýše-

ní finančního ohodnocení při přechodu do třetího kariérního stupně by mělo dojít posunem v platových stupních ve spojení s přiznáním příplatku učitele v třetím kariérním stupni (ve výši 3 000 Kč), neboť s výkonem činnosti učitele ve třetím kariérním stupni budou spojeny nadstandardní práce.

2. 4. 3 Nové specializované činnosti

S výkonem specializované činnosti je spojen nárok na specializační příplatek pedagogického pracovníka ve výši 1 000 až 2 000 Kč. Návrh novely počítá se zavedením **nových specializovaných činností** – kariérového poradce, mentora profesního rozvoje a koordinátora vlastního hodnocení školy. Učitelé vykonávající činnost výchovného poradce získají nově nárok na specializační příplatek, neboť činnost výchovného poradce bude zařazena mezi specializované činnosti.

2. 4. 4 Periodické hodnocení profesního rozvoje

Novela zákona o pedagogických pracovnících zavádí nově **osobní plán profesního rozvoje** pro učitele. Osobní plán profesního rozvoje vychází z plánu pedagogického rozvoje školy, který by měl zcela nahradit dosavadní plány dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Při jeho vytváření i při pravidelných hodnoticích rozhovorech s vedením školy (1 × za 2 roky) by měli učitelé prokázat, že systematicky prohlubují a zvyšují své profesní kompetence.

Za vedení učitelů k plnění plánu profesního rozvoje a jejich průběžné hodnocení jsou stejně jako doposud odpovědní příslušní vedoucí pedagogičtí pracovníci. Osobní plán profesního rozvoje má dvě části – část povinného rozvoje a část individuálních cílů. Osobní plán profesního rozvoje by měl podle návrhu schvalovat ředitel školy. Ten je současně povinen vytvořit učitelům i odpovídající podmínky pro naplnění jeho povinné části.

Osobní plány profesního rozvoje učitelů a plány pedagogického rozvoje školy by měly být ve školách uvedeny do praxe od 1. 9. 2018.

Zavedení kariérního systému učitelů má velký potenciál ke zvýšení kvality učitelské profese a učitelství jako celku. Kariérní systém učitelů cílí k růstu kvality škol, ke změnám priorit v jejich řízení, zlepšování práce učitelů a tím v konečném důsledku i ke zlepšování výsledků žáků.

Souběžně s přípravou novely zákona o pedagogických pracovnících byl v roce 2016 připravován projekt IMKA (tj. implementace kariérního systému učitelů). Cílem projektu IMKA je podpora zavádění kariérního systému učitelů do praxe. V průběhu projektu budou ověřeny všechny procesy, metody a nástroje, které s realizací kariérního systému učitelů souvisí. Dále bude odborně připraven personál, který bude administraci kariérního systému zabezpečovat.

2. 5. Výsledky mezinárodních šetření PISA 2015 a TIMSS 2015

2. 5. 1 Klíčová zjištění

- ♦ Výsledek žáků z České republiky byl v PISA 2015 v testu přírodovědné gramotnosti srovnatelný s průmě-

rem zemí OECD. Česká republika se zařadila do skupiny sedmi zemí OECD, jejichž nadprůměrný výsledek z roku 2006 se za devět let statisticky významně **zhoršil**.

- ◆ **Podíl českých patnáctiletých žáků s nedostatečnou úrovní přírodovědné gramotnosti se dle PISA 2015 zvětšil. Podíl českých žáků v nejvyšších gramotnostních úrovních se snížil.**
- ◆ Výsledek českých žáků 4. ročníku v matematice i v přírodovědě byl v šetření **TIMSS 2015** nadprůměrný. Od roku 1995 do roku 2007 byl v ČR zaznamenán významný pokles výsledků žáků 4. ročníku v matematice i v přírodovědě. V **matematice** se výsledek **českých žáků** od roku 2007 zlepšoval, přesto byl v roce **2015 horší než** výsledek v roce **1995**. V **přírodovědě zůstává** po dobu dvacetiletého trvání projektu TIMSS výsledek ČR **přibližně na stejné úrovni** s výjimkou zhoršení v roce 2007.
- ◆ Horší výsledek českých žáků v matematice dle TIMSS je po dvaceti letech dán **nižším podílem žáků s nejlepšími výsledky**. Podíl žáků se slabými výsledky se od roku 2007 v obou předmětech snížil.
- ◆ **Badatelská činnost žáků a propojování učiva s každodenním životem** jsou v **přírodních vědách** důležitou a podstatnou součástí výuky a šetření PISA i TIMSS na ně kladou **odpovídající důraz**. Zjištění z obou mezinárodních šetření naznačují, že v **českých školách je upřednostňována obsahová znalost předmětů**. Podobné závěry se ukazují rovněž v rámci národního inspekčního zjišťování. Proto by bylo **vhodné** v rámci nabídek dalšího vzdělávání učitelů a při přípravě budoucích učitelů na vysokých školách **posílit** rozvíjení takových metodických a didaktických postupů v přírodovědných předmětech, které podporují nejen používání nabytých znalostí a vědomostí žáků, ale také rozvíjejí jejich badatelské a experimentální dovednosti a schopnosti řešit problémy vycházející z reálných životních situací.

2. 5. 2 Realizace mezinárodních šetření v roce 2016

Zjišťování výsledků žáků prostřednictvím mezinárodních šetření, jejichž realizací je za Českou republiku pověřena Česká školní inspekce, probíhá v pravidelných intervalech a Česká republika se do nich zapojuje od roku 1995. V rámci každého cyklu předchází hlavnímu sběru dat tzv. pilotní sběr dat a v některých případech hlavnímu sběru předchází předpilotní a pilotní fáze. V roce 2016 se v oblasti mezinárodních šetření v České republice uskutečnilo:

- ◆ zveřejnění výsledků šetření TIMSS 2015;
- ◆ zveřejnění výsledků šetření PISA 2015;
- ◆ realizace hlavního sběru dat šetření PIRLS 2016 (výsledky budou zveřejněny 5. 12. 2017);
- ◆ příprava pilotních sběrů dat cyklů PISA 2018 a TALIS 2018 a předpilotního sběru dat cyklu TIMSS 2019 (sběry dat realizovány v období února až května 2017).

2. 5. 3 Výsledky PISA 2015

Šetření PISA probíhá od roku 2000 ve **tříletých cyklech**. Je zaměřeno na tři oblasti funkční gramotnosti (přírodovědná, matematická, čtenářská) a v každém cyklu je jedné z nich věnována hlavní pozornost. V testování **PISA 2015**, které proběhlo v českých školách na jaře roku 2015, byla **hlavní testovanou oblastí přírodovědná gramot-**

nost a další oblastí šetření byla schopnost týmového řešení problémů. Výsledky této části budou k dispozici ke konci roku 2017.

Základem projektu PISA je šetření ve všech členských zemí Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). Spolu s nimi se do PISA zapojují i ostatní země nebo ekonomické regiony. Cyklu PISA 2015 se jich účastnilo 72. Do tohoto šetření bylo v České republice zapojeno přes 6500 žáků v 345 školách.

Nejvyššího počtu bodů v testu **přírodovědné gramotnosti** dosáhli žáci ze Singapuru, následovaní žáky z Japonska, Estonska a Finska. **Výsledek žáků z České republiky** má hodnotu 493 bodů a byl v testu přírodovědné gramotnosti srovnatelný s průměrem zemí OECD a srovnatelný s výsledkem žáků z Norska, USA, Rakouska, Francie, Švédska, Španělska, Lotyšska a Ruské federace. Česká republika se ovšem zařadila do skupiny sedmi zemí OECD, jejichž nadprůměrný výsledek z roku 2006 se za devět let statisticky významně zhoršil (Tabulka 1).

Podle svých výsledků jsou žáci zařazeni do šesti gramotnostních úrovní. Od roku 2006 se podíl českých patnáctiletých žáků s nedostatečnou úrovní přírodovědné gramotnosti zvýšil o 5 % a podíl českých žáků ve dvou nejvyšších gramotnostních úrovních se o 4 % snížil. **Pod druhou úrovní, kterou PISA považuje za základní, je pětina českých žáků.**

Ve **vzdělávacích oblastech živé systémy, fyzikální systémy a systémy Země a vesmíru** dosáhli čeští žáci oproti roku 2006 **nižších výsledků** ve všech sledovaných druzích škol a nevykazovali ve zvládnutí přírodovědných vzdělávacích oblastí výraznějších rozdílů. Měli **relativně lepší znalost obsahu přírodních věd než znalost týkající se metod a postupů přípravy přírodovědných pokusů, ověřování hypotéz, vyhodnocení výsledků** (v PISA označováno jako procedurální a epistemická znalost). **Dovednost rozpoznávat přírodovědné jevy, nabízet a hodnotit jejich vysvětlení zvládli čeští žáci lépe** (v PISA označováno jako dovednost vysvětlovat jevy vědecky), **ovšem hůře vyhodnocovali a navrhovali přírodovědný výzkum**. Analyzovat a vyhodnocovat různé podoby dat, tvrzení a důkazů zvládali průměrně (v PISA označováno jako dovednost vědecky interpretovat data a důkazy). Z výsledků šetření PISA se ukazuje, že čeští žáci se v rámci přírodovědných předmětů pouze v omezené míře setkávají s výukou zahrnující experimentování a badatelskou činnost.

Dalšími testovanými oblastmi PISA 2015 byly **matematická a čtenářská gramotnost**. Vývoj výsledků v těchto oblastech bude možné podrobněji analyzovat až po dalších cyklech PISA. Výsledky PISA 2015 nicméně ukázaly, že od posledních cyklů, ve kterých byly matematická a čtenářská gramotnost hlavními testovanými oblastmi (v roce 2012 matematická gramotnost, v roce 2009 čtenářská gramotnost), **nedošlo ke statisticky významným rozdílům** ve výsledcích českých žáků.

V PISA 2015 žáci z České republiky dosáhli v **matematické** gramotnosti výsledku 492 bodů, což je srovnatelný výsledek s průměrem zemí OECD. V oblasti matematické gramotnosti se mezi hlavními šetřeními v roce 2003 a 2012 průměrný výsledek českých žáků statisticky významně zhoršil o 17 bodů. Mezi roky 2012 a 2015 se dále mírně zhoršil o sedm bodů, ale už statisticky nevýznamně (Tabulka 1).

Tabulka 1: Průměrné výsledky českých žáků v PISA (v bodech)

	Rok testování					
	2000	2003	2006	2009	2012	2015
Čtenářská gramotnost	492	489	483	478	493	487
Matematická gramotnost	/	516	510	493	499	492
Přírodovědná gramotnost	/	/	513	501	508	493

Zdroj: PISA

Komentář:

Hodnoty z hlavních šetření jsou zvýrazněny tučně.

V testu **čtenářské** gramotnosti byli v PISA 2015 čeští žáci s počtem 487 bodů mírně pod průměrem zemí OECD. Výsledek českých žáků lze sledovat a porovnávat mezi dvěma cykly hlavního šetření. Mezi roky 2000 a 2009 se průměrný výsledek českých žáků statisticky významně zhoršil o 13 bodů. Mezi roky 2009 a 2015 se výsledek českých žáků zlepšil o devět bodů, avšak statisticky nevýznamně (Tabulka 1).

2.5.4 Výsledky TIMSS 2015

Výrazně nejlepších výsledků v **matematice** již tradičně dosáhli žáci východoasijských zemí. Z evropských zemí si nejlépe vedli žáci Severního Irsku a Ruska. Výsledek českých žáků 4. ročníků v matematice je **nadprůměrný** a jeho hodnota je 528 bodů.

Také v **přírodovědě** mají čeští žáci **nadprůměrný** výsledek, jeho hodnota je 534 bodů. Statisticky významně lepší výsledek než čeští žáci měli žáci jedenácti zemí, mezi které se zařadily čtyři evropské země – Rusko, Finsko, Polsko a Slovinsko, s dalšími devíti evropskými zeměmi měli čeští žáci srovnatelný výsledek. Vůbec nejlépe si vedly Singapur a Korejská republika.

Do šetření zaměřeného na žáky 4. ročníku ZŠ se ČR zapojila v letech 1995, 2007, 2011 a 2015. V roce 1995 dosáhli čeští žáci velmi dobrých výsledků a zařadili se mezi pět nejlépejších zemí v matematice i v přírodovědě, v roce 2007 pak byl zaznamenán statisticky významný pokles v obou předmětech, v matematice šlo o největší zhoršení ze všech zemí. Přestože se od té doby čeští žáci jak v matematice, tak v přírodovědě statisticky významně zlepšili, zůstávají ČR spolu s Nizozemskem jedinými dvěma zeměmi, které mají v matematice průměrný výsledek horší než v roce 1995. V přírodovědě dosáhli čeští žáci v roce 2011 srovnatelného výsledku s rokem 1995 a přibližně stejnou úroveň vědomostí a dovedností prokázali také v roce 2015.

V matematice lze pozorovat největší **rozdíly v podílu českých žáků s nejlepšími výsledky**. Zatímco v roce 1995 dosáhlo velmi vysoké úrovně 16 % žáků a vysoké úrovně dalších 30 % žáků, v roce 2011 činilo zastoupení v obou

Tabulka 2: Podíl a počet úloh v oblastech dovedností (testy TIMSS 2015, 4. ročník)

Dovednosti	Podíl	Počet úloh	
		Matematika	Přírodověda
Prokazování znalostí	40 %	64	72
Používání znalostí	40 %	72	67
Uvažování	20 %	33	37

Zdroj: TIMSS

těchto úrovních dohromady pouze 30 % žáků. Do roku 2015 pak došlo k navýšení podílu žáků ve velmi vysoké úrovni na 8 % a ve vysoké úrovni na 30 %. V přírodovědě jsou rozdíly menší, od roku 1995 se o něco snížil podíl českých žáků u nízké a zvýšil u střední vědomostní úrovně. Znamená to, že za uplynulých dvacet let se snížil podíl žáků, kteří v přírodovědě dosahují nejslabších výsledků.

V matematice byly sledovány tři oblasti učiva (**čísla, geometrie, data**) a tři okruhy dovedností (**prokazování znalostí, používání znalostí, uvažování**). Čeští žáci dosáhli relativně lepšího výsledku při řešení úloh z geometrie, v oblastech týkající se čísel a dat mají výsledek srovnatelný s výsledkem celkovým. Relativně horší výsledek měli žáci při prokazování znalostí, naopak relativně lépe si poradili s úlohami na uvažování. Rozložení testových úloh podle dovedností je uvedeno v Tabulce 2.

V přírodovědě byly sledovány tři oblasti učiva (**živá příroda, neživá příroda, nauka o Zemi**) a stejné tři okruhy dovedností jako v matematice. Čeští žáci byli relativně úspěšnější při řešení úloh z okruhu živá příroda, naopak relativně méně úspěšní v úlohách z tematických okruhů neživá příroda a nauka o Zemi. Z okruhů dovedností si vedli relativně lépe při prokazování znalostí a naopak hůře při jejich používání a v uvažování.

2. 5. 5 Výstupy z mezinárodních šetření

Zjištění z mezinárodních šetření představují důležitý externí pohled na vzdělávací systém a umožňují synergické propojování informací z národních a mezinárodních zjišťování i prezenční inspekční činnosti. Díky pravidelné účasti České republiky v mezinárodních šetřeních jsou k dispozici cenné trendové informace o vývoji výsledků a postojů.

Pro zapojené školy jsou vždy připravovány tzv. školní zprávy s údaji o průměrné úspěšnosti žáků. Pro všechny školy jsou dostupné publikace s uvolněnými testovými úlohami z mezinárodních šetření, které mohou být zdrojem inspirace především pro učitele.

Na úrovni vzdělávacího systému jsou poznatky z mezinárodních šetření využívány např. ve výroční zprávě České školní inspekce, ve výroční zprávě MŠMT, slouží jako inspirace pro kurikulární úpravy nebo pro rozvoj počáteční přípravy učitelů a nabídky DVPP.

Při zveřejnění výsledků je v ČR vždy vydána tzv. národní zpráva, na kterou později navazují další výstupy, mezi

kteří patří zmíněné publikace s uvolněnými úlohami a sekundární analýzy zaměřené podrobněji na určité téma. Na jaře roku 2016 Česká školní inspekce analyzovala např. rozdíly mezi méně úspěšnými a velmi úspěšnými třídami a školami v rámci sekundárních analýz dat z mezinárodních šetření PIRLS 2011, TIMSS 2011, PISA 2012 a ICILS 2013.

Kromě výše zmíněných výstupů jsou na webových stránkách České školní inspekce (www.csicr.cz) k dispozici koncepční rámce jednotlivých mezinárodních šetření a datové soubory spolu s další dokumentací (česká verze dotazníků, návody k analytické práci s datovými soubory apod.).

2. 6. Výsledky vzdělávání žáků středních škol

2. 6. 1 Maturitní zkouška v roce 2016

Legislativní úprava maturitní zkoušky

Konání maturitních zkoušek v roce 2016 bylo ovlivněno vyhláškou č. 214/2015 Sb., kterou byla s účinností k 1. 9. 2015 novelizována vyhláška č. 177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou, ve znění pozdějších předpisů. Od jarního zkušební období v roce 2016 je tak možnost nahrazení profilové části maturitní zkoušky z cizího jazyka výsledkem standardizované zkoušky dokládající jazykové znalosti žáka na úrovni B1 nebo úrovni vyšší podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky, která musí být v souladu se seznamem certifikovaných zkoušek, který zveřejnilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy dne 7. 10. 2015 na svých webových stránkách. O nahrazení profilové zkoušky z cizího jazyka rozhodoval ředitel školy za podmínek stanovených v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a vyhlášce č. 177/2009 Sb.

Školský zákon byl novelizován dne 20. 4. 2016 zákonem č. 178/2016 Sb. Podstatné změny, které vstoupily v roce 2016 v platnost, jsou následující:

- ♦ katalogy ministerstvo zveřejní vždy nejpozději 48 měsíců před termínem konání zkoušek způsobem umožňujícím dálkový přístup (oproti původním 24 měsícům);
- ♦ hodnocení písemné práce z českého jazyka a literatury bude probíhat centrálně;
- ♦ vybrané obory vzdělání budou mít od roku 2020/2021 stanoveny tři povinné zkoušky společné části MZ (český jazyk a literatura, cizí jazyk a matematika), ostatní obory vzdělání budou mít dvě povinné zkoušky (český jazyk a literatura, cizí jazyk).

Vyhláškou č. 197/2016 Sb. byla s účinností k 1. 9. 2016, s výjimkou ustanovení části deváté čl. X bodů 2 a 3, 5 až 7, 9 až 11 a 17, která nabývají účinnosti dnem 1. 10. 2016, novelizována vyhláška č. 177/2009 Sb. Dále byla vyhláška č. 177/2009 novelizována vyhláškou č. 311/2016 Sb. Změny, které novelizace vyhlášky v roce 2016 přinesla, jsou tyto:

- ♦ pro žáky bez přiznaného uzpůsobení podmínek pro konání maturitní zkoušky bude didaktický test trvat nově 100 minut (původně 95 minut);

- ♦ termín „posudek“ bude nahrazen termínem „doporučení“ školského poradenského zařízení; platnost doporučení se mění na nejvýše 24 měsíců od data vydání;
- ♦ hodnotiteli náleží odměna ve výši 130 Kč za jednu opravenou písemnou práci; v případě písemné práce žáka podle § 1 písm. c) náleží hodnotiteli odměna ve výši 150 Kč za jednu opravenou písemnou práci.

Úprava maturitní zkoušky

V roce 2016, stejně jako od roku 2013 skládali žáci všech oborů vzdělání maturitní zkoušky ve společné (tj. státem zadávané) části pouze v jedné (původně základní) úrovni obtížnosti. První povinnou zkouškou byl zkušební předmět český jazyk a literatura, druhou povinnou zkoušku žáci volili mezi matematikou a cizím jazykem, který je ve škole vyučován (výběr je z pěti cizích jazyků: anglický, německý, ruský, francouzský, španělský).

Dále mohl každý žák ve společné části zvolit až dvě nepovinné zkoušky, ale pouze z portfolia zkušebních předmětů pro zkoušky povinné volitelné. Pro nepovinnou zkoušku nemohl žák zvolit stejný předmět jako pro zkoušku povinnou.

Písemné práce z českého jazyka a literatury byly sice hodnoceny podle jednotných kritérií a metodických pokynů Centra pro zjišťování výsledků vzdělávání (dále jen Centra), nicméně opravovali je certifikovaní hodnotitelé středních škol, kde zkoušku formou písemné práce z českého jazyka a literatury žák konal.

Ve školách a třídách s vyučovacím jazykem národnostní menšiny byla jednou z povinných zkoušek zkouška z jazyka národnostní menšiny.

O nahrazení profilové zkoušky z cizího jazyka rozhodoval ředitel školy za podmínek stanovených v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a vyhlášce č. 177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou, ve znění pozdějších předpisů.

Žák mohl dále v rámci profilové části maturitní zkoušky konat nejvýše dvě nepovinné zkoušky. Ty si volil z nabídky stanovené ředitelem školy.

Náklady na přípravu maturitní zkoušky

Roční provozní náklady na centrální zajištění obou zkušebních období konání společné části maturitní zkoušky v roce 2016 činily 140,9 mil. Kč.

Průběh maturitní zkoušky

Maturitní zkoušky se v jarním zkušebním období 2016 uskutečnily ve školách v následujících termínech: zkoušky profilové části 1. 4. až 10. 6. 2016; ústní dílčí zkoušky společné části z českého jazyka a literatury a z cizích jazyků od 16. 5. do 10. 6. 2016; didaktické testy a písemné práce společné části od 2. do 5. 5. 2016.

Maturitní zkoušky v podzimním zkušebním období 2016 se uskutečnily ve školách v následujících termínech: zkoušky profilové části v období 1. až 20. 9. 2016; ústní dílčí zkoušky společné části z českého jazyka a literatury a z cizích jazyků od 11. do 20. 9. 2016; didaktické testy a písemné práce společné části od 1. do 6. 9. 2016. Písemné zkoušky společné části maturitní zkoušky v podzimním zkušebním období roku 2016 proběhly ve 121 spádové škole.

Informační podpora maturitní zkoušky 2016

Činnosti související s informační podporou maturitní zkoušky byly realizovány podle toho, na jakou cílovou skupinu byly mířeny. Pro žáky a veřejnost Centrum, stejně jako v minulých letech, pravidelně aktualizovalo informace prostřednictvím oficiálního webového portálu www.novamaturita.cz, který obsahuje veškeré důležité informační dokumenty k organizaci maturitní zkoušky, jako jsou například katalogy požadavků, kritéria hodnocení nebo jednotné zkušební schéma. Maturitní portál dále nabízí informace o jednotlivých zkouškách, jejich struktuře a hodnocení nebo informace, které jsou důležité pro pedagogy, kteří se účastní školení na funkce zajišťující konání maturitní zkoušky ve škole.

Neocenitelným informačním kanálem směrem k maturantům i školám je také facebookový profil Udělám maturitu, který má přes 51 tisíc fanoušků, a kde kromě oficiálních informací o maturitní zkoušce funguje také systém odpovídání na dotazy a zejména možnost předávání zkušeností již bývalých maturantů těm, kteří se na maturitní zkoušku teprve chystají. V období maturitní zkoušky mají jednotlivé statusy dosah až 40 tisíc uživatelů a jedná se tedy o velmi efektivní způsob komunikace s cílovou skupinou.

Vyjma webových stránek a facebookového profilu připravuje Centrum každoročně také několik čísel Maturitního zpravodaje, který obsahuje ty nejpodstatnější informace k organizaci maturitní zkoušky a je veřejnosti zprostředkován prostřednictvím webového portálu www.novamaturita.cz. Maturitní zpravodaj pro informování svých žáků hojně využívají také samotné střední školy.

V roce 2016 byl opět pro maturitní zkoušku hojně využíván také tzv. Výsledkový portál žáka, jehož účelem je poskytnout maturantům vybrané výsledkové dokumenty společně části maturitní zkoušky. Výsledkový portál žáka je založen na principu jednoznačné registrace a autentizace žáka, a jeho následném souhlasu se zasláním příslušných výsledkových dokumentů na e-mailovou adresu. Prostřednictvím výsledkového portálu žáka mají maturanti možnost získat veškeré podstatné informace o výsledku své zkoušky, což v konečném důsledku přispívá i ke snížení počtu podání žádostí o přezkum výsledku maturitní zkoušky.

Informační podpora školám je zajištěna primárně pomocí tzv. directmailingu, tedy hromadně zasílaných e-mailových zpráv, které obsahují informace k maturitní zkoušce, které jsou pro školy nezbytné. Pro komunikaci s touto cílovou skupinou byl v roce 2016 využíván i samotný informační systém CERTIS, jehož prostřednictvím jsou poskytovány metodické materiály, záznamy a protokoly k organizaci maturitní zkoušky, výsledkové dokumenty a jiné.

Veřejnosti i školám byl každý pracovní den k dispozici HelpDesk Centra na e-mailu info@novamaturita.cz, info@cermat.cz nebo tel. +420 224 507 507.

Hodnocení společné části maturitní zkoušky

Hodnocení písemných prací proběhlo v jarním i podzimním zkušebním období 2016 z hlediska termínového, logistického a administrativního bez výraznějších problémů. Písemné práce z cizích jazyků byly hodnoceny centrálními hodnotiteli, písemné práce z českého jazyka a literatury byly hodnoceny hodnotiteli na školách.

Co se týká didaktických testů, v jarním zkušebním období 2016 bylo prostřednictvím elektronického systému vyhodnoceno celkem 1 311,9 tis. otevřených testových úloh, v podzimním zkušebním období pak 206,4 tis. úloh. V jarním zkušebním období otevřené úlohy posuzovalo 310 raterů a 17 superraterů, v podzimním zkušebním období 80 raterů a 14 superraterů. Spolehlivost manuálního hodnocení je založena zejména na tom, že každá otevřená úlo-

ha je hodnocena dvěma hodnotiteli (ratery) a v případě neshody rozhoduje o výsledném hodnocení rozhodčí hodnotitel (superrater).

Přezkoumání výsledku hodnocení a průběhu zkoušek maturitní zkoušky

Každý, kdo konal závěrečnou zkoušku, zkoušku profilové části maturitní zkoušky nebo dílčí zkoušku společné části maturitní zkoušky formou písemné práce a ústní formou, anebo byl z konání těchto zkoušek vyloučen, mohl písemně požádat krajský úřad o přezkoumání průběhu a výsledku této zkoušky nebo rozhodnutí o vyloučení, a to do 20 dnů ode dne, kdy skončilo období konání zkoušky nebo dílčí zkoušky, již se žádost týkala.

Každý, kdo konal dílčí zkoušku společné části formou didaktického testu, mohl písemně požádat MŠMT o přezkoumání výsledků nejpozději do 20 dnů po skončení období vyhrazeného pro konání příslušné dílčí zkoušky.

Žádost o přezkoumání výsledku didaktického testu podalo v jarním zkušebním období celkem 2297 žáků, a to k 2447 dílčím zkouškám. Krajským úřadům bylo adresováno 525 žádostí žáků o přezkoumání výsledků dílčích zkoušek společné části, které se týkaly celkem 557 písemných prací, 16 ústních zkoušek a osmi profilových zkoušek.

MŠMT rozhodlo o kladném vyřízení 24 didaktických testů, tedy v 1,3 % podaných žádostí, krajským úřadům doporučilo Centrum rozhodnout o kladném vyřízení žádosti ve 113 případech (z toho v 72 případech u písemných prací z českého jazyka a literatury hodnocených hodnotiteli ve školách), tedy v 29,3 % podaných žádostí. Žádost o přezkoumání výsledku didaktického testu podalo v podzimním zkušebním období celkem 902 žáků, a to k 924 dílčím zkouškám. Krajským úřadům bylo adresováno 121 žádostí žáků o přezkoumání výsledku dílčích zkoušek společné části, které se týkaly 146 písemných prací a dvou ústních zkoušek. MŠMT rozhodlo o kladném vyřízení u 10 didaktických testů, tedy v 1,3 % podaných žádostí, krajským úřadům Centrum doporučilo rozhodnout o kladném vyřízení žádosti ve 20 případech (z toho 16 žádostí se týkalo písemných prací z českého jazyka a literatury), tedy v 12,7 % podaných žádostí.

Výsledky maturitní zkoušky

V jarním zkušebním období se k maturitní zkoušce přihlásilo 81,4 tis. žáků, z toho v řádném termínu 72,6 tis. žáků, tj. o 3,7 tis. méně než v předchozím roce; z toho bylo 39,7 tis. dívek a 32,9 tis. chlapců. Mezi přihlášenými k řádnému termínu MZ bylo 67,0 tis. žáků denní formy studia (92,2 %) a 5,6 tis. žáků ostatních forem studia (7,8 %).

Rok 2016 z hlediska volby předmětu druhé povinné zkoušky nevybočuje z trendů, které započaly rokem 2012. Jedná se zejména o pokles zájmu o matematiku, výrazně rostoucí zájem o angličtinu, postupný pokles volby němčiny a nepatrný růst zájmu o ruštinu. Matematiku si v roce 2016 vybralo celkem 19,1 tis. maturantů v řádném termínu (necelých 27,2 %). Angličtinu si v roce 2016 zvolilo 67 % maturantů (47,1 tis), což je 92 % z těch, kteří dali cizímu jazyku přednost před matematikou. Podíl němčiny o více než 10 procentních bodů klesl (z 16,7 % na 5,2 %).

Z celkového počtu 81,4 tis. žáků přihlášených ke zkoušce v jarním zkušebním období roku 2016 vykonalo maturitní zkoušku úspěšně 51,3 tis. (63,1 %). Celkem 10,3 tis. (12,7 %) přihlášených zkoušku nekonalo a 19,8 tis. (24,3 %) zkoušku vykonalo neúspěšně. Čistá neúspěšnost¹¹ všech, kteří maturitní zkoušku konali, činila 27,8 %.

Čistá neúspěšnost maturantů v řádném termínu se meziročně zvýšila o 0,5 procentního bodu (vloni o 2,1 bodu).

¹¹ Čistá neúspěšnost u maturitní zkoušky = počet zkoušku konajících neúspěšně / počet zkoušku konajících. Ukazatel tedy nevyjadřuje míru neúspěšnosti všech přihlášených, ale pouze těch, kteří zkoušku skutečně konali.

Od roku 2011 se čistá neúspěšnost zvýšila o pět procentních bodů.

Podzimní zkušební období je určeno zejména pro konání opravných zkoušek (žák zkoušku v předchozím zkušebním období konal, ale neuspěl), náhradních zkoušek (žák z vážných důvodů, uznaných ředitelem školy jako omluva, nemohl konat zkoušku v předchozím zkušebním období) i zkoušek v řádném termínu (žák nebyl v předchozím zkušebním období k maturitní zkoušce připuštěn).

Ke zkoušce v podzimním zkušebním období roku 2016 se přihlásilo celkem 22,0 tis. maturujících (tj. o 1,6 tis. méně než v roce 2015), z toho k řádnému termínu zkoušky 4,4 tis. (o 0,7 tis. méně než v roce 2015) a k opravné, resp. náhradní zkoušce 17,7 tis. (o 0,9 tis. méně než v roce předchozím). Z celkového počtu přihlášek k opravné a náhradní zkoušce se týkalo 14,7 tis. (o 1,0 tis. méně než vloni) ke společné části a 5,9 tis. (tedy téměř stejně jako loni) k profilové části MZ.

Hrubá neúspěšnost maturantů nastupujících v řádném termínu v ročníku 2016 činila po podzimním zkušebním období 20,6 %, po dvou zkušebních obdobích tak maturitní vysvědčení nezískalo 15 tis. z celkem 72,7 tis. maturantů přihlášených na jaře v řádném termínu. Po podzimním zkušebním období hrubá neúspěšnost maturantů klesla z původní „jarní“ hodnoty 33,9 % o 13,3 procentního bodu. Hrubá neúspěšnost chlapců po dvou zkušebních obdobích činí 21,7 % a je o dva procentní body vyšší než u dívek (19,7 %).

Z celkového počtu neúspěšných tvořili celkem 65,9 % ti, kteří nebyli dosud k maturitní zkoušce připuštěni, zbývajících 34,1 % jsou ti, kteří zkoušku konali, ovšem neúspěšně.

Čistá neúspěšnost, tj. neúspěšnost maturantů přistupujících k MZ v řádném termínu, kteří v roce 2016 konali alespoň jednu maturitní zkoušku, dosáhla po podzimním zkušebním období úrovně 13,1 %, jak v roce 2015, tak v roce 2016 byl tento ukazatel u chlapců a dívek shodný.

Matematika+

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „ministerstvo“) vyhlásilo v souladu s § 171 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, pokusné ověřování vědomostí a dovedností středoškolské matematiky (dále jen „pokusné ověřování“) podle katalogu požadavků pro výběrovou nepovinnou zkoušku z matematiky (dále jen „MATEMATIKA+“). Pokusné ověřování výběrové zkoušky ze středoškolské matematiky, kterou lze konat jako nepovinnou zkoušku profilové části maturitní zkoušky (dále jen „Matematika+“), bylo vyhlášeno ministerstvem pod č. j. MSMT-42192/2013-1 dne 12. 12. 2013 a upraveno dodatky vydanými pod č. j. MSMT-7441/2015-1 ze dne 31. 3. 2015 a pod č. j. MSMT-28299/2015-1 ze dne 2. 9. 2015. Bylo vyhlášeno na období let 2014 až 2016. Kompletní informace jsou uvedeny a průběžně aktualizovány na stránkách www.novamaturita.cz.

Realizaci pokusného ověřování bylo ministerstvem pověřeno Centrum.

MATEMATIKA+ byla zařazena do režimu maturitní zkoušky 2016 jako nepovinná zkouška profilové části. Celá organizace přípravy zkušební dokumentace, přihlašování žáků a realizace byla podřízena pravidlům platným pro maturitní zkoušku. Odlišně od režimu profilové části maturitní zkoušky byla provedena vlastní realizace zkoušky. Zkouška se konala formou didaktického testu zařazeného na konec jednotného zkušebního schématu pro písemné

Tabulka 3: Matematika

POČET ŽÁKŮ	2015 JARO	2016 JARO
PŘIHLÁŠENI	1923	2379
KONALI	1814	2251
NEKONALI	109	128
USPĚLI	1402	1822
NEUSPĚLI	412	429
ČISTÁ NEÚSPĚŠNOST	22,7%	19,1%
PRŮMĚRNÝ % SKÓR	52,3%	53,9%

Zdroj: CZVV

Komentář:

Pro časté chybné použití pojmu „průměrné úspěšnosti v %“, která bývá chybně interpretována jako doplněk „% neúspěšnosti“ do 100 %, je použit ekvivalentní pojem „% SKÓR“. Žáci konali didaktický test Matematika+ v jarním zkušebním období na svých kmenových školách a v podzimním zkušebním období na spádových školách.

zkoušky společné části maturitní zkoušky. Pro její realizaci byl využit celý komplex technologického, logistického a ICT zabezpečení maturitní zkoušky.

Zájem středních škol a žáků o zkoušku byl do značné míry ovlivněn postojem vysokých škol. Deklarace zařazení výsledků zkoušky do kritérií pro přijímací řízení či do režimu motivačních stipendií zřetelně motivovala žáky k zodpovědnější přípravě. Následující tabulka a graf obsahují informace o účasti a výsledcích podle vybraných skupin oborů vzdělání.

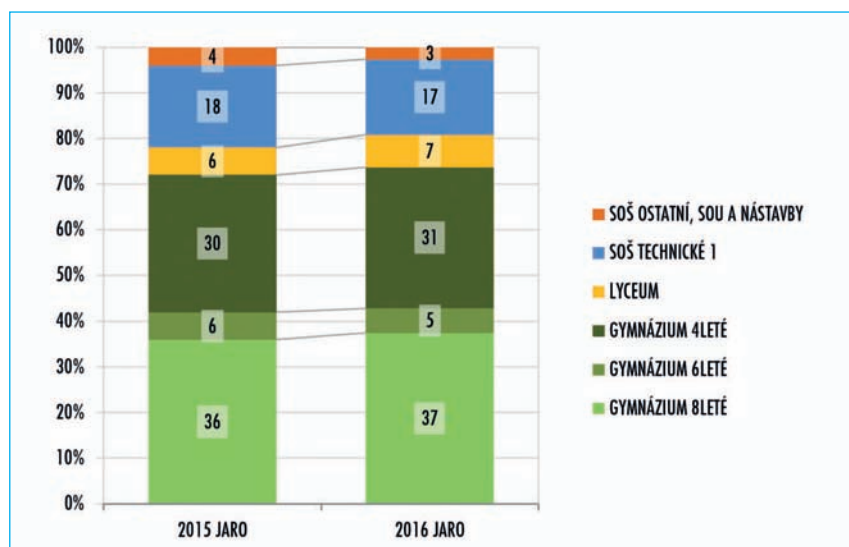
Informační podpora zkoušky Matematika+

Informační podpora pokusného ověřování zkoušky MATEMATIKA+ byla zahájena v červnu 2015 tak, aby všechny zainteresované skupiny měly včas podstatné informace a podklady pro rozhodnutí o využití či konání této výběrové zkoušky. Informační podporu lze rozdělit na tři části podle cílové skupiny, na kterou mířila.

První cílovou skupinou v rámci informování o pokusném ověřování MATEMATIKA+ 2016 byly střední školy, jejichž žáci byli potenciálními uchazeči o vykonání zkoušky. Hlavním informačním kanálem pro školy byl zvolen hromadně rozesílaný e-mail, který stejnému účelu slouží i při organizaci maturitní zkoušky. Spolu s IS CERTIS tvoří hromadně rozesílané e-maily hlavní páteř komunikace se školami a díky neustálé aktualizaci databáze kontaktů jde o velmi spolehlivý komunikační systém.

Druhou cílovou skupinou byly fakulty vysokých škol, kterým byl v polovině června 2015 odeslán informační

Graf 4: Matematika+ (složení vzorku přihlášených)

Zdroj: CZVV

e-mail se základními informacemi ke zkoušce MATEMATIKA+ a požadavkem na podání zpětné vazby ve smyslu možného využití výsledku zkoušky MATEMATIKA+ v rámci přijímacího řízení či stipendijního programu. Pro případné dotazy mohly vysoké školy využít e-mailovou adresu info@cermat.cz, případně telefonický kontakt na referát vnějších vztahů Centra.

Třetí cílovou skupinou byli samotní žáci, kteří se ke zkoušce MATEMATIKA+ měli možnost přihlásit, pokud ji ředitel školy zařadil do portfolia nepovinných profilových zkoušek maturitní zkoušky. Tato cílová skupina byla informována zejména prostřednictvím webových adres www.novamaturita.cz, www.cermat.cz a později také adresy vpz.cermat.cz. Na adrese www.novamaturita.cz byly základní informace o této výběrové zkoušce, včetně textu vyhlášení pokusného ověřování a testů z prvního ročníku pokusného ověřování, zveřejněny v záložce „MATEMATIKA+“. Do této záložky postupně přibývaly informace i o jednotlivých fakultách vysokých škol, které Centru sdělily pozitivní zpětnou vazbu ve smyslu využití výsledků zkoušky MATEMATIKA+. Vyvěšení seznamu na adrese www.novamaturita.cz bylo doprovázeno aktualitou na hlavní straně portálu.

Pravidelně byly informace o výběrové zkoušce MATEMATIKA+ rovněž uveřejňovány na oficiálním facebookovém profilu Udělám maturitu.

Informace k podzimnímu zkušebnímu období byly pro MATEMATIKU+ uvedeny v Maturitním zpravodaji č. 38. O termínu konání zkoušky se žáci dozvěděli opět díky pozvánce zaslané ředitelem školy. Po vykonání a vyhodnocení MATEMATIKY+ na podzim 2016 byly výsledky pro žáky konající zkoušku zpřístupněny po 10. 9. 2016.

Cílové skupiny rovněž využívaly informační podporu zajišťovanou HelpDeskem Centra na telefonním čísle +420224 507 507 nebo e-mailové adrese info@novamaturita.cz.

Připravované změny maturitní zkoušky

V návaznosti na novelu školského zákona č. 178/2016 Sb., schválila vláda dne 19. 12. 2016 nařízení č. 445/2016 Sb., o stanovení oborů vzdělání, v nichž je matematika zkušebním předmětem společné části maturitní zkoušky. Povinnost tří zkoušek (český jazyk a literatura, cizí jazyk a matematika) ve společné části maturitní zkoušky se bude týkat od školního roku 2020/2021 oborů vzdělání 78 Obecně-odborná příprava (lycea) a 79 Obecná příprava (gymnázia). Dne 20. 2. 2017 vláda schválila nařízení č. 71/2017, kterým se novelizuje nařízení č. 445/2016 Sb. a od školního roku 2021/2022 rozšiřuje povinnost maturitní zkoušky ze tří předmětů ve společné části pro všechny obory vzdělání s výjimkou skupiny oborů 53 Zdravotnictví, oborů vzdělání Sociální činnost v rámci skupiny oborů 75 Pedagogika, učitelství a sociální péče a skupiny oborů 82 Umění a užité umění.

U těch oborů vzdělání, které nebudou mít dostatečnou dotaci hodin matematiky v RVP, dojde k navýšení na minimální dotaci 10 hodin ve formě dodatků k rámcovým vzdělávacím programům, a to s účinností k 1. 9. 2018.

U některých oborů vzdělání bude nutná i úprava počtu hodin cizího jazyka, zejména u nástavbových oborů vzdělání.

V souvislosti s těmito změnami chystá Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy řadu podpůrných opatření na podporu matematického vzdělávání. Jedná se například o:

- ♦ změnu financování regionálního školství – dělení vyučovacích hodin matematiky;
- ♦ další vzdělávání pedagogických pracovníků a programy k podpoře výuky MAT na NIDV;
- ♦ metodické kabinety v území – podpoření z projektu OP VVV IMKA, pilotáž systému metodických kabinetů, podpora v oblasti oborových didaktik v regionech, pilotáže se zahájí v oblastech matematiky, ICT a člověk a společnost;
- ♦ podpora budoucích učitelů matematiky na VŠ (podpora prostřednictvím projektů studijních programů zaměřených na pregraduální přípravu pedagogiky a učitelství); vědecká centra – inovativní forma vzdělávání (MŠMT podpořilo vznik center, otevřeno pro školy i veřejnost, podpora polytechnického vzdělávání);
- ♦ finanční podpora z OP VVV (podpora škol formou šablon), podpora osobnostně sociálního a profesního rozvoje pedagogických pracovníků, podpora rozvojových aktivit žáků (kluby, doučování žáků a příprava na vyučování žáků ohrožených školním neúspěchem), implementace krajských akčních plánů (podpora čtenářské a matematické gramotnosti).

Základní změny v nastavení modelu maturitní zkoušky od roku 2017 jsou tyto:

- ♦ hodnocení písemné práce z českého jazyka a literatury bude probíhat centrálně;
- ♦ opakování zkoušky profilové části maturitní zkoušky konané formou vypracování maturitní práce a její obhajoby před zkušební komisí se koná nejpozději do tří měsíců ode dne vydání rozhodnutí krajského úřadu, a to před zkušební komisí jmenovanou krajským úřadem;

- ♦ žádost o přezkoumání průběhu a výsledku maturitní zkoušky nebo rozhodnutí o vyloučení z konání této zkoušky se podává na tiskopisech, jejichž vzory jsou uvedeny v příloze č. 7 a v příloze č. 8 vyhlášky 177/2009 Sb.

V souvislosti s novelizací školského zákona nabyde účinnosti 1. 11. 2020 druhá věta § 79 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb., v oborech vzdělání, pro které není stanovena povinná zkouška ze zkušebního předmětu matematika, se konají tři povinné zkoušky profilové části.

2.6.2 Obory ukončené závěrečnou zkouškou s výučním listem

Ve školním roce 2015/2016 proběhly závěrečné zkoušky v učebních oborech už podruhé jednotně. Všechny školy při nich využily jednotná zadání připravená v Národním ústavu pro vzdělávání (NÚV). Náklady na přípravu závěrečných zkoušek činily 6,1 mil. Kč.

Po skončení červnových závěrečných zkoušek zhruba pětina škol poskytla NÚV zpětnou vazbu o kvalitě témat jednotných zadání. Takto získané připomínky a náměty byly zapracovány do jednotných zadání pro školní rok 2016/2017. Co se týče výsledků u závěrečných zkoušek, dosáhli žáci podobně jako v minulých letech nejlepších výsledků u praktické zkoušky (průměrná známka 2,28), při ústní zkoušce získali v průměru známku 2,46 a nejhorší byly jejich výsledky z písemné zkoušky – 2,74.

Elektronická zkouška

Novinkou tohoto roku byla možnost vykonat písemnou práci na počítači, tedy tzv. e-zkoušku. Nová závěrečná zkouška se tak díky využití informačních technologií stává velmi moderním evaluačním nástrojem.

E-zkouška má zřejmé výhody:

- ♦ Závěrečné zkoušky se díky využití informačních technologií stávají moderním evaluačním nástrojem – v současné době písemná zkouška probíhá tak, že žáci obdrží zadání, které sestává z úkolů a otázek, v papírové podobě, řešení provádějí rovněž na papíře. Stejně je to u písemných zkoušek maturitní zkoušky. Přitom ve výuce se již zcela běžně využívají počítače a žáci se učí pracovat s počítačovými programy používanými v praxi.
- ♦ Zjednoduší se příprava na zkoušku a dojde k úspoře nákladů na kopírování – v současné době ředitel školy vybere z nabídky témat v informačním systému jednotných závěrečných zkoušek nejméně tři témata, ze kterých si žáci jedno téma vyberou. Rozsah vytištěného tématu se pohybuje nejčastěji mezi 10 až 15 stranami. Pro průměrnou školu se 60 žáků u závěrečné zkoušky to znamená vytvoření 1 800 až 2 700 stran kopií. V případě písemné zkoušky na počítači k žádnému kopírování nedochází. Každému žákovi se vygeneruje z banky úkolů jedno téma srovnatelné obtížnosti (tj. se stejným počtem dosažitelných bodů).
- ♦ Tím, že se žákovi téma vygeneruje z banky úkolů na začátku zkoušky, nedochází k úniku zkušebního tajemství – v případě písemné zkoušky na papíře musí škola s předstihem vybrat, vytisknout a uložit témata k písemné zkoušce. Přitom musí dbát na to, aby se zadání nedostala do rukou neoprávněných osob. Elektronická banka úkolů dává možnost mnoha různých kombinací. Díky tomu lze téma pro každého žáka vygenerovat bezprostředně před zkouškou, takže se jeho obsah nemůže předčasně vyrazit.
- ♦ Hodnocení je objektivnější a pro učitele jednodušší – hodnocení písemné práce probíhá přímo ve škole – hodno-

titelé se však musí řídit pravidly, která jsou centrálně stanovena v jednotném zadání. V elektronické bance úkolů jsou obsažena také vzorová řešení úkolů, která učitelům pomáhají při hodnocení výkonu žáků. Učitel přiděluje body k jednotlivým řešením a systém kontroluje rozsah bodového hodnocení. Uzavřené otázky testu hodnotí automaticky počítač, který také provede přepočítání dosažených bodů na známku a po skončení hodnocení vytvoří pro každého žáka záznam z elektronické písemné závěrečné zkoušky.

- ♦ Žákům, kteří mají problémy s psaným projevem (zejm. žáci se specifickými poruchami učení a chování), elektronická forma vyhovuje lépe – učitelé často poukazují na skutečnost, že rukou psaný projev žáků je na nízké úrovni. Ještě závažnější problémy s psaným projevem mají žáci se specifickými poruchami učení (zejm. dysgrafie a dysortografie). Tito žáci přitom snadno napíší text na počítači a mohou se tak soustředit na vlastní řešení úkolu.

Písemná zkouška na počítači ve školách

Na každé škole si správce sítě stáhl server elektronické písemné zkoušky a postaral se o to, aby k němu měly přístup jen pověřené osoby. Školy si mohly e-zkoušku vyzkoušet nanečisto při pilotním testování. Při ostrém termínu závěrečných zkoušek se každému žákovi vygenerovalo zadání, jehož úlohy pak řešil na počítači. Přitom jen menší část zkoušky tvořily uzavřené úlohy, tj. test, větší část byla tvořena otevřenými úlohy, kdy měl žák ukázat, že pronikl do odborné tematiky a umí své znalosti použít při řešení konkrétních témat. Hodnocení písemných zkoušek proběhlo také na počítačích, prováděli ho učitelé odborných předmětů přímo ve škole a řídili se přitom pravidly, která jsou stanovena v jednotném zadání. Hodnotitelé srovnávali odpověď žáka se vzorovým řešením, které měli v systému k dispozici, a podle úrovně odpovědi přidělili body.

Na jaře 2016 si písemnou zkoušku na počítači vyzkoušelo 300 škol. Po vyhodnocení pilotáže byla do ostrého provozu zařazena písemná zkouška v 15 oborech vzdělání. Školy se pak mohly rozhodnout, jestli žáci těchto oborů budou psát písemnou zkoušku na počítači, nebo zůstanou u papírové formy. Pro elektronickou zkoušku se rozhodlo 28 škol, kde v červnu 2016 úspěšně proběhla.

V průběhu listopadu se ověřovala elektronická zkouška v dalších patnácti oborech vzdělání, a to na 99 školách. Kromě praktického fungování systému e-zkoušky školy zjišťovaly, zda jim vyhovuje struktura a obsah bank úkolů. Odborní pracovníci – garanti NÚV – v průběhu celého roku pracovali na aktualizaci jednotných zadání a postupně, po jednotlivých oborech, připravovali banky úkolů, které jsou předpokladem, aby se písemná práce mohla skládat na počítači.

Pro elektronickou zkoušku bylo připraveno 38 oborů vzdělání:

Obory H

23-51-H/01 Strojní mechanik

23-55-H/02 Karosář

23-61-H/01 Autolakýrník

23-65-H/01 Strojník

23-65-H/03 Strojník silničních strojů

66-51-H/01 Prodavač

66-52-H/01 Aranžér

66-53-H/01 Operátor skladování

69-51-H/01 Kadeřník

69-53-H/01 Rekondiční a sportovní masér

23-68-H/01 Mechanik opravář motorových vozidel	82-51-H/03 Zlatník a klenotník
26-57-H/01 Autoelektrikář	<i>Obory E</i>
28-57-H/01 Výrobce a dekoratér keramiky	28-57-E/01 Keramická výroba
29-53-H/01 Pekař	29-51-E/02 Potravinářské práce
29-54-H/01 Cukrář	34-57-E/01 Knihařské práce
29-56-H/01 Řezník – uzenář	36-57-E/01 Malířské a natěračské práce
36-52-H/01 Instalatér	36-67-E/01 Zednické práce
36-67-H/01 Zedník	41-51-E/01 Zemědělské práce
37-51-H/01 Manipulant poštovního provozu a přepravy	41-55-E/01 Opravářské práce
37-52-H/01 Železničář	41-56-E/01 Lesnické práce
37-52-H/01 Železničář	65-51-E/01 Stravovací a bytovací služby
39-41-H/01 Malíř a lakýrník	65-51-E/02 Práce ve stravování
41-51-H/01 Zemědělec – farmář	69-54-E/01 Provozní služby
41-53-H/02 Jezdec a chovatel koní	75-41-E/01 Pečovatelské služby
53-41-H/01 Ošetřovatel	

Zařazení cizích jazyků do jednotných zadání ve školním roce 2016/2017

V deseti oborech vzdělání bylo součástí jednotných zadání ověřování dovedností žáků v cizích jazycích.

V sedmi oborech vzdělání byl cizí jazyk zařazen do písemné zkoušky:

23-62-H/01 Jemný mechanik (zaměření Hodinář)	test ze základů angličtiny a němčiny související s měřením času
29-51-H/01 Výrobce potravin	překlad odborných slovíček z a do angličtiny a němčiny
29-53-H/01 Pekař	doplňování správných výrazů do odborného textu z a do angličtiny a němčiny
29-56-H/01 Řezník - uzenář	přiřazování správných českých výrazů ekvivalentům v angličtině a němčině a opačně
33-54-H/01 Mechanik hudebních nástrojů	překlad krátkého textu a konverzační fráze v anglickém jazyce
66-52-H/01 Aranžér	doplňování správných výrazů do odborného textu z a do angličtiny a němčiny
69-51-H/01 Kadeřník	doplňování správných výrazů do odborného textu z a do angličtiny a němčiny a ruštiny

Zkouška z cizího jazyka probíhala podle volby žáka v anglickém nebo německém jazyce, v oboru 69-51-H/01 Kadeřník i v ruském jazyce. Především byly ověřovány znalosti odborné terminologie.

Do praktické zkoušky byl cizí jazyk zařazen ve čtyřech oborech vzdělání:

- ♦ v oboru 41-53-H/02 Jezdec a chovatel koní (představení jezdce a koně v anglickém a německém jazyce);
- ♦ jako jazyková část v samostatné odborné práci v oborech:
 - 23-62-H/01 Jemný mechanik (zaměření Hodinář)

29-54-H/01 Cukrář
65-51-H/01 Kuchař-číšník (zaměření Kuchař, Číšník a Kuchař-číšník)

U praktické zkoušky byly hlavně ověřovány znalosti odborné terminologie a dovednosti žáka komunikovat.

Aktualizace otázek ze světa práce

Na základě návrhu učitelů odborných škol byly v průběhu roku 2016 aktualizovány otázky ze světa práce, které tvoří nedílnou součást témat ústní zkoušky. Inovovaná verze těchto otázek prošla interním připomínkováním v NÚV a expertním posouzením ve vybraných školách. Poté byla postoupena do veřejného připomínkového šetření, ve kterém se k nim vyjádřilo 194 škol. Aktualizované otázky ze světa práce pak garanti NÚV vložili celkem do 3 818 témat ústní zkoušky.

Smyslem začlenění otázek ze světa práce do závěrečné zkoušky je, aby žáci odcházeli ze školy s určitou praktickou představou o možnostech zaměstnání a dalšího vzdělávání (tj. měli základní přehled o možnostech pracovního uplatnění a konkrétních zaměstnavatelích v regionu, vhodných způsobech jednání s potenciálním zaměstnavatelem, o reálných pracovních a platových podmínkách při nástupu do zaměstnání, možnostech dalšího vzdělávání v oboru i mimo něj apod.). Některé z otázek jsou rovněž zaměřeny na ověření toho, zda se žáci prakticky orientují v základních oblastech pracovněprávních vztahů (např. náležitosti pracovních smluv, podstatná práva a povinnosti zaměstnance a zaměstnavatele) a zda mají základní praktické povědomí o ekonomických aspektech osobního i pracovního života (podmínky soukromého podnikání v oboru, daně, vedení osobního i rodinného rozpočtu, úvěry a půjčky i rizika z nich vyplývající).

Soutěž o nejlepší samostatnou odbornou práci

V roce 2016 proběhl již pátý ročník soutěže o nejlepší samostatnou odbornou práci (SOP) absolventů učebních oborů. Soutěži vyhlásil Národní ústav pro vzdělávání společně s Hospodářskou komorou ČR. Samostatné odborné práce byly součástí závěrečných zkoušek v deseti oborech vzdělání:

23-62-H/01 Jemný mechanik – Hodinář
29-54-H/01 Cukrář
36-66-H/01 Montér suchých staveb
41-51-H/02 Včelař
41-54-H/01 Podkovář a zemědělský kovář
65-51-H/01 Kuchař – číšník
66-53-H/01 Operátor skladování
69-51-H/01 Kadeřník
82-51-H/01 Umělecký kovář a zámečník, pasíř
82-51-H/04 Umělecký keramik

Samostatnou odbornou práci zpracovali žáci 3. ročníků během 2. pololetí a obhajovali ji při závěrečné zkoušce. Museli v ní prokázat, že umí vyhledat a dobře využít potřebné informace a najít originální řešení tématu. Při praktic-

ké zkoušce pak dostali za úkol připravit to, co ve své práci teoreticky popsali, a navíc museli své řešení obhájit před komisí, v některých oborech dokonce v cizím jazyce.

Ve školním roce 2015/2016 bylo do soutěže přihlášeno 76 prací (rok před tím to bylo 41). Nejvíc žáků soutěžilo už tradičně v oboru Kuchař – číšník, následují Kadeřník a Cukrář, v menší míře byly zastoupeny práce z oborů Montér suchých staveb a Operátor skladování. Autoři nejlepších prací převzali 30. 9. ocenění z rukou viceprezidenta HK ČR.

2. 7. Realizace opatření Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020

Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020 (SDV) byla přijata vládou 12. 11. 2014 jako usnesení vlády ČR č. 927/2014. Je dostupná zde: <http://www.vzdelavani2020.cz/>. Vysvětlení hlavních cílů SDV, aktuální informace o plnění jednotlivých opatření a klíčové dokumenty, které s SDV bezprostředně souvisejí, jsou k dispozici na webových stránkách SDV: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-digitalniho-vzdelavani-do-roku-2020>.

Důležitou charakteristikou SDV je její otevřenost do budoucna. Vývoj v oblasti digitálních technologií a v té souvislosti i obsahu vzdělávání či vědeckých poznatků v pedagogice je velmi dynamický a nelze jej spolehlivě předvídat. V centru pozornosti SDV je žák, který se s pomocí školy a dalších aktérů vzdělávání vně školy musí stát všestrannou osobností, připravenou pro život a uplatnění v době, jejíž mnohé charakteristiky v současnosti neznáme. Proto **nelze SDV považovat za dlouhodobě statický dokument**, je pravidelně vyhodnocována a aktualizována.

Všechny aktivity SDV jsou realizovány alespoň na úrovni plánování dílčích kroků a/nebo přípravných jednání s dalšími zapojenými stranami.

V roce 2016 byla významně posílena skupina, která má na starosti koordinaci realizace strategie (užší vedení SDV). Byl ustanoven Řídicí výbor SDV jako hlavní nástroj řízení, koordinace a monitoringu aktivit strategie. Členy Řídicího výboru jsou kromě koordinační skupiny gestoři jednotlivých opatření strategie, jednání Řídicího výboru se účastní další zainteresovaní pracovníci MŠMT, OPŘO a zástupci dalších resortů pro meziresortní koordinaci problematiky digitálního vzdělávání.

Protože SDV rozpracovává priority *Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020* pro digitální prostředí, nutně se její realizace dotýká většiny dalších aktivit MŠMT a prolíná se jeho aktuálními prioritami. Její opatření ve 3. směru intervence (*Zajistit podmínky pro rozvoj digitální gramotnosti a infromatického myšlení učitelů*) jsou provázány s přípravou kariérního řádu, opatření ve 4. směru intervence (*Zajistit budování a obnovu vzdělávací infrastruktury*) jsou **provázány s reformou financování regionálního školství**, většina z opatření SDV podporuje a usnadňuje realizaci společného vzdělávání. Opatření SDV v 1. směru intervence (*Zajistit nediskriminační přístup k digitálním vzdělávacím zdrojům*) ovlivňují nároky na **výstupy projektů v OP VVV zejména v PO3**, opatření v 5. směru intervence (*Podpořit inovační postupy, sledování, hodnocení a šíření jejich výsledků*) iniciovala oživení resortního výzkumu MŠMT.

SDV se zaměřuje na vytvoření vhodných podmínek a nastavení procesů, které povedou ke změnám ve vzdělávání. Jde o systémové změny a ukazuje se, že není snadné pochopit smysl a rozdělení úkolů. Cílem je postup-

ná proměna způsobu a obsahu vzdělávání a do tohoto úkolu budou nakonec zapojené především školy, jejich vedení a učitelé. Intervence SDV tvoří systém navzájem propojených opatření a aktivit směřujících k přípravě komfortního prostředí a podpůrného systému, které práci škol umožní, a jsou úkolem (zjednodušeně) všech ostatních. Teprve po důsledné realizaci aktivit SDV bude možné mít nové nároky na práci škol a začít sledovat účinky strategie na úrovni výsledků vzdělávání.

Koordinační skupina SDV byla oproti roku 2015 posílena, a toto opatření přineslo výsledky. **V plnění všech aktivit došlo k pokroku, výrazně vzrostla interní i meziresortní spolupráce** a dostavily se první úspěchy. Skutečností ale je, že personální obsazení koordinační skupiny je stále nedostatečné, navíc v roce 2016 bylo zajišťováno zejména externími pracovníky, což není dlouhodobě udržitelné.

Přestože ke zpoždění některých aktivit dochází posunutím začátku projektů OP VVV, ve kterých se dílčí aktivity SDV mají realizovat, je významným přínosem pro plnění úkolů SDV úspěšně se rozvíjející spolupráce se sekci řízení operačních programů. Pro SDV se připravuje série tří navazujících výzev, první z nich již byla vyhlášena, a řada dílčích aktivit SDV je součástí výzev, které nejsou primárně na digitální vzdělávání zaměřené. Bez podpory z operačních programů by většinu aktivit nebylo možné v plné míře realizovat.

Hodnocení naplňování prioritních cílů SDV využívá jednotná kritéria pro hodnocení pokroku v plnění jednotlivých aktivit:

Stav plnění		Počet aktivit
Nerealizováno.	V dané oblasti nejsou uskutečňovány významné aktivity.	0
Omezený pokrok	Realizuje se v rovině plánování dílčích aktivit, probíhají jednání s dalšími zapojenými stranami, čeká se na výstupy jiných aktivit.	13
Pokrok	Realizují se dílčí aktivity. Realizace je monitorována, v případě potřeby se plán upravuje.	23
Významný pokrok	Významné dílčí aktivity či většina aktivit jsou splněny. Realizace je monitorována, v případě potřeby se plán upravuje.	2
Splněno	Jsou splněny všechny plánované dílčí aktivity. Lze potvrdit všechny indikátory úspěchu aktivity.	5

3

Vzdělávání v roce 2016 v datech

Vybraná témata vysokého školství

3. 1. Hlavní události vysokého školství v roce 2016

- ◆ České vysoké školství se v žebříčku Universitas 21 umístilo na 22. místě na světě.
- ◆ Nadále klesá počet poprvé zapsaných ke studiu na vysoké škole.
- ◆ Od 1. 9. 2016 vstoupila v účinnost novela zákona o vysokých školách.
- ◆ Novela zavedla systém vnitřního a vnějšího hodnocení kvality vysokých škol.
- ◆ Novela definuje akademický a profesní profil bakalářských a magisterských studijních programů.
- ◆ Novela přinesla navýšení sociálního stipendia a změny v poplatcích za studium.
- ◆ Došlo k naplnění cílů internacionalizace zejména v mobilitě a počtu zahraničních studentů.

3. 1. 1 Vývoj obecně

V žebříčku Universitas 21 se české vysoké školství umístilo na 22. místě. Tento žebříček hodnotí národní vysokoškolské systémy od roku 2012. Na rozdíl od řady jiných žebříčků se zaměřuje na vysokoškolský systém jako celek, nikoliv jen na výkony jednotlivých vysokých škol. Bere tak v potaz celou síť vysokoškolských institucí, ve které sice nemusí být tolik špičkových světových univerzit, ale zároveň může nabízet kvalitní vysokoškolské vzdělání. Do žebříčku bylo zařazeno 50 zemí s nejrozvinutějším vysokoškolským systémem. Jednotlivé země jsou hodnoceny ve více než 20 ukazatelích ve čtyřech dimenzích, kterými jsou zdroje, prostředí, otevřenost a výsledky.

V roce 2016 působilo v České republice **68 vysokých škol, z toho 26 veřejných vysokých škol, 41 soukromých vysokých škol a dvě státní vysoké školy.** Drobný pokles zaznamenaly soukromé vysoké školy, jejichž počet se snížil oproti roku 2015 o čtyři, jedna z toho ukončila činnost až v lednu 2017. Další soukromá vysoká škola pak byla nahrazena nástupnickou. Tento úbytek je pokračujícím trendem z posledních let a je spjat s dlouhodobým poklesem poprvé zapsaných ke studiu s ohledem na demografický vývoj příslušné věkové kohorty.

Právě faktor oslabení věkové skupiny 18–20 let, tedy skupiny nejčastěji vstupující do studia, ovlivňuje celý vysokoškolský sektor. V roce 2016 se tak poprvé na vysoké školy zapsalo celkově 53 650 studentů, což je meziroční pokles o 3,6 %. Nižší počet nově zapsaných nejvíce ovlivňuje právě soukromé vysoké školy, kterým ubývají studenti výrazněji než státním a veřejným vysokým školám.

Z hlediska oborového zaměření můžeme sledovat pouze drobné posuny v počtech nově zapsaných studentů. Oproti loňsku si nejvýrazněji polepšily obory jako zdravotnictví, lékařství a farmaceutické vědy, na které se zapsalo 11,1 % poprvé zapsaných studentů. Menší nárůst pak zaregistrovaly také pedagogika, učitelství a sociální péče s 9 %. Kde naopak nově zapsaní studenti ubyli, jsou přírodní vědy s 9 % a technické vědy s 23,6 % poprvé zapsaných ke studiu.

Nižší počet nově zapsaných se samozřejmě projevil i na celkovém počtu studentů, jichž bylo na vysokých školách k 31. 12. 2016 zapsáno 311 367. To je oproti roku 2015 pokles o 4,7 %. Řádově obdobný procentuální úbytek můžeme sledovat každoročně již od roku 2012. Pokud naopak hovoříme o zahraničních studentech studujících na českých vysokých školách, jejich zastoupení na celkovém počtu studentů dosáhlo na 14 %. Tímto postupným zvyšováním počtu studentů ze zahraničí se daří naplňovat jeden z cílů Dlouhodobého záměru pro oblast vysokých škol na období 2016–2020 (dále jen Dlouhodobý záměr).

3. 1. 2 Přijetí novely zákona o vysokých školách a souvisejících předpisů

Od 1. 9. 2016 vstoupila v účinnost novela zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Ta je výstupem dlouhodobě probíhající diskuse o stavu vysokého školství v České republice a odpovědí na nutnost systémových změn hned v několika oblastech, které by zabezpečily kvalitu činností vysokých škol a podpořily jejich konkurenceschopnost a výkon podle mezinárodních standardů.

Jednou z nejzásadnějších změn v rámci novely je **zavedení systému vnitřního a vnějšího hodnocení kvality vysokých škol**. Fungující systém vnitřního hodnocení kvality je jednou z podmínek pro udělení **institucionální akreditace**. Pokud škola usiluje o tento typ akreditace, musí ustavit **samosprávný orgán školy tzv. Radu pro vnitřní hodnocení**. Tento nový prvek v podobě institucionální akreditace zakládá vysoké škole oprávnění samostatně vytvářet a uskutečňovat určený typ nebo typy studijních programů v jedné z 37 definovaných oblastí vzdělávání. Institucionální akreditace se uděluje na dobu deset let, popřípadě pět let. Součástí posuzování žádosti o institucionální akreditaci bude mimo jiné i míra zapojení odborníků z praxe do činností vysoké školy. Tento typ akreditace má přinést vysokým školám dlouhodobější stabilitu a lepší možnost plánování. Oprávnění k institucionální akreditaci i akreditaci jednotlivých studijních programů vydává nově **Národní akreditační úřad pro vysoké školství**, který nahradil Akreditační komisi. Ten je hlavním orgánem pro **zajištění činnosti v oblasti vnějšího hodnocení kvality vysokých škol**. Více o jeho složení a fungování v samostatné kapitole 3. 2.

Novela také nově přinesla **rozdílení akademického a profesního profilu bakalářských a magisterských studijních programů**. U profesně zaměřených programů bude kladen důraz na zvládnutí praktických dovedností potřebných k výkonu povolání podložených nezbytnými teoretickými znalostmi. U akademicky zaměřených programů se pak důraz klade na získání teoretických znalostí pro výkon povolání včetně uplatnění v tvůrčí činnosti. Tomuto vymezení odpovídají akreditační standardy, které výrazně zohledňují **zapojení odborníků z praxe do činností a procesů vysoké školy**.

V případě profesně zaměřených programů byla také novelou zavedena do studijních plánů **povinná odborná praxe** o rozsahu alespoň 12 týdnů u bakalářského a šest týdnů u magisterského studia.

Novela vysokoškolského zákona zároveň ošetřila dlouhodobou společenskou poptávku po řešení finanční podpory studentů vysokých škol ve formě **navýšení sociálního stipendia**. Stipendium bylo studentům dostupné i dříve, ale jeho původní částka 1 620 Kč byla stanovena již v roce 2006 a až novela z roku 2016 přinesla první zvýšení této částky. Výše stipendia je nově navázána přímo na sazbu minimální mzdy, v případě růstu minimální mzdy bude tedy růst i sociální stipendium. Od 1. 1. 2017 tak nově platí částka sociálního stipendia 2 480 Kč, což činí více než 50% nárůst původní částky. Cílem zvýšení sociálního stipendia je **posílení finanční podpory studentů ze sociálně slabých domácností a snížení nerovností v přístupu ke vzdělání**.

V oblasti **poplatků spojených se studiem** přinesla novela zákona změnu především u poplatků za další studium, které zcela ruší. Jednalo se o poplatek, který byl studentovi vysokou školou vyměřen ve chvíli, kdy nastoupil ke studiu bakalářského nebo magisterského studijního programu, ačkoli v minulosti již jeden bakalářský nebo magister-

ský studijní program absolvoval. Nejčastěji vyměřovaný poplatek za delší studium, tedy poplatek, který je vyměřen v případě, že student studuje ve studijním programu déle než je jeho standardní doba stanovená zákonem navýšená o jeden rok, se novelou mění částečně. Nově se do celkové doby rozhodně pro vyměření tohoto poplatku nebudou započítávat neúspěšná studia, po jejichž ukončení student úspěšně absolvoval studium stejného typu studijního programu.

S novelou zákona souvisí také řada prováděcích předpisů, zejména se jedná o **dvě klíčová nařízení vlády**. Nařízení vlády č. 247/2016 Sb., o standardech pro akreditaci ve vysokém školství definuje standardy pro institucionální akreditaci, standardy pro akreditaci studijního programu a standardy pro akreditaci habilitačního řízení nebo řízení ke jmenování profesorem. Akreditační standardy mohou rovněž sloužit jako vodítko v rámci nastavení systému zajišťování a hodnocení kvality vysokých škol.

Nařízení vlády č. 275/2016 Sb., o oblastech vzdělávání ve vysokém školství, blíže vymezuje a charakterizuje 37 oblastí vzdělávání, které jsou stěžejní pro udělování institucionální akreditace. U každé oblasti vzdělávání jsou stanoveny základní tematické okruhy, které jsou pro danou oblast vzdělávání charakteristické a určující, výčet typických studijních programů spadajících pro danou oblast vzdělávání a rámcový profil absolventa.

3.1.3 Internacionalizace a mezinárodní spolupráce

Klíčovým prvkem v rámci mezinárodní spolupráce jsou pro MŠMT **mezinárodní mobility studentů a pracovníků vysokých škol**. V roce 2016 přijelo na české vysoké školy na krátkodobý studijní pobyt trvající nejméně 14 dní 13 326 zahraničních studentů. Tento počet převyšuje hranici 10 000 studentů, kterou vytyčil Dlouhodobý záměr. V této oblasti dochází naplňování prioritního cíle internacionalizace.

V roce 2016 se dále rozvíjel **ERASMUS+**, který je vzdělávacím programem Evropské unie na období 2014–2020 a navazuje na úspěšný Program celoživotního učení, Mládež v akci a další vzdělávací programy. ERASMUS+ si klade za cíl zvýšit kvalitu a přiměřenost kvalifikací a dovedností. Dvě třetiny prostředků z tohoto programu jsou určeny na stipendia více než 4 milionům osob za účelem studia, odborné přípravy, práce či dobrovolnické činnosti v zahraničí v období 2014–2020. Pobyt v zahraničí může trvat od několika dnů až po jeden rok.

Dalším pokračujícím mezinárodním vzdělávacím programem byl **CEEPUS** (Central European Exchange Programme for University Studies) neboli středoevropský výměnný univerzitní program zaměřený na regionální spolupráci v rámci sítí univerzit.

V souladu s výše zmíněnou prioritou internacionalizace vysokého školství proběhl v říjnu 2016 **seminář o strategii internacionalizace vysokých škol**. Seminář se zaměřil na strategické aspekty související s přípravou a realizací úspěšné politiky internacionalizace na vysoké škole. Důraz byl kladen především na způsob nastavení hlavních strategických cílů v oblasti internacionalizace, jejich průběžné monitorování a vyhodnocování a měření účinnosti a dopadu zvolené strategie.

V návaznosti na Dlouhodobý záměr **se daří navyšovat také počet zahraničních studentů na českých vysokých školách**. Jejich podíl na celkovém počtu studentů vzrostl v roce 2016 na 14 %, což je meziroční nárůst o 1,1 %. Nicméně je třeba upřesnit, že i když jejich podíl na počtu zahraničních studentů dlouhodobě klesá, tvoří studenti ze Slovenska 51 % z celkového počtu zahraničních studentů.

3. 2. Standardy zajišťování kvality, zahájení činnosti Národního akreditačního úřadu

- ♦ jmenování Rady a schválení Statutu Národního akreditačního úřadu pro vysoké školství;
- ♦ příprava vytvoření Seznamu hodnotitelů;
- ♦ příprava metodických materiálů pro tvorbu a akreditaci studijních programů;
- ♦ vedení správních řízení předaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy;
- ♦ mezinárodní aktivity Národního akreditačního úřadu pro vysoké školství.

Nabytím účinnosti zákona č. 137/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, **vznikl k 1. 9. 2016 Národní akreditační úřad pro vysoké školství**, který nahradil Akreditační komisi jako národní orgán zajišťování kvality vysokoškolského vzdělávání. V průběhu posledních měsíců roku 2016 Národní akreditační úřad pro vysoké školství nastavoval mechanismy a postupy své činnosti v návaznosti na novelu zákona o vysokých školách tak, aby se jeho činnost mohla plně rozběhnout v roce 2017.

Jako výkonný orgán Národního akreditačního úřadu pro vysoké školství byla vládou České republiky jmenována patnáctičlenná Rada. Předsedou Rady Národního akreditačního úřadu pro vysoké školství byl k 1. 9. 2016 jmenován prof. Ing. Stanislav Labík, CSc., a místopředsedy se stali RNDr. Tomáš Jelínek a JUDr. Ivan Barančík, Ph.D. Rada Národního akreditačního úřadu pro vysoké školství poprvé zasedla v září 2016 a **dne 17. 10. 2016 byl vládou České republiky schválen Statut Národního akreditačního úřadu pro vysoké školství**. Další zasedání Národního akreditačního úřadu pro vysoké školství se konala ve dnech 11. 10. 2016 a 29.–30. 11. 2016, a to za účasti hostů z řad zástupců orgánů reprezentace vysokých škol a představitelů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

V průběhu svého působení v roce 2016 Rada Národního akreditačního úřadu pro vysoké školství projednala a schválila podmínky pro zařazení osob do Seznamu hodnotitelů a Národní akreditační úřad pro vysoké školství v říjnu 2016 vyhlásil výzvu pro předkládání návrhů osob k zařazení do Seznamu hodnotitelů. Bylo doručeno 1 824 návrhů (jelikož některé osoby byly navrženy do více oblastí vzdělávání, celkový počet jednotlivých návrhů ve všech oblastech činil 3 112) a z nich Rada Národního akreditačního úřadu pro vysoké školství vybrala 953 osob. Výběr osob z obdržených návrhů Rada Národního akreditačního úřadu pro vysoké školství schválila v prosinci 2016, což byl důležitý krok k tomu, aby zkraje roku 2017 mohlo **dojít k vytvoření Seznamu hodnotitelů**, z nějž budou sestavovány hodnotící komise.

V oblasti přípravy metodických materiálů a doporučených postupů vyplývajících ze Statutu Národního akreditačního úřadu pro vysoké školství a z potřeby Národního akreditačního úřadu pro vysoké školství byly v roce 2016 **ustanoveny pracovní komise pro přípravu metodických materiálů pro akreditaci studijních programů a metodických materiálů pro institucionální akreditaci**. Tyto komise, složené ze členů Rady NAÚ a externích odborníků, bezodkladně zahájily svou činnost a přípravu metodických materiálů. Pracovní komise pro přípravu metodických materiálů pro akreditaci studijních programů zpracovala jejich prvotní návrh, o kterém diskutovala Rada Národního akreditačního úřadu pro vysoké školství již na svém zasedání v listopadu 2016. Metodické materiály pro akreditaci studijních programů jednak obsahovaly doporučenou strukturu žádosti o akreditaci spolu s detailními pokyny pro její zpracování, jednak poskytovaly metodickou pomůcku pro členy hodnotících komisí. Pracovní komise pro insti-

tucionální akreditaci rovněž aktivně vyvíjela činnost a její náročná pozice byla dána mimo jiné tím, že institucionální akreditace je v českém systému zajišťování kvality vysokoškolského vzdělávání novým prvkem a není zde možné navázat na dřívější zkušenosti v takové míře jako u akreditace studijních programů.

Metodické materiály pro akreditaci studijních programů a institucionální akreditaci budou sloužit jako pomůcka pro vysoké školy, pro něž umožní nastavit legitimní očekávání při posuzování jejich žádostí a aplikaci standardů pro akreditace, a také pro hodnotící komise, kde přispějí k zajištění jednotné úrovně posuzování. Tyto materiály **nezbytným způsobem rozpracují a upřesní výklad standardů daných Nařízením vlády č. 274/2016 Sb., o standardech ve vysokém školství**, a metodicky povedou hodnotitele při posuzování kvality studijních programů a institucí dle těchto standardů pro akreditace.

Národní akreditační úřad pro vysoké školství se intenzivně věnoval **vytvoření koncepce studijních programů v návaznosti na novelu zákona o vysokých školách**. Potřeba zpracovat novou koncepci vznikla ze skutečnosti, že novela zákona o vysokých školách již neumožňuje akreditaci studijních oborů a tedy ani dřívějších tzv. „dvouoborových studií“ v jejich dosavadní podobě, což se dotýká také studijních programů připravujících učitele. Představitelé Národního akreditačního úřadu pro vysoké školství se účastnili četných jednání s dalšími zainteresovanými institucemi a skupinami, s nimiž diskutovali připravovanou koncepci a související otázky. Před koncem roku 2016 zpracoval Národní akreditační úřad pro vysoké školství návrh doporučených postupů pro tvorbu studijních programů, který vznikl na základě široké shody na koncepci studijních programů bez specializací, se specializacemi, sdruženého studia a učitelských studijních programů.

Národní akreditační úřad pro vysoké školství **převzal dříve nedokončená správní řízení ve věci akreditací, která mu byla postoupena Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy**, jež po nabytí účinnosti novely zákona o vysokých školách již nebylo kompetentní v nich rozhodnout. V případech zpětvzetí žádosti o akreditaci, žádosti o akreditaci studijního programu dělicího se na studijní obory, což novela zákona o vysokých školách již nepřipouští, a řízení o omezení akreditace, pro něž pominuly důvody, Národní akreditační úřad pro vysoké školství řízení zastavil. U žádostí o akreditaci, jejichž předmět byl v souladu s novelou zákona o vysokých školách (tedy akreditace studijních programů nedělicího se na studijní obory, oborů habilitačního a jmenovacího řízení a řízení k omezení akreditace studijních programů), Národní akreditační úřad pro vysoké školství správní řízení přerušil a stanovil žadatelům přiměřenou lhůtu pro doplnění podkladů tak, aby byly uvedeny do souladu s platnou právní úpravou nebo aby byl zjištěn aktuální skutkový stav. Tato lhůta uplyne v průběhu roku 2017.

V roce 2016 Národní akreditační úřad pro vysoké školství neobdržel žádnou žádost o akreditaci studijního programu ani institucionální akreditaci. V uvedeném období obdržel jednu žádost o akreditaci oboru habilitačního řízení a tři podněty k zahájení řízení ke zrušení omezení akreditace studijního programu. Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy mu byly postoupeny dvě žádosti o udělení státního souhlasu s působením jako soukromá vysoká škola, k nimž má Národní akreditační úřad pro vysoké školství dle zákona o vysokých školách dát své stanovisko.

V oblasti mezinárodních aktivit se Národní akreditační úřad pro vysoké školství stal **členem Central and Eastern European Network of Quality Assurance Agencies in Higher Education (CEENQA)**, která sdružuje akreditač-

ní agentury ve středo- a východoevropském regionu a je cennou platformou pro vzájemné sdílení zkušeností a dobré praxe. Národní akreditační úřad pro vysoké školství v roce 2016 rovněž navázal kontakt s European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA). O plné členství v této organizaci je možné žádat až po několikaleťté činnosti Národního akreditačního úřadu pro vysoké školství.

Na sklonku roku 2016 se Národní akreditační úřad pro vysoké školství zdárně přiblížil tomu, aby jej bylo možné považovat za ustavený a funkční. Měl schválený statut a připravený Seznam hodnotitelů, a tedy **disponoval základními nástroji, které potřebuje pro vedení řízení o akreditacích**. Koncepční materiály vyžadující delší a širší diskusi v akademické obci a s dalšími relevantními partnery, zejména metodické materiály pro akreditace a koncepci tvorby studijních programů, začal Národní akreditační úřad pro vysoké školství zpracovávat a zahájil o nich diskusi s těmito partnery. Návrh klíčových materiálů, tedy metodik pro akreditaci studijních programů a doporučených postupů pro tvorbu studijních programů, Národní akreditační úřad pro vysoké školství připravil ke konci roku 2016 tak, aby mohly být schváleny v prvním čtvrtletí roku 2017.

3. 3. Výsledky šetření studentů vysokých škol EUROSTUDENT VI

- ◆ EUROSTUDENT VI je šetření podmínek studentů vysokých škol ve 27 evropských zemích.
- ◆ Do šetření se zapojilo 66 českých vysokých škol.
- ◆ Výsledky zpochybňují obvyklé chápání studijní neúspěšnosti jako selhání studenta.
- ◆ Podle šetření se každý šestý student vysoké školy v ČR potýká s vážnými finančními problémy.
- ◆ Překážkami v mezinárodní mobilitě jsou finance i uznávání studia.

3. 3. 1 Popis projektu

Výzkum EUROSTUDENT VI byl součástí periodických mezinárodních šetření podmínek studentů vysokých škol. Předchozí šetření proběhlo v roce 2013 jako EUROSTUDENT V. Aktuální, šesté opakování výzkumu probíhalo v České republice právě v roce 2016 a prezentace národní zprávy se uskutečnila v říjnu 2016 na Vysoké škole chemicko-technologické v Praze. Tato zpráva z šetření je dostupná na webových stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

EUROSTUDENT poskytuje díky společné metodologii a **zapojení 27 zemí Evropy** mezinárodně srovnatelná data, která budou po skončení sběru dat v jednotlivých zemích analyzována souhrnně a výsledky budou publikovány ve společné přehledové zprávě, která bude vzhledem k různým termínům národních šetření dostupná na jaře roku 2018.

Do národního šetření se v České republice **zapojilo 24 z 26 veřejných vysokých škol, jedna státní a 21 soukromých vysokých škol**. Dotazování probíhalo prostřednictvím internetového dotazníku, ve kterém měl každý student unikátní přihlašovací jméno a heslo. Šetření bylo plně anonymní.

Osloveno bylo na 230 tisíc studentů. Do dotazníku jich vstoupilo 22 207, z toho vstoupilo do analýzy 16 653 do-

tazníků. Data byla převážena dle údajů ze Sdružených informací matrik studentů tak, aby odpovídala hlavním charakteristikám studentské populace ČR (pohlaví, věk, typ studijního programu a vysoké školy).

3. 3. 2 Cíle šetření

Hlavním cílem šetření bylo **získání kvalitních a srovnatelných dat o sociálních a dalších podmínkách studentů vysokých škol.** Tato data doplňují existující informace administrativního charakteru, která jsou omezena na základní sociodemografické údaje a evidenci průchodu studiem. Administrativní data proto neumožňují detailnější popis a vysvětlení trendů a problémů, které se týkají vysokoškolských studentů.

Projekt pokrývá celou řadu témat od situace před nástupem na vysokou školu, přes průběh studia, životní podmínky, studijní neúspěšnost, vztah ke škole, časovou vytiženost, ekonomickou aktivitu, zahraniční mobility a jazykovou vybavenost až po problematiku zdravotního znevýhodnění.

3. 3. 3 Výsledky šetření

Závěrečná zpráva z šetření mohla vzhledem k širší výzkumu publikovat pouze obecnější analýzy a nikoliv podrobné rozborů jednotlivých témat. Zároveň zatím nejsou k dispozici výsledky mezinárodního srovnání, které by poskytlo solidnější základ pro hodnocení problematických oblastí vysokého školství ČR. Navzdory těmto dvěma omezením je možné formulovat několik témat:

- ◆ Neúspěšnost ukončování studií;
- ◆ Finanční problémy a související výtěžná činnost studentů;
- ◆ Překážky pro mezinárodní mobilitu.

3. 3. 4 Neúspěšně ukončovaná studia

MŠMT se již několik let věnuje tématu neúspěšného ukončování studií na vysokých školách a neúspěšnost se rovněž stala jedním z bodů Dlouhodobého záměru.

Z těchto důvodů byl národní dotazník EUROTUDENT VI doplněn o otázky specificky zaměřené na studijní neúspěšnost a její příčiny. Výsledky potvrdily vysokou míru studijní neúspěšnosti, kdy zhruba **čtvrtina respondentů šetření v minulosti neúspěšně ukončila vysokoškolské studium. Jako nejčastější příčinu neúspěchu studenti označovali nespokojenost s náplní studia, kterou uvedla téměř polovina z nich.** Studenti zároveň uváděli, že kdyby měli více informací o podobě a náplni studijního programu, vůbec by se na něj v minulosti nepřihlásili.

Tyto výsledky zpochybňují obvyklé chápání studijní neúspěšnosti jako selhání studenta, který nestačí na studijní povinnosti a jeho neúspěch je považován za de facto doklad kvality dané vysoké školy a konkrétního studijního programu. Ukazují, že „neúspěch“ významné části studentů lze označit za tzv. dobrovolnou neúspěšnost pramenící z nedostatečné informovanosti a nesplnění očekávání studenta od studijního programu, ať již ve smyslu zaměření, tak kvality.

Podstatnou část studijní neúspěšnosti je možno řešit intervencemi na systémové úrovni. V první řadě se jedná o **posílení systému monitoringu studijní neúspěšnosti** a informovanost zájemců o studium, případně podpořit speciální projekty ulehčující přechod studentů ze střední na vysokou školu (například letní školou před začátkem prvního ročníku). Dále by bylo možné **využít motivační prvky systému financování vysokých škol zahrnutím studijní neúspěšnosti jako ukazatele kvality**, potažmo jiného obecnějšího indikátoru podporujícího kvalitu výuky jako základního poslání vysokých škol.

Konkrétní opatření vedoucí ke snížení studijní neúspěšnosti je třeba připravit po podrobnější analýze jejich příčin a určení jejich problematických podob. Tento postup je plánován pro rok 2017 v rámci Aktualizace dlouhodobého záměru.

3. 3. 5 Finanční problémy a související výdělečná činnost studentů

Podle výsledků šetření se **každý šestý student vysoké školy potýká s vážnými finančními problémy**. S klesajícím sociálním postavením a nižším vzděláním rodičů navíc podíl studentů s finančními problémy výrazně stoupá, u skupiny nejhůře sociálně postavených jde téměř o polovinu studentů.

Tato zjištění jsou v souladu s výsledky řady výzkumů konstatujících **výraznou sociální selektivitu vzdělávacího systému ČR**, a to nejen na úrovni vysokých škol. Přestože řada sociálně znevýhodněných žáků není šetřením EUI-ROSTUDENT VI vůbec evidována, protože se ani nestane studenty vysokých škol, sledujeme v rámci populace studentů závažné sociální problémy.

Česká republika prakticky postrádá systém **finanční podpory studentů vysokých škol**. Většina podpory je na studenty cílena nepřímo, jedná se zejména o **daňové úlevy pro rodiče studentů, dále o státem hrazené zdravotní pojištění či slevy na dopravné**. Přímé nástroje neposkytují znatelnou podporu, případně cílí jen na nepodstatnou minoritu studentů. Jedná se v první řadě o **sociální stipendium**, které navzdory signifikantnímu zvýšení částky stipendia pokrývá v současnosti méně než 1 % studentů vysokých škol.

Přestože studium na veřejných vysokých školách je nominálně bezplatné, měsíční výdaje studenta v prezenční formě se podle výsledků šetření pohybují kolem 8 500 Kč. Nadpoloviční část výdajů si studenti hradí sami, a to především vlastní výdělečnou činností. **Pravidelně si vydělává 40 % studentů prezenční formy studia, vůbec nepracuje jen třetina studentů.** Bez práce by si přitom nemohl studium dovolit každý šestý student. I zde **sledujeme výrazný vliv sociálního zázemí studentů**: studenti, jejichž rodiče dosáhli nejvýše na středoškolské vzdělání s výučním listem, by si bez vlastní práce nemohli studium dovolit dokonce ve třetině případů, u rodičů s maturitou ve čtvrtině případů. U studentů s výrazně podprůměrným sociálním postavením rodiny musí k financování studia pracovat dokonce 60 % studentů.

Přestože práce při studiu může mít i pozitivní dopady ve formě získání hodnotných znalostí a dovedností a zvýšit tak možnosti uplatnění po ukončení školy, má zároveň **dopad na intenzitu studia**. Zejména dochází k vytlačová-

ní samostudia na úkor placené práce. Navíc náplň práce mnohdy nesouvisí s oborem studia, což uvádí třetina všech pracujících studentů, v některých oborech však až dvě třetiny studujících (například zemědělství a zdravotnictví).

3. 3. 6 Překážky pro mezinárodní mobilitu

Absolvování zahraničního studijního pobytu má pro studenty zřejmě pozitivní dopady, včetně zlepšení jejich zaměstnatelnosti. Studenti se zahraniční zkušeností jsou podnikavější, méně často čelí nezaměstnanosti, případně jsou nezaměstnaní kratší dobu než vrstevníci, kteří v zahraničí nestudovali. Zahraniční mobilita přitom rozvíjí kompetence, které jsou mezi zaměstnavateli nejžádanější (přenositelné kompetence jako řešení problémů, otevřenost vůči novým výzvám, rozhodování, sebejistota či tolerance).

Výsledky šetření EUROSTUDENT VI ukázaly, že mezi nejvýznamnější překážky pro výjezd na zahraniční pobyt patří dodatečné finanční náklady (podstatná překážka pro 61 % respondentů) a odloučení od blízkých (52 %). Přestože stipendia pokrývají asi 75 % nákladů zahraničního pobytu, klade si zahraniční výjezd nároky i na příspěvek od rodičů (18 % nákladů) nebo na vlastní úspory z předchozích zaměstnání (přes 5 % nákladů).

Nelze však opomenout i další překážky zejména na straně samotných vysokých škol. Přes polovinu studentů se například obává toho, že výsledky studia dosažené v zahraničí jim nebudou v ČR uznány a že nebude možné zahraniční studium začlenit do domácího studijního plánu.

MŠMT již vysokým školám doporučilo, aby zahraniční pobyty zohlednily ve studijních plánech tak, aby nekomplikovaly dokončení studia ve standardní době. Stejně tak bylo doporučeno, aby byly vybírány takové partnerské instituce a studijní programy, ze kterých bude možné studentům uznat udělené kredity a absolvované předměty.

Výše uvedená témata se stala součástí nařízení vlády o akreditacích ve vysokém školství a měla by být předmětem hodnocení Národního akreditačního úřadu pro vysoké školství. Vysoké školy jsou navíc dlouhodobě motivovány nastavením systému financování, který bonifikuje zahraniční mobilitu.

4

Vzdělávání v roce 2016 v datech

Vzdělávání v roce 2016 v číslech – statistický přehled

4. 1. Úvod

Ve školním/akademickém roce 2016/17 opět nedošlo ve struktuře vzdělávacího systému České republiky k žádným podstatným změnám. Všechny stupně vzdělávací soustavy zůstaly zachovány a počty dětí, žáků a studentů byly tradičně primárně závislé na demografickém vývoji příslušných věkových skupin.

V předškolním vzdělávání bylo ve školním roce 2016/17 celkem 367 453 dětí, z toho většina v mateřských školách (98,7 %, 362 653 dětí), zbytek docházel do přípravných tříd základních škol (4 569 dětí) nebo do přípravného stupně základních škol speciálních (231 dětí).

V základním vzdělávání se ve školním roce 2016/17 vzdělávalo 95,6 % žáků na základních školách – 906 188 žáků (z toho na 1. stupni základních škol 568 966 žáků a na 2. stupni základních škol 337 222 žáků). 2. stupeň základních škol je oslaben, neboť přibližně 8,2 tis. žáků z 5., resp. 2,1 tis. žáků ze 7. ročníku přešlo do oborů víceletých gymnázií a konzervatoří a plní povinnou školní docházku na těchto školách. Dalších 4,4 % žáků plnilo povinnou školní docházku ve víceletých oborech gymnázií a konzervatoří (4 727 žáků v 1.–2. ročníku šestiletých gymnázií, 36 253 žáků v 1.–4. ročníku osmiletých gymnázií a 329 žáků v 1.–4. ročníku osmiletých konzervatoří). Zbylí žáci (0,02 %) navštěvovali kurzy k získání základního vzdělání (144 žáků). Kurzy pro získání základů vzdělání organizované na základních školách speciálních již nemohou být otevírány, neboť je vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, již nezmiňuje.

Ve středním vzdělávání bylo 360 236 žáků ve školním roce 2016/17, z toho 90 127 v oborech středního vzdělání a středního vzdělání s výučním listem a 270 109 žáků v oborech středního vzdělání s maturitní zkouškou. Mezi žáky úrovně středního vzdělávání nezapočítáváme žáky plnící povinnou školní docházku v nižším stupni víceletých gymnázií.

Tabulka 4: Souhrn ČR – nově přijatí, děti/žáci/studenti a absolventi ve školním/akademickém roce 2015/16 – podle úrovně vzdělávání

Komentář:

Údaje za školní rok 2016/17, studenti k 31. 12. 2016, poprvé zapsaní a absolventi za celý kalendářní rok – stav matriky k 20. 1. 2017.

¹⁾ Studenti vysokých škol ve fyzických osobách.

²⁾ Kurzy pro doplnění základního vzdělání jsou realizovány v základních a středních školách. Kurzy pro doplnění základů vzdělání jsou realizovány v základních školách speciálních.

³⁾ U vysokých škol údaj znamená počet poprvé zapsaných. Do celkového počtu se započítávají pouze poprvé zapsaní (počet prvních zapsání) na VŠ do bakalářských a 4–6letých magisterských studijních programů.

⁴⁾ U distančního a kombinovaného studia včetně studentů na studijních pobytech.

⁵⁾ Jako nově přijatí jsou u vyššího stupně víceletých gymnázií a konzervatoří označeni žáci nejnižšího ročníku odpovídajícího vyššímu stupni (3. ročník oborů 6letých gymnázií, 5. ročník oborů 8letých gymnázií a konzervatoří).

Zdroj: Databáze MŠMT

Úroveň vzdělávání		Nově přijatí ³⁾			Děti/záci/studenti			Absolventi za školní rok 2015/16		
		celkem	v tom forma vzdělávání		celkem	v tom forma vzdělávání		celkem	v tom forma vzdělávání	
			denní	ostatní		denní	ostatní		denní	ostatní
Celkem		-	-	-	-	-	-	-	-	-
Předškolní vzdělávání		-	-	x	367 453	367 453	x	113 238	113 238	x
v tom	mateřské školy	117 909	117 909	x	362 653	362 653	x	113 238	113 238	x
	přípravné třídy ZŠ	.	.	x	4 569	4 569	x	x	x	x
	přípravný stupeň ZŠ speciální	.	.	x	231	231	x	x	x	x
Základní vzdělávání		117 198	117 198	x	947 641	947 512	129	89 824	89 824	x
v tom	základní školy - 1. stupeň	117 198	117 198	x	568 966	568 966	x	.	.	x
	základní školy - 2. stupeň	.	.	x	337 222	337 222	x	79 481	79 481	x
	obory 6letých gymnázií (nižší ročníky odpovídající PŠD)	x	x	x	4 727	4 727	x	2 184	2 184	x
	obory 8letých gymnázií (nižší ročníky odpovídající PŠD)	x	x	x	36 253	36 253	x	8 084	8 084	x
	obory 8letých konzervatoří (nižší ročníky odpovídající PŠD)	x	x	x	329	329	x	75	75	x
	kurzy k získání základů vzdělání ²⁾	x	x	x	x	x	x	x	x	x
	kurzy k získání základního vzdělání ²⁾	x	x	x	144	15	129	x	x	x
Střední vzdělávání celkem		101 470	99 535	1 935	360 236	352 198	8 038	73 270	72 008	1 262
střední vzdělávání		1 098	1 078	20	2 404	2 369	35	645	632	13
střední vzdělávání s výučním listem		29 662	29 263	399	87 723	85 985	1 738	21 207	20 730	477
střední vzdělávání s maturitní zkouškou		70 710	69 194	1 516	270 109	263 844	6 265	51 418	50 646	772
v tom	obory gymnázií	22 468	22 410	58	88 014	87 641	373	20 279	20 221	58
	4leté	12 200	12 142	58	48 138	47 765	373	10 748	10 690	58
	6leté (vyšší ročníky odpovídající střednímu vzdělávání) ⁵⁾	2 184	2 184	-	8 152	8 152	-	1 899	1 899	-
	8leté (vyšší ročníky odpovídající střednímu vzdělávání) ⁵⁾	8 084	8 084	-	31 724	31 724	-	7 632	7 632	-
	ostatní obory bez gymnázií	48 242	46 784	1 458	182 095	176 203	5 892	31 139	30 425	714
Nástavbové a zkrácené studium		12 803	6 520	6 283	23 633	10 909	12 724	5 115	2 295	2 820
	nástavbové studium	9 862	5 444	4 418	18 978	9 745	9 233	2 939	1 554	1 385
	zkrácené studium pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou	1 491	162	1 329	2 911	185	2 726	1 288	136	1 152
	zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem	1 450	914	536	1 744	979	765	888	605	283
Vzdělávání v konzervatořích		652	622	30	3 349	3 171	178	326	312	14
	obory 8leté konzervatoře (vyšší ročníky) ⁵⁾	75	75	x	269	269	x	44	44	x
	obory 6-7leté konzervatoře	577	547	30	3 080	2 902	178	282	268	14
Vyšší odborné vzdělávání		8 684	5 990	2 694	22 002	14 876	7 126	5 685	4 139	1 546
Vysokoškolské studium^{1,4)}		53 650	45 033	8 631	311 367	236 994	76 851	77 328	58 746	18 659
z toho v programech	bakalářských	50 038	40 952	9 099	179 949	138 558	42 335	41 074	31 778	9 313
	magisterských	6 037	5 749	288	31 221	29 526	1 702	4 897	4 679	218
	magisterských navazujících	32 297	23 764	8 570	79 637	58 054	22 088	29 113	21 775	7 362
	doktorských	4 408	3 370	1 040	23 226	12 361	10 904	2 335	564	1 771

Zdroj: Databáze MŠMT

V oborech víceletých gymnázií (v ročnících odpovídajících střednímu vzdělávání) se ve školním roce 2016/17 vzdělávalo 39 876 žáků. U oborů víceletých gymnázií se jako nově přijatí označují žáci nejnižšího ročníku odpovídajícího střednímu vzdělávání, tedy 3. ročníku šestiletých a 5. ročníku osmiletých gymnázií.

Ve středním vzdělávání se 8 038 žáků (tedy pouze 2,2 %) vzdělávalo v jiné než denní formě vzdělávání.

V nástavbovém a zkráceném studiu se ve školním roce 2016/17 vzdělávalo 23 633 žáků, z toho 80,3 % v nástavbovém studiu (18 978). V těchto typech studia jsou nejvíce zastoupeny jiné formy vzdělávání než denní – celkově se v nich vzdělává více než polovina žáků (53,8 %, 12 724 žáků), což nenajdeme na žádné jiné vzdělávací úrovni.

V konzervatořích se ve školním roce 2016/17 vzdělávalo 3 349 žáků – konzervatoře jsou nejméně zastoupeným typem škol v České republice. Do této úrovně také nejsou započítáni žáci plnící v konzervatořích povinnou školní docházku. Stejně jako v případě středního vzdělávání není výrazně zastoupen segment jiných forem vzdělávání než denní (v jiných formách vzdělávání bylo 178 žáků, tzn. pouze 5,3 %).

Vyšší odborné vzdělávání se v České republice uskutečňuje na vyšších odborných školách, kde se ve školním roce 2016/17 vzdělávalo 22 002 studentů. Na rozdíl od středních škol a konzervatoří se značná část z nich vzdělává v jiné než denní formě vzdělávání (7 126 studentů, což je 32,4 %).

Na vysokých školách v akademickém roce 2016/17 studovalo 3 113 677 studentů, z nich 1 799 949 v bakalářských studijních programech, 31 221 v „dlouhých“ magisterských programech, 79 637 v navazujících magisterských programech a 23 226 v doktorských studijních programech. Asi čtvrtina z celkového počtu studentů (24,7 %) realizovala svoje studium v kombinované nebo distanční formě studia (76 851).

Zde je třeba poznamenat, že studenti vysokých škol mohou souběžně studovat programy různých úrovní (např. bakalářský a „dlouhý“ magisterský), což vede k tomu, že součet studentů jednotlivých úrovní nedává celkový počet studentů na vysokých školách.

4. 2. Regionální školství v roce 2016

4. 2. 1 Předškolní vzdělávání

- ♦ Ve školním roce 2016/17 poskytovalo předškolní vzdělávání 5 209 mateřských škol, tj. stejný počet jako v předchozím školním roce.
- ♦ V mateřských školách se vzdělávalo 362 653 dětí, což představuje pokles o 4 708 dětí oproti školnímu roku 2015/16.
- ♦ Mateřské školy vykazaly 31 991 žádostí o přijetí, jimž nebylo vyhověno, tj. o 9 050 žádostí méně než v předchozím školním roce.

Předškolní vzdělávání poskytují mateřské školy, mateřské školy při zdravotnických zařízeních, přípravné třídy na základních školách a přípravný stupeň základních škol speciálních a je určeno zpravidla dětem od tří do šesti let, případně do doby jejich vstupu na základní školu.

Tabulka 5: MŠ – počet škol, tříd, dětí, učitelů a poměrové ukazatele ve školním roce 2012/13–2016/17

	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Počet škol	5 011	5 085	5 158	5 209	5 209
Počet tříd	14 972	15 390	15 729	15 848	15 856
Počet dětí	354 340	363 568	367 603	367 361	362 653
z toho dívky	170 705	175 049	176 574	176 418	174 058
Počet učitelů (přepočtené počty)	27 739,2	28 583,0	29 283,4	29 513,8	29 629,5
z toho ženy	27 627,9	28 450,7	29 129,7	29 354,1	29 463,2
Průměrný počet dětí na školu	70,7	71,5	71,3	70,5	69,6
Průměrný počet dětí na třídu	23,7	23,6	23,4	23,2	22,9
Průměrný počet dětí na úvazek učitele	12,8	12,7	12,6	12,4	12,2

Zdroj: Databáze MŠMT

V posledních dvou letech se počet mateřských škol ustálil na počtu 5 209. Nepatrné změny nastaly v počtu mateřských škol zřízených obcemi, u nichž došlo k poklesu o sedm škol. O stejný počet škol, tedy o sedm, ovšem současně vzrostl počet mateřských škol zřízených privátním sektorem.

Počet dětí v mateřských školách meziročně klesl, a to o 4 708 dětí. Mateřské školy i přesto navštěvovalo o 8 313 dětí více než ve školním roce 2012/13.

Od školního roku 2013/14 klesá průměrný počet dětí na školu, a to ze 71,5 až na současných 69,6 dítěte na školu. Průměrný počet dětí na třídu se ve sledovaném období snížil z 23,7 na 22,9 dítěte na třídu.

Přepočtený počet učitelů vzrostl z 27 739,2 ve školním roce 2012/13 na 29 629,5 v roce 2016/17.

Průměrný počet dětí na úvazek učitele ve sledovaném období stále nepatrně klesá, a to z 12,8 v roce 2012/13 na 12,2 dítěte na úvazek učitele v letošním školním roce. **Vzestupnou tendenci má v mateřských školách počet úvazků mužů** – od roku 2012/13 vzrostl tento počet ze 111,3 na 166,3 v roce 2016/17.

Z hlediska věkového složení se nejvíce dětí vyskytuje ve skupině tříletých až pětiletých. V roce 2012/13 to bylo 302 503 dětí, což představovalo 85,4 % všech dětí v mateřských školách, v roce 2013/14 se sice počet dětí zvýšil na 309 745, ale současně to již představovalo nepatrný pokles na 85,2 % všech dětí v mateřských školách. Od roku 2014/15 (309 185 dětí, tj. 84,1 %) klesl počet dětí v této věkové skupině až na současných 297 377 dětí, což představuje 82,0 % všech dětí v mateřských školách.

Tabulka 6: Mateřské školy – děti ve školním roce 2012/13–2016/17 – podle věku

		2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17 ²⁾
Celkem		354 340	363 568	367 603	367 361	362 653
v tom	mladší 2 let ¹⁾	.	.	737	932	950
	2leté ¹⁾	.	.	13 962	16 113	18 510
	mladší 3 let ²⁾	31 951	33 141	23 199	25 276	25 269
	3leté	91 350	92 365	92 120	90 640	91 390
	4leté	106 784	106 163	107 065	103 501	100 118
	5leté	104 369	111 217	110 000	109 981	105 869
	6leté	19 559	20 287	20 334	20 695	20 392
	starší 6 let	327	395	186	223	155

Zdroj: Databáze MŠMT

Komentář:¹⁾ Od školního roku 2014/15 jsou nově sledovány děti dvouleté a mladší dvou let.²⁾ Děti mladší tří let jsou děti pro školní rok 2016/17 narozené 1. 9. 2013 až 31. 12. 2013.

Počet tříletých dětí se oproti loňskému roku zvýšil, a to z 90 640 na 91 390 dětí, což představuje nárůst podílu této věkové skupiny z 24,7 % na 25,2 % celkového počtu dětí v mateřských školách.

Procentuální zastoupení šestiletých a starších dětí navštěvující mateřskou školu (děti, které by již měly navštěvovat základní školu, jedná se tedy o děti s odloženou povinnou školní docházkou) se ve sledovaném období pohybuje mezi 5,6 % až 5,7 %.

Pokud má mateřská škola dostatečný počet volných míst, mohou do ní docházet také děti mladší tří let. Tato skupina zaznamenala ve sledovaném období největší nárůst. Od školního roku 2012/13, kdy v této věkové kategorii bylo 31 951 dětí (9,0 % z celkového počtu dětí v mateřských školách) až po 44 729 dětí ve školním roce 2016/17, což představuje již 12,3 % z celkového počtu dětí v mateřských školách. **V této věkové skupině se počet dětí od roku 2012/13 zvýšil celkově o 12 778 dětí.** Od školního roku 2014/15 jsou samostatně sledovány i děti dvouleté a mladší dvou let. Dvouletých dětí, které k 1. 9. 2016 nedovršily třetí rok, je 18 510, tj. 41,4 % všech dětí mladších tří let. To představuje nárůst o 2 397 dětí oproti roku 2015/16, kdy těchto dětí bylo 16 113 (tj. 38,1 % dětí mladších tří let). Děti, které k tomuto datu nedovršily dva roky, je 950 (2,1 % všech dětí mladších tří let) a těch, které se narodily v období od 1. 9. 2013 do 31. 12. 2013 je 25 269 (56,5 %). Ve školním roce 2015/16 dětí z poslední jmenované skupiny bylo 25 276, což představovalo 59,7 % všech dětí mladších tří let.

Tabulka 7: Přípravné třídy a přípravný stupeň – počet škol, tříd, dětí ve školním roce 2012/13–2016/17

	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Přípravné třídy					
Počet škol	238	235	246	286	295
Počet tříd	282	277	300	344	345
Počet dětí	3 480	3 520	3 819	4 514	4 569
z toho dívky	1 411	1 497	1 573	1 800	1 760
Přípravný stupeň					
Počet škol	53	51	55	62	53
Počet tříd	41	41	44	45	32
Počet dětí	284	264	268	262	231
z toho dívky	79	89	87	86	76

Zdroj: Databáze MŠMT

Od roku 2012/13, kdy bylo evidováno 58 939 žádostí o přijetí, jimž nebylo vyhověno, narostl jejich počet až na 60 281 v roce 2013/14. Ve školním roce 2014/15 došlo poprvé ve sledovaném období k výraznému poklesu počtu žádostí, a to na 50 800. **Pro tento školní rok byl zaznamenán pokles o 9 050 žádostí, jimž nebylo vyhověno, tj. na 31 991 nevyřízených žádostí** (nejedná se o počet nepřijatých dětí, neboť zákonní zástupci dětí mohou podat neomezený počet přihlášek do MŠ).

Předškolní vzdělávání se uskutečňuje rovněž v přípravných třídách základních škol. Ty jsou určeny dětem v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj. Přednost mají děti s povoleným odkladem povinné školní docházky. Přípravné třídy zřizuje obec, svazek obcí nebo kraj a od školního roku 2015/16 i církev.

Počet základních škol, ve kterých jsou přípravné třídy zřízeny, vzrostl od předchozího školního roku o 3,1 %, a to z 286 na 295 škol. Počet přípravných tříd v tomto časovém úseku vzrostl z 344 na 345 tříd. **Počet dětí v přípravných třídách vykazuje nepřetržitě rostoucí tendenci.** Zatímco ve školním roce 2012/13 navštěvovalo přípravné třídy 3 480 dětí, v roce 2016/17 to je již 4 569 dětí, což je nárůst o 31,3 %.

Procentuální zastoupení dívek v přípravných třídách od roku 2012/13 kleslo ze 40,5 % až na 38,5 % ve školním roce 2016/17.

Přípravný stupeň základní školy speciální připravuje děti se středně těžkým a těžkým mentálním postižením, se souběžným postižením více vadami nebo s autismem pro vzdělávání na základní škole speciální. Dítě může být při-

jato nejdříve ve věku pěti let a na přípravném stupni setrvává až do svého nástupu do základní školy, přičemž jeho docházka do přípravného stupně nesmí přesáhnout tři školní roky.

Po poklesu počtu základních škol speciálních s přípravným stupněm z 53 škol v roce 2012/13 na 51 škol ve školním roce 2013/14 vzrostl v loňském školním roce počet těchto škol na 62. V letošním školním roce došlo ke snížení počtu základních škol speciálních s přípravným stupněm na 53 škol. Rovněž klesl i počet tříd přípravného stupně, a to ze 45 na 32 tříd. Počet dětí se snížil z 262 v roce 2015/16 na 231 v letošním školním roce.

Procentuální zastoupení dívek v přípravných třídách kolísá od 33,7 % v roce 2013/14 přes 27,8 % v roce 2012/13 až po současných 32,9 %.

4. 2. 2 Základní vzdělávání

- ◆ Ve školním roce 2016/17 poskytovalo základní vzdělávání 4 140 základních škol, což je o 25 škol více než v předchozím školním roce.
- ◆ Na základních školách se vzdělávalo 906 188 žáků, jedná se o nárůst o 25 937 žáků oproti školnímu roku 2015/16.
- ◆ Počet žáků 1. stupně se meziročně zvýšil o 17 538 žáků, a to na 568 966 žáků.
- ◆ Počet žáků plnících povinnou školní docházku na nižším stupni víceletých gymnázií stoupl na 40 980, což je o 485 žáků více než ve školním roce 2015/16. Na nižším stupni osmiletého vzdělávání na konzervatoři se v roce 2014/15 vzdělávalo 329 žáků, což představuje meziroční nárůst o 21 žáků.

Ve školním roce 2016/17 došlo k nárůstu počtu základních škol, a to o 25 škol. **Průměrná velikost školy se ve sledovaném období zvětšila ze 197,3 žáka v roce 2012/13 na 218,9 ve školním roce 2016/17.** Ve třídě se průměrně vzdělávalo 20,1 žáků, což představuje meziroční nárůst o 0,1 žáka. V roce 2016/17 se zvýšil přepočtený počet učitelů na 61 634,9, tj. o 1 414,2 více než ve školním roce 2015/16.

Průměrná velikost školy na 1. stupni se zvětšila ze 119,8 žáků v roce 2012/13 na 137,9 ve školním roce 2016/17. Ve třídě se průměrně vzdělávalo 20,2 žáka, což představuje meziroční nárůst o 0,1 žáka. Zvýšil se i přepočtený počet učitelů, a to na 31 827,9 učitelů, což je o 998,9 více než v předchozím školním roce.

Počet škol s 2. stupněm se ve sledovaném období opět nepatrně zvýšil. V roce 2015/16 existovalo 2 710 škol, v roce 2016/17 stoupl počet na 2 719 škol. Počet žáků navštěvujících 2. stupeň základních škol si od loňského školního roku zachoval vzestupnou tendenci a stoupl meziročně o 8 399 žáků na celkových 337 222 žáků. Průměrná velikost školy na 2. stupni se zvětšila ze 117,7 žáka v roce 2012/13 na 124,0 žáků ve školním roce 2016/17. Ve třídě se průměrně vzdělávalo 20,0 žáků, což představuje meziroční nárůst o 0,2 žáka. Přepočtený počet učitelů ve školním roce 2016/17 vzrostl, a to na 29 807,0 učitelů, což je o 415,3 více než v předchozím školním roce.

Ve školním roce 2016/17 bylo do 1. ročníku základních škol přijato celkem 117 198 žáků, což je o 471 žáků více než v předchozím roce a o 11 606 žáků více než v roce 2012/2013.

Ve věku šesti let nastoupilo povinnou školní docházku 91 520 žáků, to je v porovnání s rokem 2015/16 o 433 méně. Stále je to však o 10 125 žáků více oproti roku 2012/13. V roce 2012/2013 představovali šestiletí žáci 77,1 %

Tabulka 8: Základní školy – počet škol, tříd, žáků a učitelů ve školním roce 2012/13–2016/17

	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
1. stupeň					
Počet škol	4 074	4 074	4 085	4 098	4 125
Počet tříd	25 187	25 764	26 663	27 465	28 222
Počet žáků	488 106	505 983	529 604	551 428	568 966
Počet učitelů (přepočtení na plné úvazky)	28 374,9	29 025,1	29 888,3	30 829,0	31 827,9
2. stupeň					
Počet škol	2 718	2 705	2 707	2 710	2 719
Počet tříd	16 552	16 570	16 596	16 626	16 894
Počet žáků	319 844	321 671	324 533	328 823	337 222
Počet učitelů (přepočtení na plné úvazky)	29 294,0	29 244,0	29 240,4	29 391,7	29 807,0
ZŠ celkem					
Počet škol	4 095	4 095	4 106	4 115	4 140
Počet tříd	41 739	42 334	43 259	44 091	45 116
Počet žáků	807 950	827 654	854 137	880 251	906 188
Počet učitelů (přepočtení na plné úvazky)	57 668,9	58 269,1	59 128,7	60 220,7	61 634,9

Zdroj: Databáze MŠMT

nově přijatých žáků, v roce 2014/15 to bylo již 80,0 %, v posledních dvou letech toto zastoupení kleslo až na současných 78,1 %.

Žáků starších šesti let (jedná se o žáky, kteří nastoupili po odkladu povinné školní docházky) nastoupilo celkem 24 960, to je o 943 více než v předchozím roce a o 1 526 více než v roce 2012/13. Procentuální zastoupení této věkové skupiny klesalo z 22,2 % ve školním roce 2012/13 na 19,3 % v roce 2014/15. Od školního roku 2015/16 tato věková skupina vzrostla na současných 21,3 % z celkového počtu nově přijatých do 1. ročníku.

Skupina žáků mladších šesti let představovala v prvních třech letech sledovaného období 0,7 % z nově přijatých, což bylo v absolutním čísle 763 žáků v roce 2012/13 a 820 žáků v roce 2014/15. V posledních dvou školních letech došlo k mírnému poklesu na 0,6 %, což je v letošním roce 718 žáků.

Specifickou oblastí základního vzdělávání je předčasné ukončení školní docházky do základní školy před dosažením základního vzdělání. Data za ukončení školní docházky jsou vykazována za rok zpětně. V roce 2015/16

Tabulka 9: Základní školy – počet nově přijatých do 1. ročníku a počet žáků, kteří ukončili školní docházku ve školním roce 2012/13–2016/17

		2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Nově přijatí do 1. ročníku základní školy		105 592	110 773	117 374	116 727	117 198
v tom	mladší 6 let	763	773	820	757	718
	6letí	81 395	88 285	93 855	91 953	91 520
	starší 6 let	23 434	21 715	22 699	24 017	24 960
Žáci, kteří ukončili školní docházku¹⁾		78 247	78 946	79 515	79 481	.
v tom	1.–7. ročník ¹⁾	582	658	686	775	.
	8. ročník	2 933	3 163	3 113	3 192	.
	9.–10. ročník	74 732	75 125	75 716	75 429	.

Zdroj: Databáze MŠMT

Komentář:

¹⁾ Bez žáků, kteří odešli do víceletých středních škol a osmiletých konzervatoří.

předčasně ukončilo školní docházku 3 967 žáků, což je 5,0 % všech odchodů ze základní školy, v roce předchozím to bylo 3 799 žáků, tj. 4,8 %. Procentuální zastoupení žáků předčasně ukončujících základní školu v 8. ročníku má ve sledovaném období klesající tendenci. V roce 2015/16 se jednalo o 3 192 žáků, což bylo 80,5 % všech předčasně ukončivších žáků, v roce 2012/13 to bylo 2 933 žáků (83,4 %). Podíl žáků, kteří základní školu předčasně opustili v 1.–7. ročníku, na počtu všech žáků, kteří předčasně ukončili školní docházku, za poslední čtyři školní roky vzrostl, a to z 16,6 % (582 žáků) v roce 2012/13 na 19,5 % (775 žáků) v roce 2015/16. Do těchto údajů se nezapočítávají žáci, kteří odešli do víceletých gymnázií a osmiletých oborů konzervatoří.

Pro ty, kteří nemají ukončené základní vzdělání, základní a střední školy organizují kurzy základního vzdělání. Počet žáků v těchto kurzech se stále snižuje, a to z 820 ve školním roce 2012/13 až na 144 účastníků ve školním roce 2016/17.

4.2.3 Střední školy

- ♦ Ve školním roce 2016/17 se v 1 307 středních školách vzdělávalo 424 849 žáků.
- ♦ V oborech zakončených maturitní zkouškou se nacházelo 77,4 %, v oborech zakončených výučním listem 22,0 % a v oborech středního vzdělávání 0,6 % žáků středních škol.

Tabulka 10: Střední školy, počet podaných přihlášek, přijetí v denní formě vzdělávání ve školním roce 2016/17 – (1. kolo přijímacího řízení) – podle druhu vzdělávání

Druh vzdělávání		Počet podaných přihlášek (1. kolo)	Počet přijetí – přijímací řízení (1. kolo)	Úspěšnost při přijímacím řízení (1. kolo)
Celkem		197 125	144 040	73,1%
v tom	střední vzdělávání	839	780	93,0%
	střední vzdělávání s výučním listem	45 727	40 555	88,7%
	střední vzdělávání s maturitní zkouškou	143 434	96 318	67,2%
	z toho žáci ve věku PSD hlásící se na víceleté SŠ	32 583	13 226	40,6%
	nástavbové a zkrácené studium	7 125	6 387	89,6%

Zdroj: Databáze MŠMT

- ♦ Ve všeobecně vzdělávacích oborech se vzdělávala zhruba třetina žáků středních škol.
- ♦ V nástavbovém studiu ve školním roce 2016/17 bylo celkem 18 978 žáků.

Středoškolské vzdělávání je v českém vzdělávacím systému poskytováno středními školami všeobecného nebo odborného charakteru a žáci mohou jeho úspěšným absolvováním získat střední vzdělání, **střední vzdělání s maturitní zkouškou** či **střední vzdělání s výučním listem**.

Všeobecně zaměřené vzdělání zakončené maturitní zkouškou poskytují **obory gymnázií, včetně oborů gymnázií se sportovní přípravou, a obory lyceí**. Školy vyučující obory gymnázií se zaměřují na poskytování širokého všeobecného vzdělání. Školy vyučující obory lyceí též poskytují především všeobecně zaměřené vzdělávání, avšak současně je část výuky věnována odbornému vzdělávání, a to podle zaměření (technické, ekonomické, pedagogické, zdravotnické nebo přírodovědné). Podíl všeobecně vzdělávací složky je však vždy vyšší než podíl odborné profílaxe. V gymnaziálních oborech činí délka vzdělávání čtyři, šest a osm let, v oborech lyceí činí délka vzdělávání čtyři roky (je stanovena zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů).

Střední vzdělávání odborného zaměření představuje v českém vzdělávacím systému nejvýraznější vzdělávací proud na úrovni středního vzdělávání. Přípravuje mladé lidi nejen pro přímý vstup na trh práce, ale zároveň v případě oborů ukončených maturitní zkouškou i pro další studium na vyšších odborných či vysokých školách. Na středních školách zaměřených na vzdělávání v oborech odborného vzdělání mohou žáci získat **střední vzdělání, střední vzdělání s maturitní zkouškou a střední vzdělání s výučním listem**.

Tabulka 11: Počty škol, žáků, nově přijatých a absolventů středních škol v roce 2016/17 podle druhu vzdělávání včetně zkráceného a nástavbového studia

Druh vzdělávání		Školy ¹⁾			Žáci				Nově přijatí do 1. ročníku			Absolventi za školní rok 2015/16			
		celkem	z toho forma vzdělávání		celkem	z celku dívky	z celku forma vzdělávání		celkem	z celku forma vzdělávání		celkem	z celku forma vzdělávání		
			denní	ostatní			denní	ostatní		denní	ostatní		denní	ostatní	
Střední školy – celkem		1 307	1 297	340	424 849	209 632	404 087	20 762	115 617	107 399	8 218	78 385	74 303	4 082	
v tom vzdělávání	střední	140	139	1	2 404	1 117	2 369	35	1 098	1 078	20	645	632	13	
	střední s výučním listem	519	513	40	89 467	30 794	86 964	2 503	31 112	30 177	935	22 095	21 335	760	
	z toho zkrácené	55	45	13	1 744	305	979	765	1 450	914	536	888	605	283	
	střední s mat. zkouškou	1 093	1 086	148	314 000	169 485	305 009	8 991	73 545	70 700	2 845	52 706	50 782	1 924	
	v tom	víceleté	314	314	-	80 856	43 552	80 856	-	11 612	11 612	-	9 531	9 531	-
		4leté	1 039	1 031	131	230 233	123 314	223 968	6 265	60 442	58 926	1 516	41 887	41 115	772
		zkrácené	41	13	31	2 911	2 619	185	2 726	1 491	162	1 329	1 288	136	1 152
	nástavbové studium	345	258	212	18 978	8 236	9 745	9 233	9 862	5 444	4 418	2 939	1 554	1 385	

Komentář:

¹⁾ Počet škol celkem není součtem počtů škol podle jednotlivých druhů třídění, protože školy mohou realizovat svou činnost souběžně v různých druzích, formách a oborech vzdělávání.

Zdroj: Databáze MŠMT

Střední vzdělávání s výučním listem je žákům poskytováno zejména ve tříletých, méně často ve dvouletých oborech odborného vzdělání, kde velký podíl vzdělávací složky náleží praktickému vyučování a výcviku. V případě, že žáci úspěšně dokončí obory středního vzdělávání s výučním listem, mohou rovněž získat maturitní zkoušku, a to prostřednictvím dvouletého **nástavbového studia**, což jim umožňuje pokračovat ve studiu na terciární úrovni vzdělávání.

Pro ty žáky, kteří již absolvovali střední vzdělávání s maturitní zkouškou a chtějí získat vzdělání v jiném oboru, je určeno **zkrácené studium pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou**, pro uchazeče, kteří již získali střední vzdělání s výučním listem nebo s maturitní zkouškou, je určeno **zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem**.

Tabulka 12: Střední vzdělávání s maturitní zkouškou všeobecného charakteru – nově přijatí, žáci a absolventi v letech 2012/13–2016/17

		2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Nově přijatí celkem		26 938	27 059	26 815	27 442	27 720
z toho dívky		15 681	16 056	15 736	16 358	16 586
v tom	obory gymnázií	22 940	23 250	23 019	23 586	23 812
	z toho dívky	13 164	13 626	13 291	13 930	14 069
	obory lyceí	3 998	3 809	3 796	3 856	3 908
	z toho dívky	2 517	2 430	2 445	2 428	2 517
Žáci celkem		149 741	145 318	143 336	143 069	143 987
z toho dívky		86 750	83 939	82 799	82 688	83 416
v tom	obory gymnázií	131 013	128 527	127 666	128 045	128 994
	z toho dívky	75 035	73 327	72 770	73 105	73 809
	obory lyceí	18 728	16 791	15 670	15 024	14 993
	z toho dívky	11 715	10 612	10 029	9 583	9 607
Absolventi celkem		27 865	25 498	24 397	23 613	.
z toho dívky		16 830	15 211	14 720	14 243	.
v tom	obory gymnázií	22 766	21 244	20 591	20 279	.
	z toho dívky	13 666	12 539	12 241	12 104	.
	obory lyceí	5 099	4 254	3 806	3 334	.
	z toho dívky	3 164	2 672	2 479	2 139	.

Zdroj: Databáze MŠMT

Školy zaměřené na poskytování odborného středního vzdělávání nabízejí absolventům základních škol také **střední vzdělávání**. Tento druh vzdělávání je určen zejména těm žákům, kteří ukončili základní školu v nižším než devátém ročníku. Školy zde poskytují ve dvouletých a tříletých oborech vzdělání odborné vzdělávání žákům, kteří absolvovali základní školu praktickou nebo základní školu speciální. Těm, kteří absolvovali základní školy praktické, umožňují vzdělávání v jednoletých, dvouletých a tříletých oborech vzdělání.

V rámci odborného vzdělávání školy nabízejí i další možnosti vzdělávání – např. studium jednotlivých předmětů a rekvalifikační kurzy. Střední vzdělání lze také získat po předložení souboru osvědčení o získání profesní kvalifikace (dříve dílčí kvalifikace), definovaného dle zákona č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího

Tabulka 13: Střední vzdělávání odborného charakteru – nově přijatí, žáci a absolventi v letech 2012/13–2016/17

		2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Nově přijatí celkem		94 645	92 994	90 910	88 635	87 897
z toho dívky		41 917	41 246	40 821	39 138	38 761
v tom	obory středního vzdělání	987	993	842	943	1 098
	z toho dívky	462	479	381	432	533
	obory středního vzdělání s VL	34 441	33 129	33 029	32 010	31 112
	z toho dívky	12 024	11 697	12 127	11 519	10 861
	obory středního vzdělání s MZ	45 278	45 829	45 877	45 485	45 825
	z toho dívky	23 436	23 617	23 525	22 925	23 204
	obory nástavbového studia	13 939	13 043	11 162	10 197	9 862
	z toho dívky	5 995	5 453	4 788	4 262	4 163
Žáci celkem		321 013	303 474	292 206	284 038	280 862
z toho dívky		145 459	136 891	132 189	128 187	126 216
v tom	obory středního vzdělání	1 965	1 965	2 040	2 201	2 404
	z toho dívky	938	938	929	994	1 117
	obory středního vzdělání s VL	100 558	97 491	94 759	91 841	89 467
	z toho dívky	33 579	32 847	32 481	31 799	30 794
	obory středního vzdělání s MZ	188 324	177 535	172 649	169 559	170 013
	z toho dívky	96 944	91 134	88 479	86 352	86 069
	obory nástavbového studia	30 166	26 483	22 758	20 437	18 978
	z toho dívky	13 998	11 972	10 300	9 042	8 236
Absolventi celkem		73 180	64 578	59 425	54 772	.
z toho dívky		33 131	28 696	26 442	24 359	.
v tom	obory středního vzdělání	578	585	583	645	.
	z toho dívky	288	306	282	292	.
	obory středního vzdělání s VL	25 433	24 689	23 642	22 095	.
	z toho dívky	8 278	8 233	7 811	7 380	.
	obory středního vzdělání s MZ	40 506	34 242	31 662	29 093	.
	z toho dívky	21 358	17 830	16 812	15 418	.
	obory nástavbového studia	6 663	5 062	3 538	2 939	.
	z toho dívky	3 207	2 327	1 537	1 269	.

Zdroj: Databáze MŠMT

vzdělávání v Národní soustavě kvalifikací. Tato osvědčení nahrazují předchozí vzdělávání a umožňují složit závěrečnou nebo maturitní zkoušku.

V rámci **přijímacího řízení** ke vzdělávání na středních školách došlo novelizací školského zákona č. 472/2011 Sb. ke změně počtu přihlášek na střední školy, a to s účinností od 1. 1. 2012. Oproti předchozím letům se tak omezil maximální počet podaných přihlášek ze tří na dvě. Odpovědnost za podání přihlášky nebo přihlášek má zákonný zástupce žáka, případně žák sám, pokud je zletilý. Žák nebo jeho zákonný zástupce má možnost na přihlášce uvést jeden ze dvou termínů stanovených ředitelem školy v rámci 1. kola přijímacího řízení, ve kterém se žák chce zúčastnit přijímací zkoušky. Určitá část středních škol (zejména školy, které se zaměřují na výuku v umělecky orientovaných oborech, a dále školy s výukou v gymnaziálních oborech, a to zejména víceletých) konala nějakou formou přijímací zkoušku, většina ostatních škol přijímala pouze na základě výsledků vzdělávání na základní škole.

Ve školním roce 2016/17 bylo podáno v denní formě vzdělávání v 1. kole 197 125 přihlášek. Počet přijetí, tedy kladně vyřízených žádostí, dosáhl v 1. kole 144 040. Úspěšnost při přijímacím řízení v 1. kole tak představovala 73,1 %. Více než dvě třetiny přihlášek byly podány na školy poskytující střední vzdělávání s maturitní zkouškou, které zároveň vykazují nejnižší úspěšnost při přijímacím řízení (67,2 %), zejména pokud jde o víceleté obory středních škol (40,6 %). Přijetí uchazeči své rozhodnutí nastoupit potvrzují předáním zápisového lístku škole.

Ve školním roce 2016/17 bylo přijato do 1. ročníku středních škol 115 617 žáků. Vzdělávání ve středních školách je v daném školním roce realizováno na 1 307 školách, účastní se ho 424 849 žáků a počet absolventů v předchozím roce představoval 78 385. Přes 95,1 % žáků se vzdělává v denní formě. Pokud jde o genderový pohled, pak dívky tvořily 49,3 % žáků středních škol. V oborech středního vzdělání ukončených výučním listem činil jejich podíl 34,4 % žáků, v oborech středního vzdělání s maturitní zkouškou byl podíl dívek vyšší a činil 54,0 %, v nástavbovém studiu tvořily dívky 43,4 %.

Ve všeobecně vzdělávacích oborech se vzdělávala zhruba třetina (33,9 %) žáků středního vzdělávání, v tom téměř 30,4 % v oborech gymnázií a zbývajících 3,5 % v oborech lyceí.

Počet žáků vzdělávajících se v oborech gymnázií se ve srovnání s předešlým rokem zvýšil a činil 128 994 žáků, meziroční nárůst činil 0,7 %. V pětiletém sledovaném období pak došlo k poklesu o 4,4 %. V oborech lyceí se vzdělávalo 14 993 žáků, což představovalo meziroční pokles o 0,2 %. Tento pokles byl do značné míry ovlivněn celkovým poklesem počtu žáků středních škol, kdy klesal počet mladých lidí odpovídajícího věku v populaci. Pokud jde o genderový pohled, pak v oborech gymnázií se vzdělávalo 57,2 % dívek a v oborech lyceí 64,1 % dívek z celkového počtu zde studujících žáků.

Počty nově přijímaných žáků do oborů gymnázií (včetně víceletých oborů) se v roce 2016/17 proti předešlému školnímu roku, kdy bylo do oborů gymnázií nově přijato 23 586 žáků, **mírně zvýšily, a to na 23 812**, což je o 1,0 % více než v předešlém školním roce. Ve srovnání s rokem 2012/13 pak došlo k nárůstu o 2,8 %. **Do oborů vzdělání lyceí bylo přijato 3 908 žáků, což je o 1,4 % více než v předchozím roce.**

V roce 2015/16 **absolvovalo v oborech gymnázií 20 279 žáků** (v předchozím školním roce to bylo 20 591 žáků). Ve srovnání s předchozím rokem tak došlo k téměř 1,5% poklesu. **V oborech vzdělání lyceí absolvovalo 3 334 žáků**, přičemž počet absolventů těchto oborů vzdělání se ve srovnání s předchozím rokem snížil o 472 absolventů, což představuje téměř 12,4 % pokles.

V odborných vzdělávacích oborech středních škol se ve školním roce 2016/17 vzdělávalo 280 862 žáků. Většina žáků – 60,5 % – navštěvovala obory středního vzdělání s maturitní zkouškou, 31,8 % obory středního vzdělání s výučním listem a 0,9 % žáků obory středního vzdělání. Ani ne desetinu (6,8 %) představovali žáci nástavbového studia.

Z hlediska meziročního porovnání došlo k poklesu počtu žáků středního vzdělávání s výučním listem o 2,6 %, za sledované pětileté období pak pokles představoval 11,0 %. Počty žáků středního vzdělávání s maturitní zkouškou se meziročně zvýšily o 0,3 % a oproti roku 2012/13 o se však snížily 9,7 %. V nástavbovém studiu se vzdělávalo 18 978 žáků, což bylo o 7,1 % méně než v předchozím roce a o 37,1 % méně vzhledem k roku 2012/13.

Zastoupení dívek mezi žáky středního vzdělávání odborného charakteru zůstalo ve sledovaném období stabilní. V případě středního vzdělávání s výučním listem se jejich podíl pohyboval okolo 34 %, mezi žáky středního vzdělávání s maturitní zkouškou pak podíl dívek přesahoval 50 %. V oborech středního vzdělávání a v nástavbovém studiu se z celkového počtu žáků vzdělávalo okolo 43 % dívek.

Meziročně se mírně zvýšil počet nově přijatých do oborů středního vzdělávání s maturitní zkouškou (o 0,7 %), k výraznému nárůstu došlo v případě středního vzdělání (16,4 %), pokles zaznamenalo také nástavbové studium (o 3,3 %) a snížil se počet nově přijatých také u středního vzdělávání s výučním listem (o 2,8 %). V porovnání s rokem 2012/13 se však ve všech případech jednalo o pokles počtu nově přijatých.

Také počet absolventů středního vzdělávání odborného charakteru byl ve srovnání s předchozím rokem nižší. Na úrovni oborů středního vzdělávání s maturitní zkouškou došlo meziročně k poklesu o 8,1 % a oproti roku 2011/12 (v tabulce 2012/13) o více než 22 %. V případě středního vzdělávání s výučním listem se počet absolventů snížil o cca 6,5 % a za sledované čtyřleté období o 13,1 %. Absolventů nástavbového studia bylo ve srovnání s předchozím rokem o celých 16,9 % méně a ve srovnání s rokem 2011/12 jejich počet poklesl o téměř 55,9 %.

Jak je z údajů zřejmé, počet žáků, nově přijatých i absolventů spíše klesal, což je důsledkem demografické situace, kdy neustále ubývalo dětí odpovídajícího věku. A i když nyní začínou do věku 15 let postupně dorůstat děti z populační vlny ze začátku tohoto století, nebyl počet narozených v tomto období ještě tak výrazný, aby způsobil v oblasti středního vzdělávání nějaké zásadnější změny.

4.2.4 Konzervatoře

- ♦ Ve školním roce 2016/17 se v České republice nacházelo celkem 18 škol, ve kterých se vzdělávalo 3 795 žáků.
- ♦ Do prvních ročníků konzervatoří bylo přijato 675 žáků.
- ♦ Obory konzervatoří absolvovalo ve školním roce 2015/16 celkem 333 žáků.

Vzdělávání v konzervatoři rozvíjí znalosti, dovednosti a další schopnosti žáka získané v základním a v základním uměleckém vzdělávání, poskytuje všeobecné vzdělávání a připravuje žáky pro výkon náročných uměleckých nebo umělecko-pedagogických činností v oborech Hudba, Tanec, Zpěv a Dramatické umění.

Na konzervatoři lze dosáhnout buď středního vzdělání s maturitní zkouškou, a to nejdříve po čtyřech letech v denní formě šestiletého (sedmiletého) vzdělávacího programu nebo po osmi letech v denní formě vzdělávání v osmiletém vzdělávacím programu, nebo vyššího odborného vzdělání v konzervatoři (složením absolutoria po úspěšném

Tabulka 14: Konzervatoře – počet škol, žáků, nově přijatých do 1. ročníku, absolventů a učitelů ve školním roce 2012/13–2016/17

	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Školy celkem	18	18	18	18	18
Žáci celkem	3 655	3 690	3 752	3 733	3 795
z toho dívky	2 247	2 285	2 303	2 324	2 387
Nově přijati do 1. ročníku celkem	692	659	694	639	675
z toho dívky	422	406	418	388	425
Absolventi celkem	394	371	381	333	.
z toho dívky	262	246	245	221	.
Učitelé (přepočtení na plně zaměstnané)	1 126,6	1 157,9	1 063,4	1 062,9	1 059,7
z toho ženy	560,9	583,5	530,0	537,9	538,6

Zdroj: Databáze MŠMT

ukončení šestiletého nebo osmiletého vzdělávacího programu). Do osmiletého oboru Tanec jsou žáci přijímáni ke vzdělávání po pátém ročníku základní školy.

Ve školním roce 2016/17 bylo v České republice celkem 18 škol, které vyučovaly umělecké obory v šestiletém a v osmiletém vzdělávacím programu konzervatoří.

V uvedených školách se vzdělávalo 3 795 žáků, z toho denní formu vzdělávání navštěvovalo 3 500 žáků. V šestiletém vzdělávacím programu se nacházelo 3 159 žáků, z toho 1 882 dívek, a osmiletý vzdělávací program obor Tanec navštěvovalo celkem 598 žáků, z toho 505 dívek.

Ke vzdělávání na konzervatoři bylo ve školním roce 2016/17 nově přijato do prvního ročníku 675 žáků, z toho do denní formy vzdělávání 636 žáků.

Ve školním roce 2015/16 absolvovalo konzervatoř 333 žáků, z toho v denní formě vzdělávání 312 žáků.

Žákům v konzervatořích poskytovalo vzdělání celkem 1 059,7 učitele, z toho 538,6 ženy.

4.2.5 Vyšší odborné školy

- ♦ V roce 2016/17 se na 168 vyšších odborných školách vzdělávalo 22 002 studentů.
- ♦ Při přijímacím řízení bylo úspěšných 89,7 % všech uchazečů, kteří se ke studiu na vyšší odbornou školu hlásili.
- ♦ Vyšší odborné školy přijaly do prvních ročníků 8 684 studentů.
- ♦ Ve školním roce 2015/16 opustilo VOŠ 5 685 absolventů.

Vzdělání ve vyšších odborných školách spadá do sektoru terciárního, nevysokoškolského vzdělávání. Studium na VOŠ je určeno absolventům středních škol, kteří se chtějí po maturitě nadále vzdělávat, ale nevyhovuje jim příliš te-

Tabulka 15: VOŠ – Struktura přihlášených podle skupin oborů ve školním roce 2012/13–2016/17

Skupiny oborů	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Přírodní vědy a nauky	0,3%	0,4%	0,4%	0,3%	0,2%
Technické vědy a nauky	12,7%	12,5%	10,7%	11,3%	12,0%
Zemědělsko-lesnické a veterinární vědy a nauky	2,5%	2,4%	2,0%	1,8%	1,6%
Zdravotnictví, lékařské a farmaceut. vědy a nauky	25,2%	24,5%	27,6%	30,4%	31,0%
Humanitní a spol. vědy a nauky	8,2%	8,7%	8,6%	8,3%	7,8%
Ekonomické vědy a nauky	19,1%	18,0%	15,3%	13,3%	12,8%
Právní vědy a nauky	10,8%	9,3%	10,5%	10,3%	9,3%
Pedagogika, učitelství a soc. péče	23,8%	26,0%	26,7%	25,7%	24,5%
Vědy a nauky o kultuře a umění	4,6%	4,9%	4,6%	4,7%	5,9%

Zdroj: Databáze MŠMT

Komentář:*Jeden uchazeč se může hlásit zároveň na více oborů.*

oreticky zaměřené vzdělávání na vysoké škole, případně se chtějí vzdělávat v oborech, které vysoké školy dosud ne-nabízí. Vyšší odborné školy rozvíjí a prohlubují znalosti a dovednosti studenta získané ve středním vzdělávání a poskytují odborné vzdělání a praktickou přípravu pro výkon náročných činností.

Vyšší odborné školy nabízejí studium ve 3–3,5letých oborech v denní formě vzdělávání a ve 4–4,5letých oborech v ostatních formách vzdělávání. Vyšší odborné vzdělávání je ukončeno absolutoriem, po jehož úspěšném složení absolvent získává titul diplomovaný specialista (DiS.).

Struktura přihlášených na vyšší odborné školy se během sledovaného pětiletého období výrazně neměnila. Mírně se snížil podíl počtu přihlášených v pedagogických oborech (na 24,5 %), ve zdravotnických oborech podíl přihlášených kolísal, v roce 2016/17 došlo k jeho dalšímu mírnému nárůstu (na 31,0 %) a naopak podíl přihlášených v ekonomických oborech stále klesá (na 12,8 % ve školním roce 2016/17). Důvodem zájmu o zdravotnické obory je povinné zvyšování kvalifikace zaměstnanců v uvedených oborech.

Ve školním roce 2016/17 zajišťovalo vyšší odborné vzdělávání 168 VOŠ, z toho 66,1 % škol bylo zřizovaných kraji. Nezanedbatelný podíl tvořily školy privátního sektoru a církevní školy (33,9 % škol).

Ve školním roce 2016/17 se vzdělávalo na vyšších odborných školách 22 002 studentů, tj. o 11,2 % méně než v minulém školním roce 2015/16. Téměř tři čtvrtiny studentů tvořily ženy (72,4 %). V denní formě vzdělávání se nacházelo 14 876 studentů, v ostatních formách vzdělávání (dálkové, distanční a kombinované) 7 126 studentů.

Tabulka 16: VOŠ – Počet škol, studentů, nově přijatých do 1. ročníku, absolventů a učitelů ve školním roce 2012/13–2016/17

	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Školy celkem	178	174	174	171	168
Studenti celkem	28 980	28 332	26 964	24 786	22 002
z toho ženy	20 642	20 305	19 450	18 018	15 934
Nově přijatí do 1. ročníku celkem	11 966	11 805	10 757	9 868	8 684
z toho ženy	14 399	8 408	7 593	7 043	6 109
Absolventi celkem	6 437	6 052	6 035	5 685	.
z toho ženy	4 847	4 507	4 515	4 383	.
Učitelé (přepočtení na plně zaměstnané)	1 876,0	1 782,5	1 742,5	1 667,3	1 526,3
z toho ženy	1 181,2	1 138,6	1 132,6	1 050,8	1 005,8

Zdroj: Databáze MŠMT

V posledních třech letech počet nově přijatých studentů do prvního ročníku klesá. Ve školním roce 2016/17 bylo přijato 8 684 studentů, což je o 12,0 % méně než ve školním roce 2015/16. Do denní formy vzdělávání bylo přijato 5 990 studentů a do ostatních forem 2 694 studentů.

Studium ve vyšších odborných školách ukončilo ve školním roce 2015/16 celkem 5 685 studentů (z toho 4 139 v denní formě vzdělávání).

4.2.6 Zařízení ústavní a ochranné výchovy

- ♦ Ve školním roce 2016/17 poskytovalo náhradní rodinnou, ochrannou a preventivně výchovnou péči 211 školských zařízení.
- ♦ V dětských domovech se nacházelo 4 270 dětí, v dětských domovech se školou 730 dětí, ve výchovných ústavech 1 096 dětí a v diagnostických ústavech 404 dětí.

Účelem těchto zařízení je zajišťovat nezletilým osobám zpravidla ve věku 3–18 let výchovu, kterou by za normálních okolností měla zajišťovat rodina. Tato zařízení mohou svým klientům nabízet rovněž vzdělávání.

Děti a mladiství jsou do zařízení ústavní a ochranné výchovy přijímáni na základě rozhodnutí soudu o ústavní výchově nebo ochranné výchově nebo o předběžném opatření a rovněž z iniciativy jejich rodičů či zákonných zástupců.

Síť zařízení ústavní a ochranné výchovy zajišťují diagnostické ústavy, dětské domovy, dětské domovy se školou a výchovné ústavy. Síť je pak dále doplněna o zařízení preventivně výchovné péče, kterými jsou střediska výchovné péče.

Tabulka 17: Počty dětí a mládeže ve výchovných zařízeních ve školním roce 2012/13–2016/17

		2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Výchovná zařízení celkem		220	219	214	213	211
v tom	dětský domov	147	146	144	144	143
	výchovný ústav	29	29	29	28	27
	diagnostický ústav	14	14	13	13	13
	dětský domov se školou	30	30	28	28	28
Děti celkem		6 941	6 549	6 495	6 482	6 500
v tom	dětský domov	4 442	4 253	4 314	4 260	4 270
	výchovný ústav	1 269	1 146	1 081	1 089	1 096
	diagnostický ústav	517	453	421	392	404
	dětský domov se školou	713	697	679	741	730
z toho dívky		2 855	2 673	2 664	2 726	2 751
v tom	dětský domov	2 077	1 989	2 002	2 011	2 006
	výchovný ústav	391	318	309	340	377
	diagnostický ústav	221	202	195	159	187
	dětský domov se školou	166	164	158	216	181

Zdroj: Databáze MŠMT

Ve školním roce 2016/17 existovalo v České republice celkem 211 zařízení ústavní a ochranné výchovy (z toho 143 zařízení, tj. 67,8 % tvořily dětské domovy).

V zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy bylo ve školním roce 2016/17 umístěno celkem 6 500 dětí, z toho většina (65,7 %) v dětských domovech. Počet dětí v uvedených zařízeních, kromě dětských domovů se školou a výchovných ústavů, se snižoval do školního roku 2015/16, letos mírně vzrostl. Během pěti let však došlo k poklesu dětí v zařízeních ústavní a ochranné výchovy o 6,4 %.

V zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy bylo umístěno 7,9 % dětí ve věku před zahájením školní docházky, 52,6 % dětí ve věku povinné školní docházky a 39,6 % dětí po ukončení povinné školní docházky.

4.2.7 Zařízení zájmového vzdělávání

- ◆ Ve školním roce 2016/17 působilo v České republice 4045 družin, které navštěvovalo 330 094 žáků.

Tabulka 18: Počet školních družin a klubů, počet žáků v nich a jejich podíl vzhledem k odpovídající školské populaci ve školním roce 2012/13–2016/17

	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Počet školních družin	3 974	3 981	4 004	4 020	4 045
Počet zapsaných žáků	269 935	284 177	301 990	317 740	330 094
Podíl na počtu žáků 1. stupně základních škol	55,3%	56,2%	57,0%	57,6%	58,0%
Počet školních klubů	526	540	552	572	591
Počet zapsaných žáků	44 950	44 547	44 873	46 980	47 149
Podíl na počtu žáků 2. stupně ZŠ a nižších ročníků víceletých středních škol a konzervatoří	12,5%	12,3%	12,3%	12,7%	12,5%

Zdroj: Databáze MŠMT

- ♦ 591 školních klubů poskytovalo služby 47 149 žákům.
- ♦ Ve školním roce 2016/17 existovalo 488 základních uměleckých škol a 965 poboček, kam docházelo 248 524 žáků.
- ♦ Ve školním roce 2016/17 existovalo 321 středisek volného času, které navštěvovalo 296 248 účastníků.

Mezi zařízení zájmového vzdělávání pro potřeby výroční zprávy jsme zařadili školní družiny a kluby, základní umělecké školy a střediska volného času.

Hlavním úkolem zařízení poskytujících vzdělávání a výchovu dětí mimo vyučování je rozvoj dovedností, vědomostí a nadání, posílení orientace dětí na hodnotné zájmy a jejich vedení k aktivnímu a smysluplnému využití jejich volného času vůbec. Opomenout nelze ani fakt, že pobyt dítěte v zařízení zájmového vzdělávání může pomoci jeho zaměstnaným rodičům. Zájmové vzdělávání je zpravidla realizováno za úplaty, která je však legislativně redukována.

Školní družiny a kluby

Ve školním roce 2016/17 poskytovalo služby 4 045 školních družin, které navštěvovalo 330 094 žáků 1. stupně základních škol (což představuje 58,0 % všech žáků 1. stupně). S rostoucím počtem dětí na 1. stupni základních škol se zvyšoval také zájem o školní družiny. Ve školním roce 2016/17 stoupl počet zapsaných žáků ve školních družinách o více než 12 tisíc ve srovnání se školním rokem 2015/16.

Ve školním roce 2016/17 působilo v České republice 591 školních klubů. V nich bylo zapsáno 47 149 žáků, což představovalo 12,5 % žáků 2. stupně základních škol a nižších stupňů víceletých gymnázií a osmiletých konzervatoří. Ve srovnání se školním rokem 2015/16 se zvýšil počet zapsaných do školních klubů jen nepatrně.

Tabulka 19: Počet základních uměleckých škol, počet absolventů a žáků v jednotlivých oborech ve školním roce 2012/13–2016/17

		2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Počet škol		486	486	487	488	488
Počet poboček		839	905	915	961	965
Počet žáků		240 794	242 837	244 349	246 943	248 524
v tom	v tanečním oboru	27 358	26 981	26 768	26 902	26 766
	ve výtvarném oboru	48 016	48 568	48 557	49 034	49 591
	v literárně-dramatickém oboru	9 263	9 452	9 552	9 598	9 750
	v hudebním oboru	156 157	157 836	159 472	161 409	162 417
z toho dívky		166 490	167 822	169 462	171 394	172 744
v tom	v tanečním oboru	25 685	25 284	25 290	25 329	25 304
	ve výtvarném oboru	34 796	35 261	35 822	36 440	37 203
	v literárně-dramatickém oboru	6 428	6 512	6 563	6 589	6 708
	v hudebním oboru	99 581	100 765	101 787	103 036	103 529
Absolventi za předchozí školní rok		16 277	16 357	16 586	17 088	15 464
z toho dívky		11 690	11 459	11 645	12 027	11 217

Zdroj: Databáze MŠMT

O žáky ve školních družinách a klubech pečovalo ve školním roce 2016/17 celkem 15 326 vychovatelů (fyzických osob) a 2 839 ostatních pedagogických pracovníků (fyzických osob).

Střediska volného času

Ve školním roce 2016/17 existovalo 321 středisek volného času. Tato zařízení navštěvovalo 296 248 účastníků, z nichž největší podíl tvořili žáci (75,9 %) a děti (13,0 %). Počet účastníků každoročně roste, během pěti sledovaných let se zvýšil o 10,4 %.

Základní umělecké školy

Základní umělecké školy navazují na tradici Lidových škol umění a poskytují vzdělání v oborech: hudebním, tanečním, výtvarném a literárně-dramatickém. Nejvíce vyhledávané jsou hudební obory.

Výuka probíhá individuálně, skupinově nebo kolektivně. Základní umělecké školy realizují nejen samotné vzdělávání, ale také koncerty, výstavy a vystoupení, výjezdy do zahraničí a další akce. Přípravné studium trvá dva roky.

Do I. stupně základního studia jsou přijímány děti ve věku od sedmi let, do II. stupně pak děti od 14 let věku. Základní umělecké školy rovněž poskytují vzdělávání určené dospělým. Pro žáky s mimořádným nadáním je určeno studium s rozšířeným počtem vyučovacích hodin.

Ve školním roce 2016/17 se na 488 základních uměleckých školách a jejich 965 pobočkách vzdělávalo 248 524 žáků, z toho 172 744 dívek (69,5 %). Meziročně se počet žáků zvýšil o necelé jedno procento.

V pětiletém období nedochází ani tak ke zvýšení počtu škol jako k nárůstu poboček. Od školního roku 2012/13 se otevřelo 126 nových poboček základních uměleckých škol.

Od školního roku 2012/13 se zvýšil počet žáků v základních uměleckých školách o téměř osm tisíc žáků, tj. o 3,2 %.

Nejvíce žáků navštěvovalo hudební obory (65,4 % žáků). Ve výtvarných oborech se realizovalo 19,9 %, v tanečních 10,8 % žáků a v literárně-dramatických oborech 3,9 % žáků.

V základním studiu se věnuje nejvyšší podíl žáků hře na klavír (26,2 % žáků), hře na kytaru (12,5 %), hře na zobcovou flétnu (13,4 %) a 7,9 % žáků se věnuje hře na housle.

Žáky v základních uměleckých školách vzdělává 11 362 interních učitelů, tj. 8 361,5 učitele přepočtených na plný úvazek, a 1 053 externích učitelů (316,1 učitele přepočtených na plný úvazek).

4.2.8 Pracovníci v regionálním školství

- ♦ V regionálním školství působilo přibližně 238 tis. zaměstnanců, z toho téměř 134 tis. učitelů (tj. 56 %).
- ♦ Průměrná hrubá měsíční mzda/plat zaměstnanců v regionálním školství činila 24 814 Kč, což představuje meziroční nárůst o 5 %.
- ♦ Průměrná hrubá měsíční mzda/plat učitelů v regionálním školství dosáhla hodnoty 29 487 Kč, jedná se o meziroční nárůst o 5,4 %.

V roce 2016 bylo v regionálním školství zaměstnáno 238,4 tis. osob, což představuje nárůst oproti předchozímu roku o 3,3 tis. zaměstnanců (tj. o 1,4 %). Za posledních pět let se počet zaměstnanců v RgŠ zvýšil o 8,7 tis. osob (tj. o 3,8 %). K největšímu absolutnímu i relativnímu meziročnímu nárůstu počtu zaměstnanců došlo v případě základních škol (o 2,6 tis., tj. o 3,1 %) a mateřských škol (zhruba o 660, tj. o 1,6 %). Nejvyšší absolutní meziroční pokles počtu zaměstnanců byl zaznamenán v případě středních škol (přibližně o 730, tj. o 1,5 %).

Více než polovinu zaměstnanců v regionálním školství tvoří učitelé (včetně řídicích pracovníků) – v roce 2016 jich zde pracovalo 133,6 tis. (tj. 56 % všech zaměstnanců v RgŠ). Meziročně se celkový počet učitelů nepatrně zvýšil (asi o 630, tj. o 0,5 %). Téměř polovina všech učitelů působí v základních školách (61,6 tis. v roce 2016), téměř čtvrtina všech učitelů vzdělává ve středních školách (31,7 tis. v roce 2016) a více než pětina všech učitelů působí v mateřských školách (29,8 tis. v roce 2016). Ve vyšších odborných školách vzdělává necelé procento učitelů a nejméně jich působí v konzervatořích – 0,7 % (což je dáno nízkým počtem těchto škol). Meziročně došlo k nejvyššímu nárůstu počtu učitelů v případě základních škol (o 1,1 tis., tj. o 1,7 %), naopak největší pokles počtu učitelů byl zaznamenán v případě středních škol (o 530, tj. o 1,6 %).

Tabulka 20: Průměrné přepočtené počty zaměstnanců a učitelů v regionálním školství podle druhů škol v letech 2012–2016

	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
	zaměstnanci					učitelé ²⁾				
Regionální školství ¹⁾	229 787,5	229 649,5	231 920,1	235 149,2	238 449,1	131 718,7	131 368,4	131 912,9	132 950,7	133 582,2
Mateřské školy	36 598,8	37 883,7	39 134,3	40 046,6	40 703,8	27 365,2	28 308,5	29 156,6	29 662,5	29 784,8
Základní školy	78 210,5	78 657,6	80 204,2	82 478,4	85 045,6	58 503,0	58 637,3	59 369,9	60 533,2	61 592,4
Střední školy ³⁾	54 482,0	52 310,4	50 871,9	49 823,9	49 090,1	35 588,7	34 124,2	32 971,6	32 219,6	31 689,8
Konzervatoře	1 115,2	1 095,3	1 126,6	1 136,1	1 131,5	923,5	905,8	929,7	938,5	933,8
Vyšší odborné školy	1 843,6	1 790,9	1 733,6	1 675,5	1 561,5	1 373,7	1 348,0	1 308,0	1 262,5	1 174,9

Zdroj: Databáze MŠMT

Komentář:

¹⁾ V oblasti regionálního školství se jedná o školy a školská zařízení zřizované MŠMT, obcemi, kraji, včetně církevních soukromých škol; zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákoník práce“); § 109 odst. 3 a odst. 2 zákoníku práce (placení ze státního rozpočtu, včetně ESF, včetně jiné činnosti a ostatních zdrojů). Údaje o mateřských školách, základních školách, středních školách a konzervatořích jsou uvedeny včetně škol určených pro děti/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (zdravotním postižením).

²⁾ Učitelé včetně řídících pracovníků (tj. ředitelů a zástupců ředitele).

³⁾ Včetně středisek praktického vyučování. Bez učitelů odborného výcviku.

Od 1. 9. 2016 byl učitelům a dalším pedagogickým pracovníkům navýšen základní tarifní plat (bez příplatků), a to průměrně o 4,4 %. V roce 2016 dosáhla průměrná hrubá měsíční mzda/plat (včetně příplatků) částky 24 814 Kč v případě zaměstnanců a hodnoty 29 487 Kč v případě učitelů. Z hlediska meziročního srovnání tedy průměrná hrubá měsíční mzda/plat vzrostla v případě zaměstnanců RgŠ o 5,0 % (tj. o 1 177 Kč) a v případě učitelů RgŠ o 5,4 % (tj. o 1 518 Kč). V 2016 byli nejlépe odměňováni učitelé vyšších odborných škol a učitelé středních škol, jejichž průměrná hrubá měsíční mzda/plat přesáhla částku 31 tisíc Kč. Učitelé konzervatoří a základních škol pobírali v roce 2016 průměrnou hrubou měsíční mzdu/plat ve výši přesahující 30 tisíc Kč. Učitelé mateřských škol pobírali naopak nejnižší průměrnou hrubou měsíční mzdu/plat (přibližně 25 tisíc Kč). Nejvyšší absolutní i relativní meziroční nárůst byl zaznamenán v případě učitelů základních škol (o 1 666 Kč, tj. o 5,7 %) a středních škol (o 1 592 Kč, tj. o 5,4 %). Naopak k nejnižšímu relativnímu meziročnímu zvýšení průměrné hrubé měsíční mzdy/platu došlo u učitelů konzervatoří (o 1 292 Kč, tj. o 4,5 %) a nejnižší absolutní meziroční navýšení bylo zaznamenáno u učitelů mateřských škol (o 1 192 Kč, tj. o 4,9 %).

Tabulka 21: Průměrné hrubé měsíční mzdy zaměstnanců a učitelů v regionálním školství podle druhů škol v letech 2012–2016

	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
	zaměstnanci					učitelé ²⁾				
Regionální školství ¹⁾	22 600 Kč	22 736 Kč	23 105 Kč	23 637 Kč	24 814 Kč	26 654 Kč	26 816 Kč	27 261 Kč	27 969 Kč	29 487 Kč
Mateřské školy	20 604 Kč	20 679 Kč	20 966 Kč	21 298 Kč	22 300 Kč	23 327 Kč	23 399 Kč	23 720 Kč	24 108 Kč	25 300 Kč
Základní školy	24 161 Kč	24 399 Kč	24 856 Kč	25 513 Kč	26 842 Kč	27 332 Kč	27 623 Kč	28 152 Kč	29 005 Kč	30 671 Kč
Střední školy ³⁾	25 153 Kč	25 340 Kč	25 832 Kč	26 432 Kč	27 739 Kč	27 991 Kč	28 184 Kč	28 736 Kč	29 568 Kč	31 160 Kč
Konzervatoře	25 838 Kč	25 685 Kč	26 415 Kč	27 444 Kč	28 562 Kč	27 163 Kč	27 119 Kč	27 939 Kč	29 019 Kč	30 310 Kč
Vyšší odborné školy	26 835 Kč	27 171 Kč	27 598 Kč	27 895 Kč	29 263 Kč	29 365 Kč	29 568 Kč	30 152 Kč	30 525 Kč	31 967 Kč

Zdroj: Databáze MŠMT

Komentář:

¹⁾ V oblasti regionálního školství se jedná o školy a školská zařízení zřízené MŠMT, obcemi, kraji, včetně církevních a soukromých škol; zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákoník práce“); § 109 odst. 3 a odst. 2 zákoníku práce (placení ze státního rozpočtu, včetně ESF, včetně jiné činnosti a ostatních zdrojů). Údaje o mateřských školách, základních školách, středních školách a konzervatořích jsou uvedeny včetně škol určených pro děti/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (zdravotním postižením).

²⁾ Učitelé včetně řídicích pracovníků (tj. ředitelů a zástupců ředitele).

³⁾ Včetně středisek praktického vyučování. Bez učitelů odborného výcviku.

4.2.9 Tematické okruhy

- ◆ Ve školním roce 2016/17 se nadále zvyšoval podíl dětí a žáků integrovaných do běžných tříd.
- ◆ Na základních školách se povinně učí žáci dva cizí jazyky.
- ◆ Podíl cizinců na všech úrovních vzdělávání se každoročně zvyšuje.

Zdravotně postižené děti a žáci

Mateřské školy navštěvovalo ve školním roce 2016/17 celkem 10486 zdravotně postižených dětí, z nichž 51,5 % mělo vadu řeči. 28,9 % zdravotně postižených dětí bylo individuálně integrováno do běžných tříd mateřských škol. Od školního roku 2012/13 se zvyšoval počet zdravotně postižených dětí, příčinou byl celkový nárůst počtu dětí v mateřských školách, s mírným poklesem dětí roce 2016/17 došlo i ke snížení počtu zdravotně postižených. Podíl zdravotně postižených dětí na celkovém počtu dětí v celém sledovaném období stagnuje.

Ve školním roce 2016/17 se v základních školách vzdělávalo 81 644 zdravotně postižených žáků, tj. 9,0 % všech žáků navštěvujících základní školu. Zvyšuje se podíl zdravotně postižených žáků, kteří byli individuálně integrová-

Tabulka 22: Počty a procentuální zastoupení dětí a žáků se SVP podle druhu integrace ve školním roce 2012/13–2016/17

	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Mateřské školy					
Individuálně integrované děti do běžných tříd MŠ	2 156	2 299	2 484	2 748	3 029
Podíl individuálně integrovaných na celkovém počtu dětí MŠ	0,6%	0,6%	0,7%	0,7%	0,8%
Počty dětí ve speciálních třídách MŠ	7 611	7 764	7 828	7 788	7 457
Podíl dětí ve speciálních třídách na celkovém počtu dětí MŠ	2,1%	2,1%	2,1%	2,1%	2,1%
Základní školy					
Individuálně integrovaní žáci do běžných tříd ZŠ	40 888	43 352	45 853	49 225	53 206
Podíl individuálně integrovaných na celkovém počtu žáků ZŠ	5,1%	5,2%	5,4%	5,6%	5,9%
Počty žáků ve speciálních třídách ZŠ	31 222	30 277	29 995	29 492	28 438
Podíl žáků ve speciálních třídách na celkovém počtu žáků ZŠ	3,9%	3,7%	3,5%	3,4%	3,1%
Střední školy					
Individuálně integrovaní žáci do běžných tříd SŠ	7 807	8 872	8 982	9 505	10 482
Podíl individuálně integrovaných na celkovém počtu žáků SŠ	1,8%	2,1%	2,2%	2,3%	2,6%
Počty žáků ve speciálních třídách SŠ	11 353	11 004	10 853	10 541	9 853
Podíl žáků ve speciálních třídách na celkovém počtu žáků SŠ	2,6%	2,6%	2,6%	2,6%	2,4%

Zdroj: Databáze MŠMT

ni do běžných tříd základních škol. Ve školním roce 2012/13 z celkového počtu zdravotně postižených bylo integrováno do běžných tříd 56,7 % uvedených žáků a v letošním školním roce 2016/17 dokonce 65,2 %. Z celkového počtu zdravotních postižení převažují vývojové poruchy učení, které se vyskytují u 44,9 % zdravotně postižených žáků.

Střední školy ve školním roce 2016/17 navštěvovalo 20 335 zdravotně postižených žáků, tedy 5,0 % žáků středních škol denní formy vzdělávání. Z celkového počtu zdravotně postižených žáků bylo individuálně integrováno do běžných tříd středních škol 51,5 % žáků. Z hlediska postižení se nejvíce vyskytovaly u žáků vývojové poruchy učení (43,8 %) a mentální postižení (32,2 %).

V konzervatořích se nacházel jen malý počet zdravotně postižených, jednalo se především o zrakově postižené žáky a žáky s vývojovými poruchami učení.

Výuka cizích jazyků

Základní školy v souladu se změnou školského zákona musí začít už od třetí třídy povinně s výukou cizího jazyka. Jako první cizí jazyk se zpravidla nabízí výuka anglického jazyka. V případě, kdy si žák (resp. jeho zákonný zástupce) zvolí jiný cizí jazyk než anglický, škola prokazatelně upozorní zákonného zástupce žáka na skutečnost, že ve vzdělávacím systému nemusí být zajištěna návaznost ve vzdělávání zvoleného cizího jazyka při přechodu žáka na jinou základní nebo střední školu.

Cizí jazyk se učilo v základní škole ve školním roce 2016/17 celkem 765 485 žáků. Nejvyšší podíl žáků se věnoval anglickému jazyku (99,3 % žáků základních škol) a německému jazyku (22,1 %).

Ve středních školách v denní formě vzdělávání se učilo cizí jazyk 391 426 žáků. Anglickému jazyku se věnovalo 97,6 % a německému jazyku 40,9 % žáků učících se cizí jazyk ve středních školách v denní formě vzdělávání. Z celkového počtu žáků učících se cizí jazyk v denní formě vzdělávání se 43,4 % žáků středních škol učilo jeden jazyk; 55,5 % si osvojovalo dva cizí jazyky a 1,1 % se věnovalo třem a více cizím jazykům.

V konzervatořích z 3326 žáků učících se cizí jazyk v denní formě vzdělávání se věnovalo anglickému jazyku 95,3 %, německému jazyku 21,1 % a italskému jazyku 11,3 %. Z celkového počtu žáků učících se cizí jazyk se učilo 58,3 % žáků jeden jazyk; 40,7 % si osvojovalo dva cizí jazyky a 1,0 % se věnovalo třem a více cizím jazykům.

Ve vyšších odborných školách v denní formě vzdělávání se učilo cizí jazyk 14 701 studentů. Nejvyšší podíl studentů denní formy vzdělávání se věnoval anglickému jazyku (94,5 %) a německému jazyku (27,1 %). Z celkového počtu studentů učících se cizí jazyk se 69,5 % studentů učilo jeden jazyk; 28,4 % si osvojovalo dva cizí jazyky a 2,2 % se věnovalo třem a více jazykům.

Vzdělávání cizinců

Vzdělávání cizinců na školách v České republice je založeno na Listině lidských práv a svobod, v níž je zakotveno právo na vzdělání bezplatné pro cizince, kteří mají na území ČR uděleno povolení k trvalému pobytu, kteří na území ČR pobývají přechodně (a byla jim udělena krátkodobá víza k pobytu do 90 dnů nebo dlouhodobá víza k pobytu nad 90 dnů), kterým byl udělen azyl, a cizince s vízem za účelem strpení pobytu a za účelem dočasné ochrany.

Počet cizinců (děti, žáků a studentů) v České republice narůstá na všech úrovních vzdělávání. Během pětiletého období se jejich počet zvýšil o 33,5 %.

V mateřských školách se ve školním roce 2016/17 vzdělávalo 9494 cizinců, tedy 2,6 % všech dětí mateřských škol. Počet dětí (cizinců) se za pět let zvýšil o 77,7 %. K nejpočetnější skupině patřili Vietnamci (26,9 %), Ukrajinci (23,7 %) a Slováci (18,1 %).

V základních školách se vzdělávalo v posledním sledovaném školním roce 20237 cizinců (2,2 % žáků základních škol). Největší skupinu zaujímal cizinci se státním občanstvím Ukrajina (25,9 %), Slovensko (22,3 %) a Vietnam (19,8 %).

Tabulka 23: Regionální školství – žáci/studenti učící se cizí jazyky ve školním roce 2016/17

		ZŠ	SŠ	Konzervatoře	VOŠ
Žáci/studenti celkem¹⁾		765 485	391 426	3 326	14 701
z toho žáci/studenti učící se	anglický jazyk	760 106	382 012	3 169	13 899
	francouzský jazyk	6 416	21 625	414	285
	německý jazyk	169 330	160 101	702	3 982
	ruský jazyk	52 000	30 924	14	784
	španělský jazyk	5 842	22 118	74	455
	italský jazyk	238	474	375	65
	latinský jazyk	-	7 860	29	896
	klasickou řečtinu	-	2	-	-
	jiný evropský jazyk	111	30	-	9
	jiný cizí jazyk	67	164	-	54
Průměrný počet jazyků na žáka/studenta		1,13	1,55	1,36	1,37
Průměrný počet jazyků na počet žáků/studentů učících se cizí jazyk		1,30	1,60	1,44	1,39

Zdroj: Databáze MŠMT

Komentář:

¹⁾ Každý žák je započítán pouze jednou bez ohledu na to, kolika cizím jazykům se učí.

Žáci SŠ a konzervatoří a studenti VOŠ v denní formě vzdělávání.

Do středních škol docházelo ve školním roce 2016/17 celkem 9 063 cizinců (2,1 % žáků středních škol). Ve středních školách byli nejvíce zastoupeni Ukrajinci (28,6 %), Vietnamci (19,1 %) a Slováci (19,6 %).

Nejvyšší podíl cizinců se nacházel v konzervatořích, kde tvořili až 5,7 % žáků a jejich podíl se v posledních pěti letech zvýšil o 26,6 %. V konzervatořích byli nejpočetnější Slováci (37,9 %), Ukrajinci (12,6 %) a Rusové (20,6 %).

K vysokému nárůstu cizinců došlo také ve vyšších odborných školách, kde se jejich počet během sledovaného období zvýšil o 19,8 %. Ve vyšších odborných školách jsme se nejvíce setkávali se Slováky (45,3 %), Ukrajinci (21,0 %) a Rusy (14,7 %).

Tabulka 24: Regionální školství – počty cizinců ve školním roce 2012/13–2016/17 – podle úrovně vzdělávání

		2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Celkem regionální školství		29 688	31 295	33 325	36 145	39 619
v tom	mateřské školy	5 434	6 307	7 242	8 302	9 494
	základní školy	14 551	15 109	16 477	18 281	20 237
	střední školy	9 024	9 147	8 837	8 763	9 063
	konzervatoře	169	185	217	212	214
	vyšší odborné školy	510	547	552	587	611
Podíl na celkový počet dětí/žáků/studentů		1,8%	1,9%	2,0%	2,1%	2,3%
v tom	mateřské školy	1,5%	1,7%	2,0%	2,3%	2,6%
	základní školy	1,8%	1,8%	1,9%	2,1%	2,2%
	střední školy	1,9%	2,0%	2,0%	2,1%	2,1%
	konzervatoře	4,6%	5,0%	5,8%	5,7%	5,7%
	vyšší odborné školy	1,8%	1,9%	2,0%	2,4%	2,8%

Zdroj: DataBáze MŠMT

4. 3. Vysoké školství v roce 2016

4. 3. 1 Vysokoškolské vzdělávání

Vysokoškolským vzděláváním je myšleno vzdělávání, které směřuje k získání vysokoškolského vzdělání a akademického titulu podle § 44 až § 59 zákona číslo 111/1998 Sb., o vysokých školách.

K 31. 12. 2016 uskutečňovalo vzdělávací činnost 26 veřejných vysokých škol a 38 soukromých vysokých škol.

Na veřejných vysokých školách k 31. 12. 2016 studovalo 280 340 studentů, na soukromých vysokých školách 31 484 studentů. Meziročně počet studentů na veřejných vysokých školách poklesl o 4,1 %, na soukromých vysokých školách poklesl o 8,9 %.

Jak na veřejných, tak i na soukromých vysokých školách se pokles počtů studentů zpomalil. Věkové zastoupení v poklesu počtu studentů se jak na veřejných, tak i na soukromých vysokých školách přiklání k mladším ročníkům, tedy ke studentům ve věku 20 až 24 let. Co se týče formy studia, tak už i na soukromých vysokých školách je vyšší pokles počtu studentů v prezenční formě studia než v distanční nebo kombinované formě studia. Počty studentů s cizím státním občanstvím na veřejných vysokých školách rostou a jejich podíl na celkovém počtu studentů veřejných vysokých škol již dosáhl 13,5 %. Na soukromých vysokých školách jejich počty sice nadále klesají, ale nižším tem-

Tabulka 25: Počet přihlášených, přijatých a zapsaných ke studiu na veřejné a soukromé VŠ v letech 2012 až 2016

Vysoké školy veřejné a soukromé	2012	2013	2014	2015	2016	Index 2016/2015	Index 2016/2012
Počet přihlášených	141 054	134 257	121 761	113 093	102 791	0,91	0,73
z toho ženy	80 338	76 486	69 748	64 460	59 012	0,92	0,73
Počet přihlášených, kteří se dostavili k přijímacímu řízení	130 728	123 766	111 374	103 442	94 068	0,91	0,72
z toho ženy	74 390	70 345	63 607	58 603	53 688	0,92	0,72
Počet přijatých	98 261	93 714	84 764	80 302	74 767	0,93	0,76
z toho ženy	52 271	49 946	45 345	42 693	40 511	0,95	0,78
Počet zapsaných	92 428	88 109	79 073	74 833	69 839	0,93	0,76
z toho ženy	49 189	46 968	42 276	39 771	37 810	0,95	0,77
Úspěšnost (v %, příp. rozdíl v procentních bodech)	75,2%	75,7%	76,1%	77,6%	79,5%	102,4%	105,7%
Úspěšnost mužů (v %, příp. rozdíl v procentních bodech)	81,6%	81,9%	82,5%	83,9%	84,8%	101,1%	103,9%
Úspěšnost žen (v %, příp. rozdíl v procentních bodech)	70,3%	71,0%	71,3%	72,9%	75,5%	103,6%	107,4%

Zdroj: Databáze MŠMT

Komentář:

Jedná se o uchazeče o studium bakalářských a magisterských studijních programů veřejných a soukromých vysokých škol s českým státním občanstvím. Úspěšnost je počítána jako podíl počtu přijatých a počtu přihlášených, kteří se dostavili k přijímacímu řízení.

pem než počty studentů s českým státním občanstvím, takže na soukromých vysokých školách dosáhl podíl studentů s cizím státním občanstvím 18,8 %.

Ke studiu na veřejných a soukromých vysokých školách se v období od 1. 11. 2015 do 31. 10. 2016 přihlásilo 102 791 uchazečů s českým občanstvím¹². Ti si podali 224 151 přihlášek. Vlastního přijímacího řízení se zúčastnilo 94 068 uchazečů, tj. 91,51 %. Z těchto uchazečů bylo přijato ke studiu 74 767, a z nich se pak do studia zapsalo 69 839. Ke studiu na veřejné vysoké škole bylo přijato 77,1 % uchazečů o studium, kteří se zúčastnili vlastního přijímacího řízení, ke studiu na soukromé vysoké škole pak bylo přijato 94,6 % uchazečů o studium, kteří se zúčastnili vlastního přijímacího řízení. Rozdílnost těchto poměrů, kterým se někdy říká úspěšnost v přijímacím řízení, je dána jednak rozdílností uchazečů o studium dané věkem uchazečů a formou studia, do které se hlásí, a jednak odlišností v organizaci vlastního přijímacího řízení.

¹² Od roku 2004 se sledují všichni uchazeči bez rozdílu státní příslušnosti. Údaje o přijímacím řízení na VŠ se však uvádějí pouze za občany České republiky, neboť u cizinců chybí jednoznačný identifikátor, který je pro zpracování dat nezbytný.

Tabulka 26: Přijímací řízení ke studiu na veřejné a soukromé VŠ podle typu studijních programů v letech 2012 až 2016

Studijní programy	2012		2013		2014		2015		2016	
	bakalářské	magisterské	bakalářské	magisterské	bakalářské	magisterské	bakalářské	magisterské	bakalářské	magisterské
Počet podaných přihlášek	218 313	32 359	205 571	31 588	178 632	31 229	167 100	30 253	154 760	29 250
Počet přihlášených	96 418	16 549	92 584	16 390	82 629	15 861	77 049	14 805	71 028	14 060
Počet uchazečů, kteří se dostavili k přijímacímu řízení	90 493	14 888	80 814	14 077	76 889	14 047	71 501	13 395	66 005	12 639
Počet přijatých	70 356	4 993	67 687	5 186	60 175	5 187	56 533	5 159	52 913	5 044
Počet zapsaných	64 269	4 532	61 907	4 763	54 301	4 670	51 302	4 606	47 748	4 474
Ostatní formy studia	bakalářské	magisterské	bakalářské	magisterské	bakalářské	magisterské	bakalářské	magisterské	bakalářské	magisterské
Počet podaných přihlášek	56 965	1 815	52 776	1 017	48 832	1 774	45 072	1 293	39 054	1 087
Počet přihlášených	45 920	1 677	42 764	872	39 190	1 485	36 176	1 037	31 617	884
Počet uchazečů, kteří se dostavili k přijímacímu řízení	40 609	1 274	36 032	737	33 695	1 302	31 051	896	27 109	761
Počet přijatých	26 224	810	24 463	426	22 774	833	22 031	455	20 081	448
Počet zapsaných	23 913	691	22 006	373	20 325	717	19 646	378	17 967	398

Zdroj: Databáze MŠMT

Komentář:

Jedná se o uchazeče o studium bakalářských a magisterských studijních programů veřejných a soukromých vysokých škol s českým státním občanstvím.

Většinu uchazečů o studium v prezenční formě studia tvoří devatenáctiletí a dvacetiletí, kteří představují 66,7 % zájemců o toto studium. V ostatních formách studia tato skupina představuje 13,9 % uchazečů a naopak zde dominují uchazeči starší třiceti let, kteří představují 35 % uchazečů o studium v distanční či kombinované formě studia.

Z celkového počtu 102 791 uchazečů tvoří ženy 57,4 %, v počtu přijatých pak představují ženy 54,2 %. Převaha žen ve vzdělávání roste spolu se stupněm vzdělávání, aby se pak na nejvyšším stupni vzdělávání (doktorském) poměr mužů a žen obrátil.

Vzhledem k organizaci přijímacího řízení ke studiu na vysoké škole mohou být procenta přijatých uchazečů ve skutečnosti vyšší, protože část uchazečů nesplní základní podmínku k přijetí ke studiu na vysoké škole, tedy neziská střední vzdělání s maturitní zkouškou, a ti to by se tedy neměli počítat mezi oprávněné uchazeče. Tyto uchazeče však nejde odlišit, protože vysoké školy splnění této základní podmínky kontrolují většinou až u zápisu do studia, třeba z důvodu, že rozhodnutí o přijetí ke studiu na vysoké škole bývá vydáváno ještě před termínem konání maturitní zkoušky.

Tabulka 27: Počet studentů, poprvé zapsaných a absolventů veřejných a soukromých VŠ v letech 2012 až 2016 podle stavu SIMSu k 20. 1. 2017

Vysoké školy veřejné a soukromé		2012	2013	2014	2015	2016
Počet škol		70	71	70	70	67
Počet studentů		380 894	367 756	346 909	326 551	311 367
z toho ženy		214 158	206 502	194 636	182 325	174 330
z toho ve studijních programech:	bakalářských	235 258	224 445	207 253	192 389	179 949
	magisterských	34 494	33 189	32 565	31 770	31 221
	magisterských navazujících	90 303	88 933	86 104	81 359	79 637
	doktorských	24 795	24 719	24 210	23 868	23 226
Počet poprvé zapsaných		74 329	69 865	61 496	58 179	56 151
z toho ženy		41 924	39 316	34 491	32 373	31 530
do studijních programů:	bakalářských	69 196	64 672	56 059	52 338	50 038
	magisterských	6 155	6 139	6 259	6 014	6 037
	magisterských navazujících	37 834	36 660	34 782	32 894	32 297
	doktorských	4 932	4 927	4 704	4 643	4 408
Počet absolventů		94 090	91 692	88 187	82 037	77 328
z toho ženy		57 406	56 039	53 478	49 554	46 539
z toho ve studijních programech:	bakalářských	52 529	50 957	48 265	43 562	41 074
	magisterských	7 166	5 743	5 371	5 001	4 897
	magisterských navazujících	31 866	32 733	32 181	31 155	29 113
	doktorských	2 663	2 405	2 467	2 410	2 335

Komentář:

Stav k 31. 12. příslušného roku, počet poprvé zapsaných a absolventů za kalendářní rok.

V celkovém počtu poprvé zapsaných jsou zahrnuty jen bakalářské a dlouhé magisterské studijní programy.

Zdroj: Databáze MŠMT

Nadále, i když pomaleji, pokračuje pokles počtu studentů poprvé zapsaných do studia na veřejné nebo soukromé vysoké škole v České republice, i když ne v takové míře jako v předcházejícím roce. V roce 2016 činil tento počet

poprvé zapsaných do studia v bakalářských nebo nenavazujících magisterských studijních programech 53 592, což je oproti předchozímu roku pokles o 3,6 %. Zpomalil se též pokles poprvé zapsaných do studia v prezenční formě, který činil proti roku 2015 2,9 %, a zmírnil se pokles poprvé zapsaných do studia v distanční nebo kombinované formě (proti roku 2015 7,1 %). V předchozím roce byly zaznamenány poklesy poprvé zapsaných do studia v prezenční formě o 5,3 % respektive 10,7 % v distanční nebo kombinované formě.

V roce 2016 studovalo na veřejných a soukromých vysokých školách 311 367 studentů. Proti předchozímu roku se jedná o pokles o 4,7 %. Na veřejných vysokých školách studovalo 280 340 studentů (pokles o 4,1 %), na soukromých vysokých školách studovalo 31 484 studentů (pokles o 8,9 %).

V roce 2016 absolvovalo studium na veřejných a soukromých vysokých školách celkem 77 328 studentů. Proti předchozímu roku se jedná o pokles o 5,7 %. Do roku 2012 celkový počet absolventů narůstal. Počty prvního absolvování na vysoké škole v roce 2012 již stagnovaly a v roce 2013 došlo k poklesu počtu absolventů, kteří poprvé absolvovali na vysoké škole, o 5,7 %. V roce 2014 tento pokles vzrostl na 9,6 %. Zpoždění kulminace celkových počtů absolventů proti počtu absolventů, kteří absolvovali vysokoškolské studium poprvé, je dán implementací boloňského procesu. Na veřejných vysokých školách počet absolventů klesl o 3,9 % (70 062 absolventů v roce 2015 ve srovnání se 67 363 absolventy v roce 2016). Na soukromých vysokých školách došlo k poklesu celkového počtu absolventů o 12,9 % (11 445 absolventů v roce 2015 proti 9 968 absolventům v roce 2016).

4.3.2 Celoživotní vzdělávání

Podle § 60 zákona číslo 111/1998 Sb., o vysokých školách, může vysoká škola v rámci své vzdělávací činnosti bezplatně nebo za úplaty provozovat programy celoživotního vzdělávání orientované na výkon povolání nebo zájmově. Až do roku 2016 včetně bylo sledování těchto aktivit vysokých škol pouze povrchní, neboť chyběl sjednocující program celoživotního vzdělávání v terciárním vzdělávání, který by umožnil tyto aktivity vysokých škol katalogizovat a vytvořit metodiku potřebnou pro případné sledování. Bylo tedy možno pouze odlišit programy celoživotního vzdělávání směřující k získání či rozšíření pedagogické kvalifikace od ostatních programů celoživotního vzdělávání, kde mohly být například zahrnuty kurzy v trvání od několika dnů do několika let. V těchto ostatních kurzech mohly být zahrnuty univerzita třetího věku, rekvalifikační kurzy nebo kurzy vzdělávání v rámci akreditovaných studijních programů, jejímž účastníkům může být absolvování tohoto kurzu uznáno jako část řádného studia, pokud se stanou řádnými studenty podle zákona číslo 111/1998 Sb. § 48 až 50. Zároveň chyběla informace, zda absolvování kurzu vedoucího k získání pedagogické kvalifikace opravdu poskytlo absolventu tohoto kurzu kýženou kvalifikaci, neboť tato je vázána na další získané vzdělání. Novela zákona 111/1998 Sb. z roku 2016 ukládá ministerstvu sdružovat informace o účastnících a absolventech celoživotního vzdělávání a mezinárodně uznávaných kurzů a stanovit vyhláškou termíny, strukturu a formu předávání těchto údajů. Toto bylo naplněno vyhláškou č. 277/2016 Sb., o předávání statistických údajů vysokými školami. Pomocí této vyhlášky a následným metodickým vedením vysokých škol ze strany ministerstva při sběru těchto dat by mohla být nahrazena sjednocující funkce chybějícího programu celoživotního vzdělávání v terciárním vzdělávání. Vzhledem k tomu, že již nepůjde o sběr agregovaných dat, ale budou

se sbírat individuální data, měla by kvalita výstupů výrazně stoupnout. Ke konci března roku 2017 však dosud nebylo stanoveno, které pracoviště a jakým způsobem bude sběr těchto dat provádět, takže není jisté, zda bude možné zrealizovat sběr těchto dat za rok 2017.

V období od 1. 11. 2015 do 31. 10. 2016 se kurzů celoživotního vzdělávání účastnilo 66 588 účastníků, z toho 69,2 % žen. V porovnání s předchozím obdobím počet účastníků klesl o 7,5 %. Z celkového počtu účastníků kurzů celoživotního vzdělávání jich připadlo 5 343 na kurzy k získání pedagogické kvalifikace, 5 514 na kurzy k rozšíření pedagogické kvalifikace a 55 731 na ostatní.

Ve sledovaném období absolvovalo kurzy celoživotního vzdělání 32 327 účastníků. Z toho bylo 2 114 účastníků kurzů k získání pedagogické kvalifikace, 2 269 účastníků kurzů k rozšíření pedagogické kvalifikace a 27 854 účastníků ostatních kurzů celoživotního vzdělávání.

4.3.3 Pracovníci ve vysokém školství

- ♦ Ve veřejných vysokých školách působilo přibližně 39 tis. zaměstnanců, z toho necelých 18 tis. akademických pracovníků. Počet zaměstnanců i počet akademických pracovníků se meziročně snížil o 1,4 %.
- ♦ Průměrná hrubá měsíční mzda zaměstnanců veřejných vysokých škol činila 36 821 Kč (meziroční nárůst o 1,4 %).
- ♦ Průměrná hrubá měsíční mzda akademických pracovníků veřejných vysokých škol dosáhla hodnoty 45 482 Kč (meziroční navýšení o 1,5 %).

Ve veřejných vysokých školách bylo v roce 2016 zaměstnáno 39,3 tis. pracovníků, z toho 19,2 tis. žen (49 %) a 20,1 tis. mužů (51 %). Meziročně byl zaznamenán pokles celkového počtu zaměstnanců veřejných VŠ o 558,8, tj. o 1,4 %. Počet zaměstnanců veřejných vysokých škol, kteří jsou placeni ze státního rozpočtu (tj. z kapitoly 333-MŠMT), se oproti předchozímu roku zvýšil o 1 086,5 (tj. o 3,6 %). V roce 2016 působilo na veřejných vysokých školách 17,6 tis. akademických pracovníků (z toho 35 % žen a 65 % mužů) a 3,6 tis. vědeckých pracovníků (z toho 34 % žen a 66 % mužů). Oproti předchozímu roku se počet akademických pracovníků snížil o 254,6 (tj. o 1,4 %). Z pohledu profesního zařazení tvořili z celkového počtu akademických pracovníků více než polovinu odborní asistenti (9,2 tis.), více než pětinu docenti (3,8 tis.), více než desetinu profesori (2,1 tis.), necelou desetinu asistenti (1,2 tis.), méně než 5 % lektori (0,7 tis.) a pedagogičtí pracovníci (0,6 tis.).

V roce 2016 pobírali zaměstnanci veřejných vysokých škol průměrně 36 821 Kč, z toho ženy 30 630 Kč a muži 42 740 Kč. Meziroční nárůst průměrné měsíční mzdy zaměstnanců vysokých škol činil 1,4 % (tj. 497 Kč). Akademičtí pracovníci veřejných vysokých škol pobírali 45 482 Kč, z toho ženy 38 597 Kč a muži 49 264 Kč. Meziročně se průměrná měsíční mzda akademických pracovníků zvýšila o 1,5 % (tj. 692 Kč). Podle profesního zařazení akademických pracovníků byla nejvyšší průměrná měsíční mzda u profesorů – 73 397 Kč (ženy 70 009 Kč a muži 74 013 Kč) a nejméně u asistentů – 28 968 Kč (ženy 27 995 Kč a muži 29 904 Kč).

Tabulka 28: Průměrné přepočtené počty zaměstnanců a průměrné hrubé měsíční mzdy zaměstnanců veřejných vysokých škol podle rozpočtové skladby a podle profesního zařazení zaměstnanců za rok 2016

Kategorie zaměstnanců		Průměrný přepočtený počet zaměstnanců za rok 2016			Průměrná měsíční mzda za rok 2016		
		celkem	ženy	muži	celkem	ženy	muži
Zaměstnanci celkem¹⁾		39 284,8	19 200,2	20 084,6	36 821 Kč	30 630 Kč	42 740 Kč
v tom	veřejné vysoké školy	24 139,7	12 694,3	11 445,3	33 253 Kč	29 173 Kč	37 780 Kč
	koleje	392,1	289,7	102,4	20 579 Kč	19 941 Kč	22 384 Kč
	menzy	398,6	296,4	102,2	17 230 Kč	16 375 Kč	19 712 Kč
	vysokoškolský zemědělský, lesní statek	13,7	7,6	6,0	24 041 Kč	19 788 Kč	29 445 Kč
	výzkum, vývoj a inovace z prostředků kap. 333 – MŠMT	5 996,2	2 108,1	3 888,1	47 752 Kč	38 679 Kč	52 672 Kč
	výzkum, vývoj a inovace z ostatních zdrojů	3 593,0	1 135,5	2 457,5	40 732 Kč	33 152 Kč	44 234 Kč
	doplňková činnost	1 740,0	785,9	954,1	36 747 Kč	28 442 Kč	43 587 Kč
	ostatní zdroje (granty, apod.) mimo V, V a I	2 840,9	1 801,7	1 039,2	40 601 Kč	32 764 Kč	54 188 Kč
	prostředky strukturálních fondů EU	170,7	80,9	89,8	53 789 Kč	44 335 Kč	62 301 Kč
Akademici pracovní¹⁾		17 600,7	6 241,3	11 359,4	45 482 Kč	38 597 Kč	49 264 Kč
v tom	pedagogičtí pracovníci V, V a I ²⁾	568,9	181,1	387,8	45 376 Kč	40 554 Kč	47 628 Kč
	profesoři	2 050,6	315,7	1 734,9	73 397 Kč	70 009 Kč	74 013 Kč
	docenti	3 825,0	958,4	2 866,6	56 250 Kč	51 391 Kč	57 875 Kč
	odborní asistenti	9 171,4	3 737,8	5 433,6	38 068 Kč	35 270 Kč	39 993 Kč
	asistenti	1 248,1	611,9	636,2	28 968 Kč	27 995 Kč	29 904 Kč
	lektori	736,6	436,5	300,2	32 217 Kč	30 335 Kč	34 953 Kč
Vědečtí pracovní¹⁾		3 628,5	1 224,6	2 403,9	38 950 Kč	33 878 Kč	41 534 Kč
Ostatní pracovní^{1),3)}		18 055,7	11 734,3	6 321,4	27 951 Kč	26 052 Kč	31 476 Kč

Zdroj: Databáze MŠMT

Komentář:

¹⁾ Bez ohledu na zdroj financování (tj. včetně prostředků strukturálních fondů EU, doplňkové činnosti a ostatních aktivit).

²⁾ Výzkumní, vývojoví a inovační pracovníci podílející se na pedagogické činnosti.

³⁾ Technicko-hospodářští, provozní a obchodně provozní pracovníci celkem.

Seznam použitých zkratk

APIV	Akční plán inkluzivního vzdělávání
CEENQA	Central and Eastern European Network of Quality Assurance Agencies in Higher Education
CEEPPUS	Central European Exchange Programme for University Studies (Středoevropský výměnný univerzitní program)
Centrum	Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání
CZVV	(nebo Centrum) Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání
CŽU	celoživotní učení
ČR	Česká republika
ČŠI	Česká školní inspekce
DiS.	Diplomovaný specialista
DVPP	další vzdělávání pedagogických pracovníků
EDS/SMVS	Evidenční datační systém/Správa majetku ve vlastnictví státu
EFRR	Evropský fond pro regionální rozvoj
EHP N2	Fond evropského hospodářského prostoru a Norské fondy
ELI	Extreme Light Infrastructure
ENQA	European Association for Quality Assurance in Higher Education
ERDF	European Regional Development Fund - Evropský fond pro regionální rozvoj
ES	Evropská společenství
ESF	Evropský sociální fond
ESIF	Evropské strukturální a investiční fondy
EU	Evropská unie
EU28	28 členských států Evropské unie
HK ČR	Hospodářská komora České republiky
ICILS	International Computer and Information Literacy Study - mezinárodní šetření mapující dovednosti žáků v oblasti počítačové a informační gramotnosti
ICT	informační a komunikační technologie
IMKA	implementace kariérního systému učitelů
IS CERTIS	informační systém Centra pro zjišťování výsledků vzdělávání
ITI	Integrované teritoriální investice
ISCED97	Mezinárodní klasifikace vzdělání
KIPR	systémový projekt Podpora kvalitních poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních zaměřených na podporu inkluze
KZÚV	krajská zařízení ústavní výchovy
LMP	lehké mentální postižení
MD	Ministerstvo dopravy
MF	Ministerstvo financí
MHMP	Magistrát hlavního města Prahy
MO	Ministerstvo obrany
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠ	mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MV OP VV	Monitorovací výbor Operační program výzkum, vývoj a vzdělávání

MZ	maturitní zkouška
MZE	Ministerstvo zemědělství
NAÚ	Národní akreditační úřad pro vysoké školství
NFV	návratná finanční výpomoc
NIDV	Národní institut pro další vzdělávání
NNO	nestátní neziskové organizace
NSK	Národní soustava kvalifikací
NÚV	Národní ústav pro vzdělávání
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)
OP	operační program
OP VaVpl	Operační program Výzkum a vývoj pro inovace
OP VK	Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost
OP VVV	Operační program Výzkum vývoj a vzdělávání na roky 2014–2020
OPŘO	Ostatní přímo řízené organizace MŠMT
PISA	Programme for International Student Assessment
PO	prioritní osa
PSP ČR	Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky
PŠD	povinná školní docházka
RgŠ	regionální školství
RIS3	Research and Innovation Strategy for Smart Specialisation - Výzkumná a inovační strategie pro inteligentní specializaci
RVP	rámcový vzdělávací program
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
RVP ZUV	Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání
SDG	Strategie digitální gramotnosti České republiky na období let 2015 až 2020
SDV	Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020
SIMS	Sdružené informace matrik studentů
SOP	samostatná odborná práce
SR	státní rozpočet
SŠ	střední školy
SUSEN	Sustainable Energy - Udržitelná energetika
SVP	speciální vzdělávací potřeby
SVŠ	soukromá vysoká škola
SZP	Společná zemědělská politika
ŠPZ	školské poradenské zařízení
ŠVP	školní vzdělávací program
TIMSS	Trends in International Mathematics and Science Study - mezinárodní šetření znalostí a dovedností žáků ZŠ v matematice a v přírodovědných předmětech
ÚSC	územně samosprávné celky
VL	výuční list
VOŠ	vyšší odborné školy
VŠ	vysoká škola
ZŠ	základní škola

**Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávání
v České republice v roce 2016**

Vzdělávání v roce 2016 v datech

Zpracovatel: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

Rok vydání: 2017

Náklad: 500 ks

Grafické zpracování a tisk: Tiskárna POLYGRAF, s.r.o.

ISBN 978-80-87601-38-9

